

Utfordringsdokument 2019

Utviklingstrekk og statistikk

Oversikt folkehelse

Økonomiske perspektiver

Innhold

Rådmannens innledning	4
0: Befolkning, folkehelse og bærekraft.....	7
Befolkning	7
Folkehelse	9
Bærekraft	13
1: By-, tettsted- og bygdeutvikling 2019	16
2: Oppvekst.....	19
Barnehage	19
Grunnskole	20
Barnevernstjenesten.....	22
Helsestasjons- og skolehelsetjenesten	24
Samlet for oppvekst	24
3a: Helse og omsorg	26
God omsorg i forkant av utviklingen.....	26
Tjenester med fokus på helsefremming og livskvalitet i hele livsløpet	29
3b: Kultur.....	33
Folkehelse og forebygging	33
Status for kulturfeltet.....	34
Status for de kommunale kulturvirksomhetene	36
Status for andre kulturaktører	37
4. Næring- og verdiskaping	39
Etablering og innovasjon.....	39
Tilbydere av høyere utdanning og fagutdanning.....	41
Utviklingsaktører	42
Initiativer innen utvikling og høyere utdanning.....	42
Kunnskapsintensive forretningstjenester	43
Rekruttering av kvalifisert personell	43
Næringsarealer.....	44
Reiselivet - drivkraft til vekst.....	45
Landbruk	47
Sjømatnæring.....	49
5. Utviklingskommunen.....	51
Attraktiv arbeidsplass.....	51
Utvikling av tjenestene	57
Lokaldemokrati	58
Beredskap.....	59
6: Kommunal infrastruktur.	63

Kommunale veier	63
Vann og avløp.....	65
Havn	67
Utbyggingsprosjekter	68
Eiendomsdrift.....	69
7: Kommuneøkonomi.	71
Kommuneproposisjonen 2020.....	71
Økonomisk utvikling.....	71
Innsparinger, omstilling og effektivisering.....	74
Vedlegg: Folkehelsa i Vestvågøy	75

Rådmannens innledning

Vestvågøy kommune står overfor store utfordringer og muligheter i framtida. Det handler om å bidra til en god utvikling av lokalsamfunnet. Det handler om å se muligheter, og å legge til rette for nyskaping. Det handler om å møte den demografiske utviklingen og innbyggernes behov for velferdstjenester. Og det handler om å være en attraktiv kommune å bo og jobbe i.

Kommunen har mange store og viktige oppgaver, innen samfunnsutvikling, lokaldemokrati, myndighetsutøvelse og som leverandør av velferdstjenester. På samtlige områder er det behov for et godt og helhetlig kunnskapsgrunnlag. Denne kunnskapen gir oss et felles utgangspunkt for å utvikle kommunen. Dette er grunnlaget for utarbeidelsen av Utfordringsdokument 2019, det tredje i rekken.

Hovedtrekk i Utfordringsdokumentet

Innen kommunens satsingsområder er det mange utfordringer som fagpersonell, politikere og brukere kan sette seg inn i. Utfordringene er stramt prioriterte for å kunne gi en tydelig retning for innsatsen fremover. De går samtidig ofte på tvers av hva den enkelte sektor eller fagkompetanse kan løse på egenhånd. Derfor anbefales det å lese alle eller flere kapitler og underkapitler i sammenheng.

Arbeidet med Utfordringsdokumentet har også tydeliggjort noen fellestrekk som er gjennomgående utfordringer, og utviklingstrender som det må fokuseres på:

- Kommunen kommer dårlig ut på en rekke **folkehelse**-indikatorer, og møter ikke **bærekraft**-målene.
- I tjenestene har vi stor ressursinnsats rettet inn mot **individrettede tiltak og behandling**, og liten innsats rettet mot **universelle tiltak og forebygging**.
- Det er behov for å øke **kompetanse**-nivået, både i kommunen generelt, og i kommune-organisasjonen

For å lykkes i å styre samfunnsutviklingen i riktig retning er det også noen organisatoriske utfordringer som bør være i kommunens søkelys:

- Arbeide gjennomgående og systematisk med å balansere mål mellom utvikling og vekst
- Styrke samarbeid og samskaping
- Styrke det tverrsektorielle og tverrfaglige arbeidet gjennom planlegging

I et langsiktig perspektiv for Vestvågøysamfunnet er det særlig bekymringsfullt at barn og unge sliter med dårlig psykisk helse, mistrivsel, og det er høye frafallsrater i skolen. Helse akkumuleres, og livsmestringen og livskvaliteten blant de unge legger en grunnstein for deres livsforhold senere i livet, og dermed også for samfunnet som helhet.

Hva inneholder Utfordringsdokumentet?

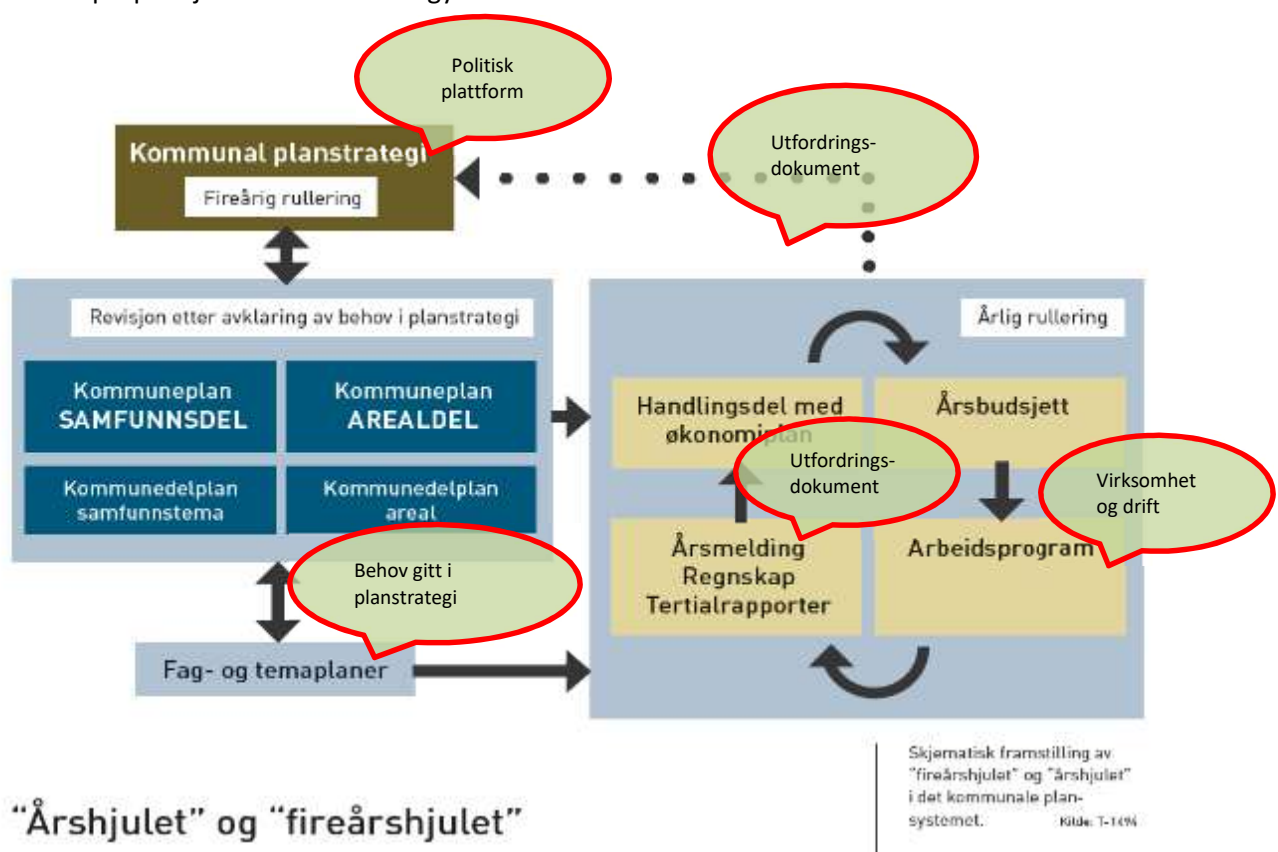
Utfordringsdokumentet skal gi et mest mulig dekkende bilde av hva kommunen må arbeide for å løse, vedlikeholde og forbedre i årene fremover.

Rådmannen ønsker at det utarbeides et dokument som beskriver samfunnsutfordringer som har betydning for kommunens planlegging der også helseoversikten over befolkningen inngår. Dette utfordringsdokumentet skal rulleres årlig, og legges fram hvert år i mai. Det vil da markere oppstart på prosessen med handlingsplan, økonomiplan og budsjett. Hvert fjerde år kan dette også markere starten på valgkampen, og deretter på arbeid med planstrategi og revidering av kommuneplanen. Denne henstillingen er i tråd med statlig veileder for planstrategi. Se planhjulet i figuren nedenfor.

Kommuneplanens samfunnsdel er det politiske grunnlaget som gir premisser for hvilke områder det er innhentet kunnskap om til utfordringsdokumentet. Samfunnsdelen har **folkehelse** og **bærekraft** som gjennomgående tema. Sammen med befolkningsutviklingen behandles dette kunnskapsgrunnlaget innledningsvis. Kommuneplanens satsingsområder By, tettsted og bygd, oppvekst, helse og omsorg, næring og utviklingskommunen utgjør sammen med et kapittel om økonomi dokumentets tematiske inndeling.

Kapitlene som behandler tema for de fem satsingsområdene innledes med hovedmålene fra kommuneplanen. Utviklingstrekkene som diskuteres legges deretter grunnlag for utformingen av prioriterte utfordringer. Målet har vært å ha fokus på forhold og trekk utenfor kommuneorganisasjonen, og et bredere og mer overordnet perspektiv på samfunnsmessige utfordringer.

I kapittelet om Utviklingskommunen ser vi nærmere på utfordringer innen kommuneorganisasjonen, da særlig evnen til å rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere, og evnen til utvikling og nyskaping i organisasjonen. Det er i år også tatt med et eget kapittel om kommunal infrastruktur. Til sist er et kapittel som beskriver økonomiske utfordringer i et mer langsiktig perspektiv, på bakgrunn av kommuneproposisjonen som kom i begynnelsen av mai.

Statistikk og metode

For å velge riktige strategier og tiltak for å møte utfordringene må kommunens administrasjon og politikere ha et godt kunnskapsgrunnlag for planer og beslutninger. Av og til er heller ikke realitetene slik vi tror de er, eller hvordan de tilsynelatende er i den praktiske hverdagen. Derfor etterstreber dette dokumentet å se på utviklingen gjennom statistiske sammenhenger og å gå i dybden, gjennom kunnskapen og erfaringene som fagkompetansen besitter.

I mange sammenhenger kan statistikk gi pekepinn på retningen samfunnsutviklingen går i. Den vil likevel aldri gi et helhetlig virkelighetsbilde. Erfaringsbasert kunnskap fra kommunens fagkompetanse er et viktig supplement om forhold i Vestvågøysamfunnet. I tillegg er det viktig at kommune-

organisasjonen og lokalsamfunnet drøfter hva som er forutsetninger for en bærekraftig utvikling. Utfordringsdokumentet er utarbeidet i en prosess der ledere og en rekke fagpersoner i kommunen har vært involvert. Innspillene utgjør grunnleggende kunnskap som er innhentet på ledersamlinger, i temaspesifikke møter, og gjennom utsendelse av forslag på intern høring.

Utviklingstrekk underbygges med statistikk der denne fins, hovedsakelig hentet fra to kilder:

- Statistisk sentralbyrå sin KOSTRA-database. En sammenlikner der med kommunegruppe 11, som er «mellomstore kommuner med middels bundne kostnader per innbygger, middels frie disponible inntekter». Disse er da rent statistisk de mest sammenliknbare med Vestvågøy. I tillegg sammenlikner en med Norge utenom Oslo. En har i liten grad brukt utgiftstall fra KOSTRA, men mere tall på tjenesteproduksjon (dekningsgrader mv.).
- Folkehelseinstituttet (FHI) sin statistikkbank. Her er det oftest sammenliknet med Nordland, og med landet som helhet.

En må imidlertid være klar over at det er svakheter med statistikken. For å unngå feiltolkninger kreves det at en setter seg godt inn i hva statistikken faktisk kan si noe om før man tar den i bruk. I tillegg er det gjort et utvalg av statistikk som er forsøkt forankret i planverket. Utvalg av tilgjengelig statistikk er imidlertid alltid et diskusjonspunkt, og dokumentet bør derfor leses kritisk.

0: Befolkning, folkehelse og bærekraft

Befolkning

Kunnskap om befolknings sammensetninger og utviklingen av denne danner grunnlaget for planlegging av fremtidens tjenestebehov og hvilke hensyn som eller bør ivaretas. Denne kunnskapen ligger til grunn for å forstå folkehelseutfordringer og er et utgangspunkt for å vurdere muligheter og utfordringer i framtiden.

Befolkningsutvikling

Vestvågøy har hatt en relativt stabil utvikling i befolkningen de siste fem årene. Samlet befolkning har med 340 personer (+3,1%), og det har vært relativt stabil sammensetning av de ulike aldersgruppene i perioden. Størst har økningen vært i gruppen 67-79 år (+13,3%), samt i gruppen 20-44 år (5,5%).

Fig.0.1. Befolkningsutvikling 2015-2019 (Kilde SSB).

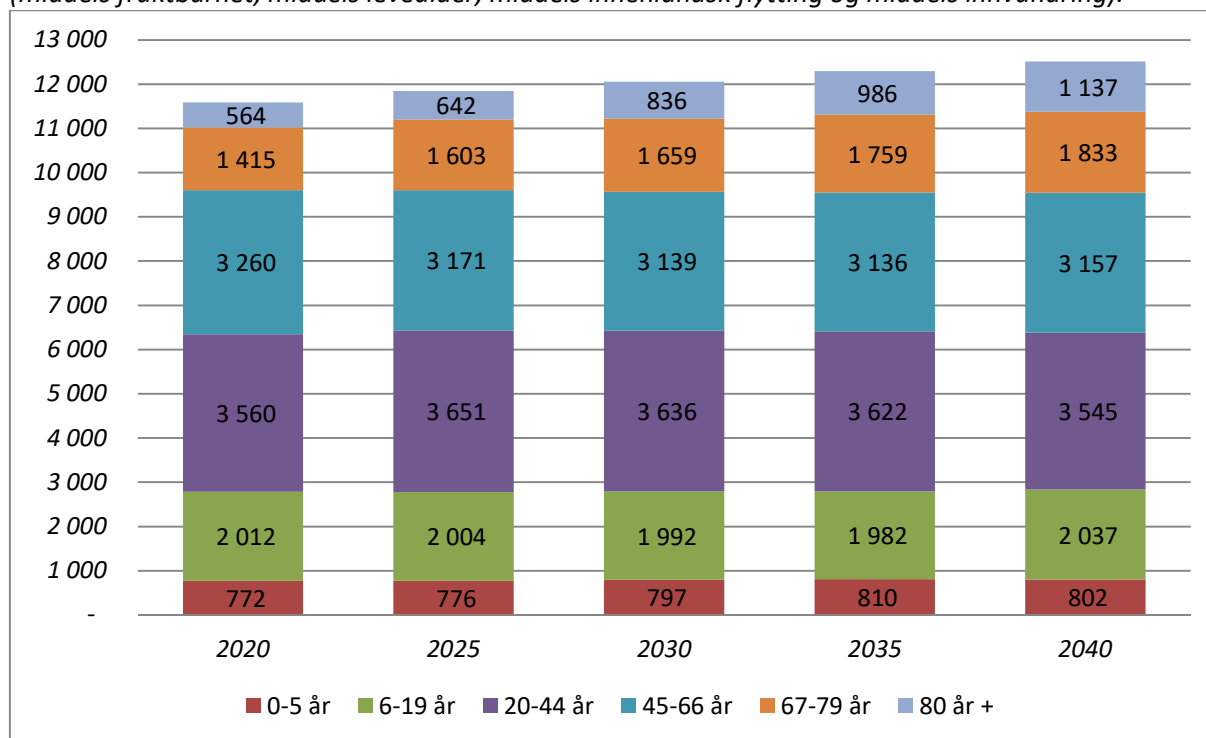
Befolkningsframskriving

Befolkningsframskrivninger er et nyttig verktøy i planleggingen for framtidige behov. Det er umulig å forutsi den framtidige utviklingen helt nøyaktig. Flytting, fruktbarhet, dødelighet og innvandring er usikkerhetskilder når en lager prognoser.

Prognose utarbeidet av SSB i 2018 (fig.0.2 neste side) viser følgende:

- Antallet barn og ungdom har vært relativt stabilt de siste årene, og ser ut til å holde seg stabilt fram mot 2040.
- Antallet unge voksne (20-44 år) stiger noe, men vil holde seg stabilt fra 2020. Antallet voksne i (45-66 år) holder seg stabilt. Men kan Lofotens attraktivitet og tilflytting kanskje endre bildet?
- Antallet «yngre eldre» (67-79 år) øker med 30 prosent fra 2020 til 2040, mens gruppen «eldre eldre» (80 år og over) øker med vel 100 prosent fra 2020 til 2040. Vi får altså en fordobling av antallet over 80 år, og ser en internt i denne gruppen så er prosentvis økning størst i antallet over 90 år.

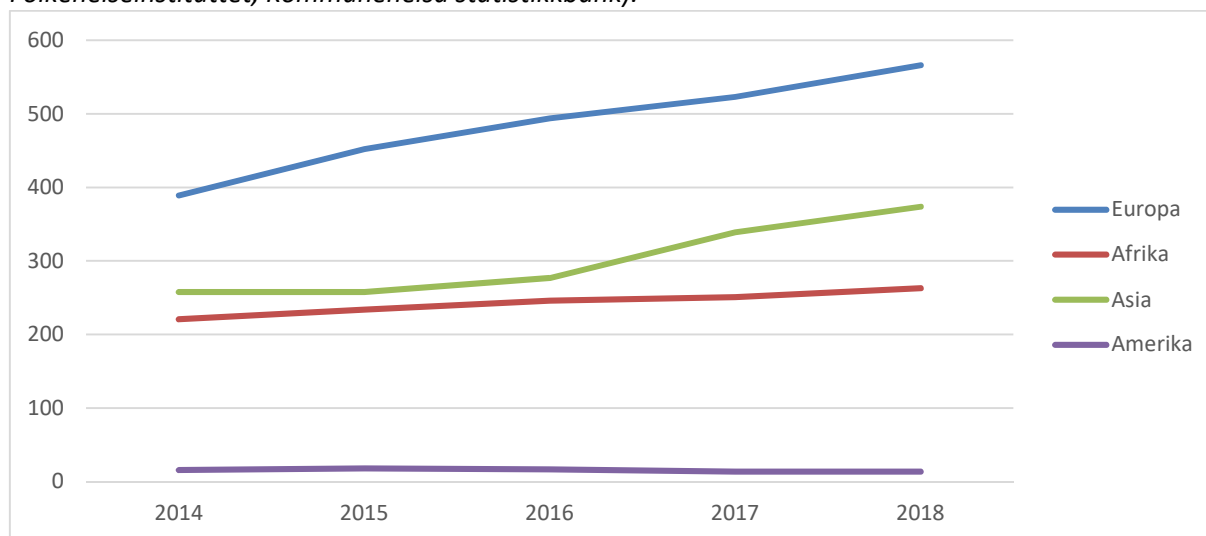
Fig. 0.2. Befolkningsframskriving 2020-2040 (Kilde: SSB 2018). Prognose etter alternativ MMMM (middels fruktbarhet, middels levealder, middels innenlandsk flytting og middels innvandring).

Innvandrere

Innvandrere kan potensielt være utsatte grupper. Vi trenger å ta godt nok imot både de som kan gå rett ut i arbeidsliv og de som trenger mer hjelp. Uansett vet vi at den største utfordringen for arbeid og sosialt liv er språk. Innvandrere og barn og voksne med flyktninge-bakgrunn har mer psykiske helseplager enn etnisk norske og færre oppgir å ha god helse enn etnisk norske. Det er store helsemessige forskjeller mellom ulike innvandrergupper i Norge (Folkehelseinstituttet 2014).

Fig.0.3. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i Vestvågøy 2014-2018 (Kilde: Folkehelseinstituttet, Kommunehelse statistikkbank).

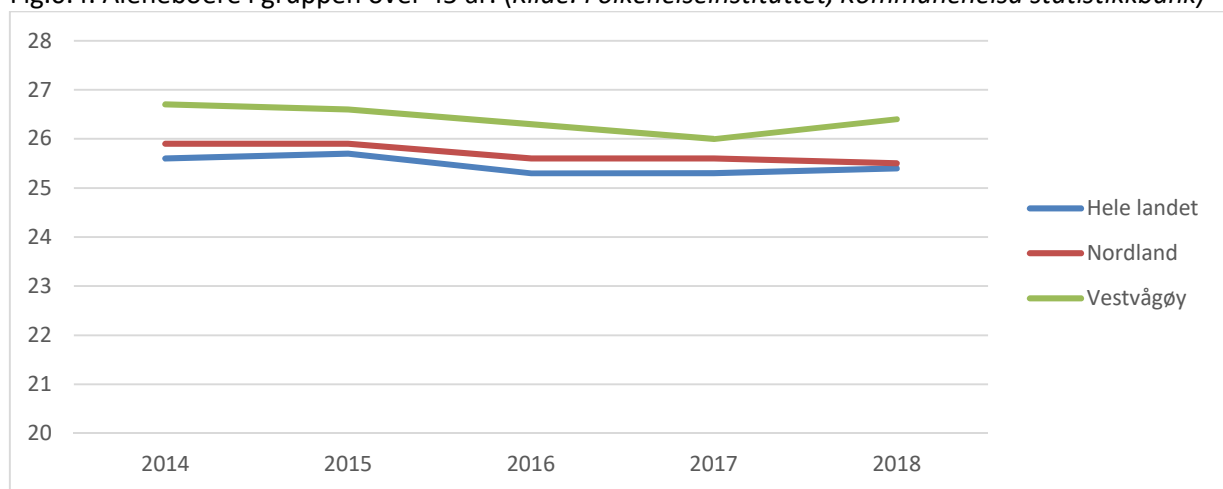

Antall innvandrere (inkludert barn født av innvandrerforeldre) har økt betydelig i kommunen de siste årene (fra 884 i 2014 til 1.217 i 2018). Den største økningen er fra Europa (uten Tyrkia), men også Asia (med Tyrkia) og Afrika har økt. Innvandring/innflyttere er hovedårsaken til økt befolkning i kommunen de siste årene.

Aleneboere

Aleneboende antas å være en utsatt gruppe, både økonomisk, helsemessig og sosialt. Blant aleneboende i alle aldersgrupper er det en høyere andel som sliter med psykiske plager sammenlignet med de som ikke bor alene. Aleneboende som gruppe har en høyere uføregrad og er oftere uførepensjonert enn de som ikke er aleneboende. Sammenlignet med de som bor sammen med noen, har de som er langvarig aleneboende hatt en mer uheldig utvikling i dødelighet. Det foreligger en høyere grad av helseproblemer blant kvinner og personer midtveis i livet som bor alene sammenlignet med andre.

Fig.0.4. Aleneboere i gruppen over 45 år. (Kilde: Folkehelseinstituttet, KommuneHelse statistikkbank)

En ser at 26 prosent av innbyggerne i gruppa over 45 år i kommunen er aleneboere, dette er relativt likt med fylket og landet. Andelen aleneboere har gått svakt ned de siste årene.

Utfordringer Befolkning

- Fram mot 2040 vil antallet «yngre eldre» (alderen 67-79 år) øke med vel 30 prosent. Denne gruppen bør i større grad ses på som en ressurs for samfunnet.
- Fram mot 2040 vil antallet «eldre eldre» (80 år og over) øker med over 100 prosent. I denne gruppen øker ofte omsorgsbehov med økende alder.

Folkehelse

Folkehelseprofil

Nasjonalt folkehelseinstitutt utarbeider hvert år folkehelseprofiler til alle kommunene. Disse profilene inneholder fortolket statistikk på kommunenivå. Profilene viser hovedtrekk i kommunens folkehelse, nøkkeltall for folkehelse sammenlignet med landsgjennomsnittet, og et kommunebarometer som peker på hovedutfordringer for kommunen. På noen områder har landet som helhet utfordringer og det understrekes at selv om kommunen ligger bedre an enn landsgjennomsnittet på et område, kan det likevel innebære en viktig folkehelseutfordring for kommunen (landsnivået representerer ikke nødvendigvis et ønsket nivå). Folkehelseprofilen for 2019 fokuserer på et trygt og godt oppvekstmiljø i kommunen. Profilen for Vestvågøy kommune 2018 finner du [her](#).

I vedlegg bakerst i Utfordringsdokumentet er folkehelseutfordringene oppsummert.

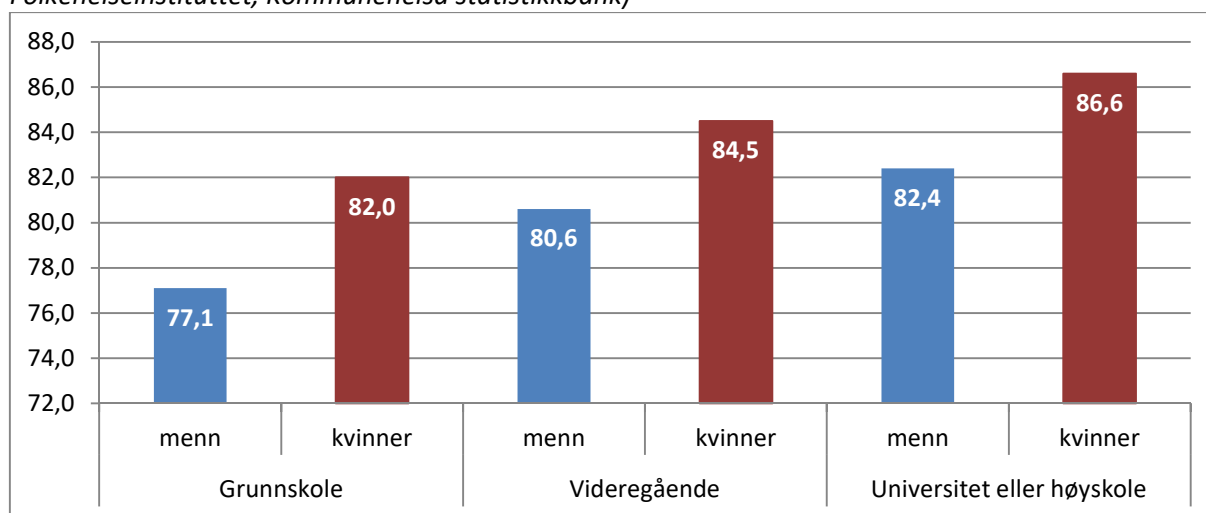
Forventet levealder

Når man sammenlikner grupper i samfunnet, finner man systematiske forskjeller i helse. Jo høyere utdanning og inntekt en gruppe har, jo høyere andel av gruppens «medlemmer» har god helse. Dette kalles sosiale helseforskjeller eller sosial ulikhet i helse. Helsa blir bedre for hvert trinn på den sosioøkonomiske stigen. Jo lengre utdanningen er, desto bedre er helsa. Det samme gjelder inntekt. Ikke bare har de nest fattigste bedre helse enn de aller fattigste, vi ser også at de aller rikeste i gjennomsnitt har litt bedre helse enn de nest rikeste.

De sosiale helseforskjellene gjelder ikke kun for forventet levealder, men for nesten alle sykdommer, skader og plager. Vi ser forskjellene i alle aldersgrupper. De innebærer mange tapte arbeidsdager og leveår med god helse og livskvalitet. Sosiale helseforskjeller er urettferdige og representerer et tap for både enkeltmennesker, familier og samfunnet. Befolkningens totale helsepotensiale utnyttes ikke fullt ut (Folkehelseinstituttet 2016).

Statistikken viser at forventet levealder øker med økende utdanningsnivå, og at kvinner har i snitt høyere levealder enn menn. For Vestvågøy er forskjellene slik:

Fig 0.5. Gjennomsnittlig levealder etter utdanningsnivå og kjønn, Vestvågøy 2002-2016. (Kilde: Folkehelseinstituttet, Kommunehelse statistikkbank)

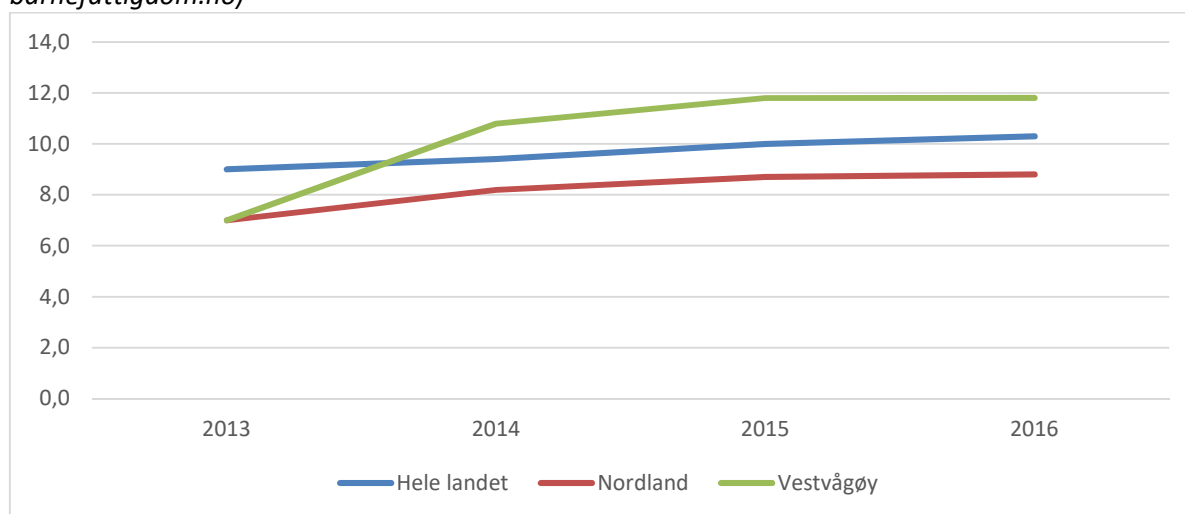

En ser at kvinner i kommunen lever i snitt 4-5 år lengre enn menn. Det er størst forskjell i forventet levealder mellom kjønn i gruppen med høyere utdanning. Det er nesten ti års forskjell i forventet levealder mellom menn med grunnskoleutdanning og kvinner med høyere utdanning i kommunen.

Inntektsnivå

Inntekt og økonomi er grunnleggende påvirkningsfaktorer for helse, og forskning viser at tydelig sammenheng mellom inntektsnivå og helsetilstand. I denne statistikken brukes den vanligste måten å måle fattigdom på i Norge, nemlig prosentandel innbyggere som bor i husholdninger der inntekten er under 60 prosent av nasjonal medianinntekt (etter skatt). Denne lavinntektsgrensen kalles EU60.

Fig.O.6. Barn (0-17 år) som vedvarende (over 3 år) bor i lavinntektshusholdninger (EU60) (Kilde: barnefattigdom.no)

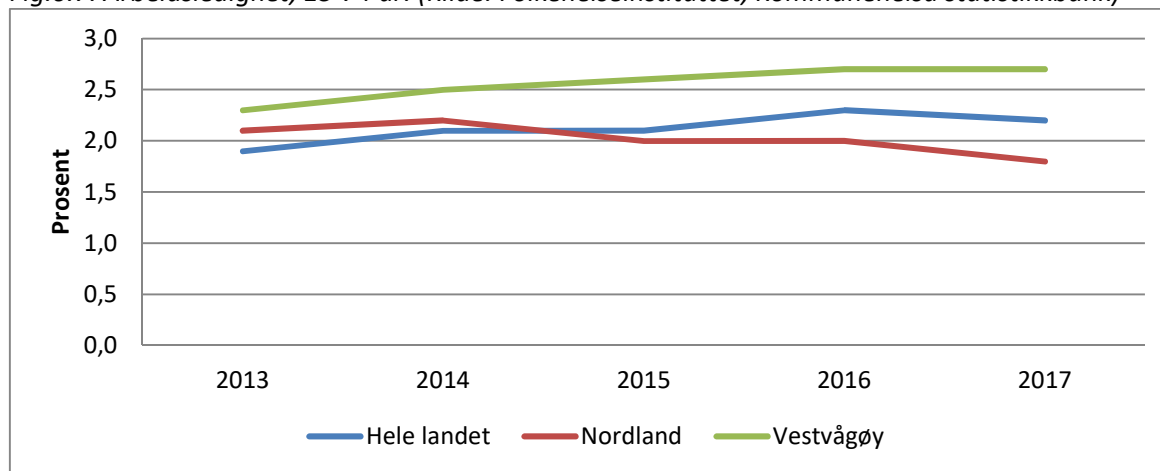

I Vestvågøy er det 257 barn og unge (0-17 år), eller over 12 prosent, som over tid (mer enn 3 år) bor i lavinntektshusholdninger (under 60% av medianinntekt). Dette er noe høyere enn i fylket og landet ellers. Andelen barn som vokser opp i lavinntektshusholdninger har økt relativt mye i perioden.

Arbeidsledighet

Arbeidsledige antas å være en utsatt gruppe både økonomisk, helsemessig og sosialt. Personer som står utenfor arbeidsliv og skole har oftere dårligere psykisk helse og mer usunne levevaner enn personer som er i arbeid.

Fig.O.7. Arbeidsledighet, 15-74 år. (Kilde: Folkehelseinstituttet, KommuneHelsa statistikkbank)

Vestvågøy ligger litt høyere arbeidsledighet sammenliknet med fylket og landet. Generelt så er arbeidsledigheten høyere blant menn enn blant kvinner, og den er høyere blant yngre arbeidstakere. I 2016 var i gjennomsnitt 2,7 prosent arbeidsledige i Vestvågøy, mens for menn i alderen 15-29 år var ledigheten på 4,1 prosent.

Uføretrygdede

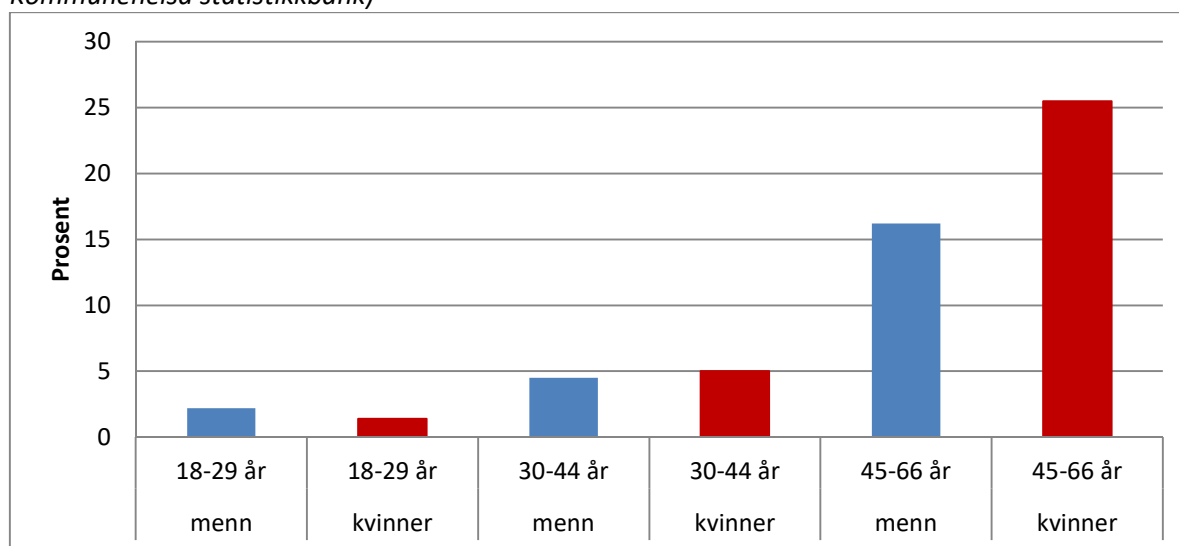
Arbeid gir tilgang til viktige helsefremmende ressurser som sosiale relasjoner, identitet, personlig vekst, og økonomisk trygghet. Høy sysselsetting der også personer med redusert arbeidsevne har et arbeid å gå til, vil være positivt for folkehelsen. Gruppen som mottar uføreytelser er en utsatt gruppe helsemessig (fysisk og psykisk) og materielt. Hvor mange som mottar uføreytelser er en indikator på

helsetilstand, men må ses i sammenheng med næringslivet, utdanningsnivået og jobbtilbudet i kommunen.

Grupper som står utenfor arbeidsliv og skole har oftere dårligere psykisk helse og mer usunne levevaner enn de som er i arbeid. De siste ti årene har andelen som får sykemelding og uføretrygd vært høyere i Norge enn i andre OECD-land. Økte helseproblemer i befolkningen kan ikke forklare dette. Årsakene til sykefravær og uførepensjon er vanskelige å fastslå. Ofte er de sammensatte, og forhold som usikker arbeidssituasjon, nedbemanning og livsstilsfaktorer kan påvirke sykefraværet og andelen som søker om uføreytelser. Flertallet av sykemeldinger og langvarige trygdestønader gis for muskel- og skjelettlidelser og psykiske lidelser som angst og depresjon.

I Vestvågøy er andelen som mottar varig uførepensjon litt høyere enn i landet for øvrig. Det fordeler seg slik på aldersgrupper i kommunen:

Fig.0.8. Varig uførepensjon, Vestvågøy, gjennomsnitt 2015-2017. (Kilde: Folkehelseinstituttet, Kommune helsa statistikkbank)

En ser at andelen uføre øker med økende alder. Forskjellen mellom kjønnene er relativt liten for de yngste gruppene, mens andelen kvinner er markant høyere i gruppen over 45 år. Her er over 25% av alle kvinner i kommunen helt eller delvis uføretrygdet.

Utfordringer Folkehelse

- Vestvågøy kommune scorer generelt lavere på en rekke folkehelseindikatorer, sammenliknet med resten av landet.
- Innbyggere i Vestvågøy har litt lavere levealder sammenliknet med fylket og landet. Kvinner lever lenger enn menn, og forventet levealder er høyere jo lengre utdanning en har.
- Det er over ti års forskjell i forventet levealder mellom menn med grunnskoleutdanning og kvinner med høyere utdanning i kommunen
- 257 barn mellom 0-17 år i kommunen vår vokser opp i vedvarende lavinntektshusholdninger, og antallet er økende. Dette er noe høyere enn i fylket og landet ellers.
- Kommunen har en noe høyere arbeidsledighet. Ledigheten er størst blant yngre, og er større blant menn enn blant kvinner.
- I aldersgruppa 18-44 år er andelen som mottar varig uførepensjon høyere i Vestvågøy enn i landet ellers. I alderen 45-66 år er andelen høy, spesielt blant kvinner.

Bærekraft

Klima og miljø

Klimaendringer er en langsiktig utfordring som vil påvirke kommunen bredt. Det vil stilles større krav til arealdisponering og riktig bruk av virksomhetsområder. En rekke sektorer vil utfordres gjennom endrede rammevilkår og betingelser. For å sikre at kommunene er tilpasset et endret klima er helhetlig planlegging viktig. Her er kommuneplanen et sentralt styringsredskap.

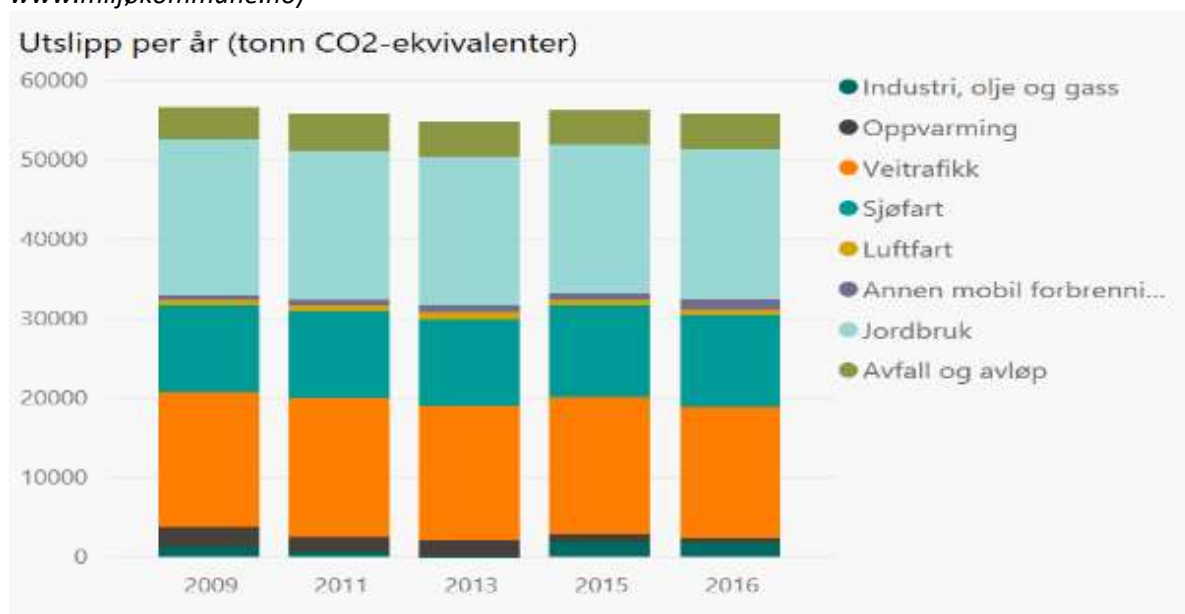
Kommuneplanens samfunnsdel hviler på premisser for bærekraftig utvikling. Kommuneplanleggingen handler om det langsiktige arbeidet vi gjør for at livet skal være godt å leve i morgen som i dag. Dette fremtidsperspektivet må ligge forut for våre satsinger innen steds- og næringsutvikling, oppvekst, helse og omsorg. Sentrale momenter for bærekraftig utvikling i Vestvågøy kommune er følgende:

Prinsipper for økologisk bærekraft fra kommuneplanen

- Vi vet at i arktiske områder vil klimaendring ha stor konsekvens
- Livsgrunnlaget for Vestvågøy er i stor grad basert på landbruk og fiske, næringer som er avhengig av et stabilt klima
- Bidra til en grønn vending i samfunnsarbeidet
- Tilpasning til klimaendring og fremtidig beredskapsbilde

Vestvågøys arealplan som rulleres i 2018-19 tar opp i seg risiko- og sårbarhetsanalyser, som gir et godt kunnskapsgrunnlag for å forebygge og redusere risiko- og sårbarhetsforhold. Kommunen har behov for å rullere klimaplanen (2010), som er et redskap for å treffe nasjonale mål og forventninger om at samfunnet skal forberedes på og tilpasses klimaendringene (St. prop. 1 (2015–2016)). Arbeid med klimagassutslipp og tilpasning til klimaendringer innebærer sammensatte utfordringer som krysser sektorer, nivå og ansvarsområder. Det kreves en helhetlig satsing for utslippskutt og klimatilpasning. Samordning og felles satsing er hovedutfordringen for klimaarbeidet i Vestvågøy.

Figur 0.9. Utvikling i klimagassutslipp Vestvågøy kommune 2009-2016. (Kilde: Miljødirektoratet www.miljokommune.no)

Miljødirektoratet fører statistikk over kilder til utslipp i norske kommuner (se figur over). Kildene representerer også utslipp som kommunene kan bidra til å redusere. Grunnet et spredt bebyggelsesmønster og store avstander er veitrafikk og transport en stor klimautfordring Vestvågøy, som figuren

viser. Andre viktige kilder er sjøtransport, jordbruk, oppvarming, energiforsyning og avfalls-
håndtering. Utslippene per kilde har holdt seg rimelig stabile siden 2009 ([Miljødirektoratet 2018](#)).

Flere av hovedutfordringene på klimaområdet, som veitrafikk, transport og sjøfart er knyttet til regional infrastruktur. Det betyr at disse utfordringene deles av flere av kommunene i Lofoten. Interkommunalt samarbeid representerer derfor et stort potensiale i klimaarbeidet, både når det gjelder klimatilpasning og utslippskutt av klimagasser.

Havnivåstigning og stormflo

Havnivåstigning kan føre til at stormflo og bølger strekker seg lenger inn på land enn hva som er tilfellet i dag. Dette kan føre til skader på bebyggelse, kaikanter og infrastruktur på grunn av bølgegang og oversvømmelse i områder hvor en i dag ikke har registrert skader. Stormflo er en ekstraordinær høy vannstand som skyldes været, altså der lavt lufttrykk og vind stuver opp vann mot land. Springflo oppstår når tyngdekraftene fra måne og sol virker sammen, enten ved fullmåne eller nymåne. Dersom stormflo sammenfaller med springflo, kan vannstanden bli svært høy.

Et høyere havnivå kan føre til endret bølgegang, at havet beveger seg på en annen måte enn hva vi har sett de siste 100 år. Tiltak i sjø, som fyllinger, kan være en forsterkende faktor. Vestvågøy kommune ligger sårbar til for havnivåstigning og stormflo. Flere av tettstedene langs innersida har bebyggelse langt ned mot havet, med tilhørende infrastruktur som kan forsterke effektene av en stormflo. Dette ble tydelig under stormfloen Berit i 2011. Hvordan havnivåendringen blir, avhenger av hvor stort utslipp av klimagasser vi kommer til å ha fremover. De ferskeste beregningene for fremtidig havnivå i Norge viser at størst havnivåstigning er å forvente på Sørlandet, Vestlandet, i Lofoten og i Finnmark (Kartverket og Nansensenteret/Bjerknessenteret på oppdrag for Miljødirektoratet 2015).

Naturmangfold og arealbruk

Ett leveområde mindre betyr sjelden at arten utrykkes. Men når leveområder forsvinner etter tur, begynner det å bli vanskelig å opprettholde en robust bestand av en art. Det er denne type nedbygging av norsk natur som har ført til at 2125 arter nå er truet av arealendringer, ifølge den norske rødlista ([Sabima 2018](#)).

Menneskers påvirkning på naturen gjør at vi utrykker arter tusen ganger raskere enn normalt. En natur med mindre mangfold av arter og naturtyper er mer sårbar for naturlige miljøendringer. For eksempel vil flere arter i naturen øke sjansen for at det finnes arter som takler det varmere og våtere været som kommer med klimaendringene.

Intakte, fungerende økosystemer gir oss økosystemtjenester som er livsnødvendige, som å rense luft som skogen gjør, lagre karbon som myra gjør og pollinere mange av matplantene våre, som biene gjør. Til syvende og sist vil heller ikke vi mennesker klare oss om naturmangfoldet reduseres for mye.

Arealbruk er den desidert største trussel mot naturmangfoldet i dag, i tillegg til forurensing og invasjon av fremmede arter. Klimaendringer vil i tiden fremover bli en stadig større trussel mot mangfoldet i naturen. For åtti prosent av artene på rødlisten utgjør arealforandringer en hovedtrussel. Hvordan kommunen forvalter arealene er derfor særdeles viktig for ivaretagelse av naturmangfoldet, og representerer den største utfordringen for ivaretagelse av naturmangfoldet.

Spesielt viktige naturverdier i Vestvågøy kommune

BirdLife International har siden 1981 identifisert og kartlagt et nettverk av viktige områder for naturmangfold og fugler, og Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har hatt ansvaret for dette arbeidet i Norge. Områdene går under navnet «Important Bird and biodiversity Areas» (IBAer).

Dette nettverket av områder betraktes som et absolutt og uunnværlig minimum for den langsiktige overlevelsen av verdens fuglearter i deres utbredelsesområde, selv om det skjer et tap av habitater på generell basis andre steder. I tillegg til de kritisk viktige funksjonene områdene har for fugler, er betydningen for øvrig naturmangfold uvurderlig. Den biologiske produksjonen er høy, og det er dette som danner grunnlaget for det rike fuglelivet. Områdene er utpekt etter faglig anerkjente kriterier. Viktige fugleområder (IBA) og potensielle utfordringer i Vestvågøy kommune er Leknes våtmarksystem IBA og Lofoten IBA. Potensielle utfordringer for Leknes IBA er primært arealinngrep, forstyrrelser og tilrettelegging for friluftsliv nært viktige hekkeforekomster. For Lofoten IBA er det få kjente trusler, foruten alvorlige konsekvenser som kan forårsakes av oljeutslipp eller næringssvikt i havet. Omfanget av bifangst av fugl fra fiskerier er ukjent. Forstyrrelser og forurensing som følge av akvakulturaktivitet og vannsportaktivitet mv. er trusler som på sikt kan gjøre seg mer gjeldende (Norsk Ornitologisk forening avd. Lofoten 2018. Høringsinnspill til kommuneplanens arealdel).

Vassdrag

Vi har tre vassdrag som ikke vil nå målene i vannforskriften om minimum god kjemisk og økologisk tilstand innen 2021. Vassdragene er viktige naturområder, særlig de som inngår i IBAer.

Kommunestyret vedtok i mars 2018 målsettinger for vassdragene Farstadvassdraget, Skottnesvassdraget og Lilandsvassdraget i forbindelse med revisjon av Hovedplan avløp. Miljømålet for alle disse vassdragene er at de skal oppnå minimum god økologisk og god kjemisk tilstand i henhold til EUs vannrammedirektiv og vannforskriften.

Vestvågøy kommune har en utfordring i at det tar lang tid å rydde opp i kildene til forurensning av disse vassdragene, avrenning fra landbruk og tilførsel av kloakk fra omkringliggende bebyggelse som ikke er knyttet til kommunalt avløp. For å ha levende vassdrag er det viktig at disse ikke forurenses gjennom fremmedstoffer, eutrofierende næringsstoffer eller fremmede masser.

Endringer i vassdrag i form av terrenginngrep kan utgjøre en trussel mot vassdragenes balanse og kan ha negativ effekt både på biologiske systemer og arts mangfold, samt at det kan medføre vannspeilendringer i nærliggende vannforekomster eller overvannsproblematikk.

Vestvågøy kommune har en utfordring i å prioritere ivaretagelse av naturverdier og ressurser i henhold til nasjonale lover og retningslinjer og samtidig følge opp og reagere på ikke omsøkte tiltak som går på tvers av vedtatte lover, retningslinjer og planer.

Utfordringer bærekraft

- Utfasing av fossilt brensel gjennom mer bruk av fornybar energi både i kommunen, husholdningene og i næringslivet.
- Tilpasninger til klimaendringer slik som stormflo/springflo.
- Arealforvaltning som bevarer viktige områder for naturmangfold og vassdrag.

1: By-, tettsted- og bygdeutvikling 2019

Vestvågøy kommune vektlegger at økologisk, økonomisk og sosial bærekraft skal sees i sammenheng i lokalsamfunnsutviklingen. Innen satsingsområdet By-, tettsted- og bygdeutvikling jobbes det mot at Vestvågøy har en sterk region- og handelsby, gode bygder og attraktive tettsteder. Samfunnsdelen påpeker at «dette er lokalsamfunnet vårt der nærområde, familie og sosialt miljø er de viktigste arenaene i hverdagslivet vårt. Gode lokalsamfunn har stor betydning for psykiske helse og livskvalitet. Vi vil bidra til å utvikle attraktive lokalsamfunn der flere kan bosette seg og trives» (Kommuneplanens samfunnsdel, side 11). Følgende mål er definert under denne satsingen:

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy er en attraktiv bo-, arbeids- og fritidskommune med gode bomiljø for alle livsfaser
- Leknes, regionsenter midt i Lofoten, en bærekraftig by med fokus på et levende sentrum og arkitektur
- Vestvågøy har sterke, gode og levende bygdesamfunn og tettsteder

Bærekraftig utvikling for et attraktivt kommunesamfunn

Det er godt å bo på Vestvågøya. Samtidig er det utfordringer her som andre steder. Vi trenger sterke bedrifter og trygge arbeidsplasser, flere boliger, vi må løse miljø- og klimaproblemer, og vi må sørge for gode oppvekstvilkår i kommunen. Nå og fremover kommer kommunen til å måtte styre utviklingen i henhold til FNs bærekraftsmål.

Vestvågøy kommune plansystemet til å påvirke samfunnsutviklingen i bærekraftig retning. I år oppdateres kommuneplanens arealdel, og det jobbes systematisk med planlegging. Samtidig skjer enkelttiltak, aktiviteter og vedtak som medfører skrittvis utbygging og spredning (se også kapittel 0 om bærekraft). Utfordringen er også at innbyggerne ønsker å bo hvor de vil, og spredt,- ikke bare i bygdene, men innenfor by- og tettstedene. I arealplanen foreslås en ny byggenreis med høy fortetningsgrad og tilbud av sosial og teknisk infrastruktur. Arealplanen som foreslås i år tilrettelegger for spredt boligbygging i bygdene. Senere arealplaner kan ikke i samme grad ha denne muligheten hvis kommunen skal redusere klimagassutslipp og kommunens kostnader til tjenesteyting.

Bygging for å imøtekomme arealpreferanser og behov innen næring, bolig, fritid og infrastruktur innebærer at vekst ofte går foran jord- og naturvern. Kombinert med et lite kollektivtilbud og lite sykkel- og gangemobilitet mellom jobb, fritid og bolig er utviklingen ikke bærekraftig. I årene fremover må aktiviteten i kommunen i størst mulig grad konsentreres til byen og tettstedene, samtidig som bygdene skal være livskraftige for å opprettholde landbruk og imøtekomme bopreferanser, spesielt til tilbakeflyttere. Dette krever en balanse mellom bærekraft og attraktivitet.

Kommunens attraktivitet handler om at den er et sted hvor folk ønsker å bo og etablere næring. Et tegn på at kommunen er attraktiv er at vi har befolkningsøkning, og mange besøkende. Samtidig må vi tiltrekke oss mer arbeidskraft i årene framover, for sysselsetting og verdiskaping.

På folkemøter og i møter med barn og ungdom, eldre, og innvandrere gjennomført i forbindelse med arealplanarbeidet i 2018, kom det bl.a. fram at Leknes sin attraktivitet må styrkes. Innbyggerne i tettstedene og bygdene ønsker lokal vekst gjennom boligbygging, infrastruktur, næringsareal og investeringer. Arealplanen skal balansere vekst og bærekraftig utvikling. Utfordringen er å forvalte naturkvalitetene som gjør Vestvågøy attraktiv for innbyggere og besøkende - kulturlandskap, uberørte fjell- og kystområder, og tettsteder som tilbyr møteplasser og tjenester.

Barna etterlyser i stor grad trafikkisikkerhet i nærområdene sine. Årsaken er spesielt mangel på gang- og sykkelvei og høy fart. I tillegg savner barn og ungdom leke- og møteplasser der de bor, selv om de

har mye boltreplass i naturen. Kommunen er i gang med en trafikk sikkerhetsplan, og ønsker også å følge opp barnas ønsker om bedre uteplasser i tettstedene gjennom å søke midler til nærmiljøtiltak for å ruste opp lekeplasser og andre offentlige rom som innbyggerne ønsker forbedret (se under).

Leknes sitt potensial som attraktiv by og innovasjonssenter

Vestvågøy kommune inngår i Nordland fylkeskommunes bypolitikkprogram, som skal styrke fylkets ti regionsentra. Bakgrunnen for den regionale bypolitikken er fylkets befolkningsutvikling: Nordland har hatt betydelig lavere vekst enn landet som helhet. Men: de ti byene som utgjør bo- og arbeidsmarkedsregioner har samlet sett vokst, i motsetning til fylket for øvrig. Det er også i byene sysselsettingen vokser. Byene er sentrum for handel og tjenester, og i økende grad et sted folk i Nordland ønsker å bo (NFK, planprogram, regional plan for By- og regionsenterpolitikk 2016-2025).

I anledning [Byromsseminaret](#) arrangert på Leknes i 2017 ble det gjort en spørreundersøkelse blant befolkningen som resulterte i 280 innspill. Undersøkelsen indikerer viktige grep for å styrke Leknes sin attraktivitet. Hovedbudskapet er at mange bruker Leknes i sitt dagligliv, men at Leknes er rotete, trenger flere grøntområder og færre biler, rekreasjonstilbud, og bedre planlegging. Kommende byplan vil ha fokus på disse behovene, og på at langsiktig, bredt samarbeid kan styrke utviklingen.

Leknes har potensial til å bli et innovasjonssenter, som er avhengig av infrastruktur slik som både formelle og uformelle møtesteder. Det er også avhengig av kunnskapsmiljøer, kunnskapsbedrifter og rom for kreativitet. I undersøkelsen til Vestby m.fl. (2016) om Leknes og de andre Nordlandsbyene som innovasjonssentra pekte informanter i Vestvågøy på at kommunen trenger flere møtesteder, bedre samarbeidsrelasjoner og mer helhetlig og forutsigbar planlegging. En anbefaling er å kople byutvikling og næringsutvikling bedre enn i dag, i tillegg til samordnet areal- og transportplanlegging.

Statens vegvesen gjennomførte i 2018 et prosjekt om bærekraftig mobilitet i småbyene i Nord-Norge (Småby nord). Utfordringene definert for Leknes var utflytende arealbruk og sentrumsfunksjoner, manglende offentlig rom og grøntstruktur, utrygghet og barrierer for fotgjengere, ingen infrastruktur for syklende i sentrum, utilfredsstillende kollektivknutepunkt i sentrum og dårlig dekningsgrad for kollektivtransport, biler er et uønsket dominerende moment i byrommene.

Boligmarkedet i Vestvågøy – i utakt med behovet

Boligpolitikk er en viktig faktor for å trygge innbyggernes livskvalitet og kommunens attraktivitet. Det boligpolitiske arbeidet skal styrke kommunes rolle som premissgiver og aktiv tilrettelegger for boligutviklingen. En kommunes boligpolitikk strekker seg fra å tilrettelegge for økt/rask bygging av varierte boligtyper på riktig sted gjennom arealplanlegging, sikre gode bomiljø, å regulere for en sosial boligprofil, til å besørge boliger for innbyggere med spesielle behov.

Ser vi på forholdet mellom nye innbyggere og nye boliger har kommunen behov for å tilrettelegge for økt antall boliger. Et prosjektsamarbeid med Husbanken i 2018 viste tydelig kommunens boligbehov. Det statistiske materialet viste at tallet på nye innbyggere økte mer enn tallet på nye boliger. Kommunen har dessuten en hovedtyngde av eneboliger, mens det er få leiligheter og mindre boenheter. Men flere ønsker leilighet enn enebolig ifølge Prognosesenteret (2016).

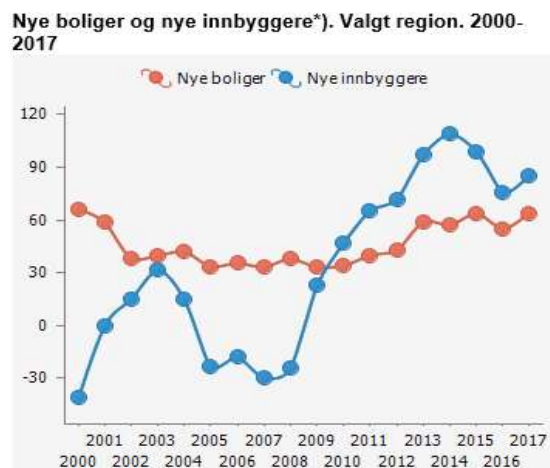
Som i andre kommuner utgjør eiermarkedet majoriteten av boligmarkedet. Dette gjelder over 80 prosent av Vestvågøys boligmasse. Omlag 22 prosent leier bolig, og denne andelen er svakt stigende. Dette betyr at kommunens boligmarked kan være preget av høye priser og få utleieboliger.

Sosial boligpolitikk er et ansvarsområde som ligger under helse- og omsorgssektoren. I dag har Vestvågøy kommune ingen helhetlig boligpolitikk som kan se boligtilbud og etterspørsel i sammenheng (se figur 1.1 under). Vestvågøy kommune disponerte totalt 337 boliger i 2016, hvor

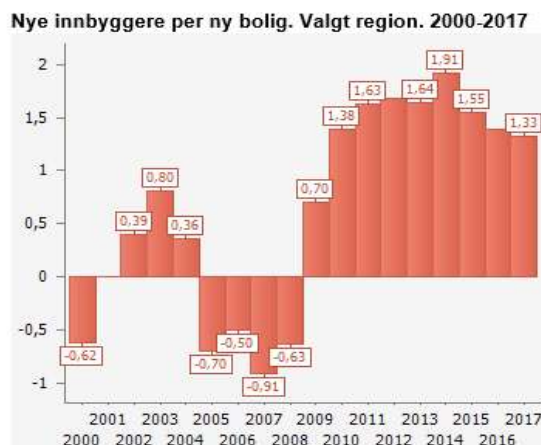
majoriteten av boligene var innleide. Mellom 2012 og 2016 ble antallet kommunale boliger redusert fra 409 til 337. Sosial boligpolitikk er i dag et av de tematiske områdene som blir behandlet i kommunedelplan for helse og omsorg (se også kapittel 3 i dette dokumentet).

I arealplanens førstegangsbehandling er alle boligområder gjennomgått, og ny plan vil ikke kreve regulering ved mindre fortetting i eksisterende boligområder. Det forenkler boligbyggingen. I tillegg er ubrukte boligareal tatt ut, og noen nye boligområder tatt inn. I LNF-spredd områder er det foreslått at en kan bygge 1-2 boenheter på eksisterende tomt uten reguleringskrav. Det er angitt tydelig byggegrense for å hindre arealnedbygging for heller å stimulere til konsentrert utvikling.

Figur 1.1: Forholdet mellom nye innbyggere og boliger (Kilde: Kommuneprofilen.no).

*) Både nye boliger og nye innbyggere er regnet som 3-årlig gjennomsnitt

*) Både nye boliger og nye innbyggere er regnet som 3-årlig gjennomsnitt

Møtesteder

Slik det fremkommer i andre kapitler i Utfordringsdokumentet er det behov for flere sosiale møteplasser i Vestvågøy. Det er gjerne i by og tettsteder slike arenaer skapes, særlig med tanke på bærekraftig utvikling hvor målet er å konsentrere aktiviteter.

Meieriet kultursenter har blitt en veldig viktig møteplass på Leknes, for hele kommunen og for ulike grupper. Ungdom reiser nå fra hele kommunen for å bruke Qltura Ungdomssenter. Samtidig lever spesielt barn og eldre lokale liv, der nærmiljøet er viktig for trivsel og fellesskap. Tettstedene og bygdene trenger derfor også arenaer og offentlige rom som gir gode møteplasser for innbyggerne.

I arbeidet med arealplanen er det blitt gjort vurderinger av tettstedenes offentlige rom og grøntstruktur. Fellesareal er i stor grad avsatt i sentra, men de er enten ikke i bruk eller dårlig vedlikeholdt (som park, lekeplass, torg). Det ble derfor ikke avsatt mer areal til formålet. Kommunen må heller se på behovet for nærmiljøprosjekt sammen med lokalbefolkningen. Hvorvidt det er nok med innendørs møteplasser er usikkert. Barn og unge har mange organisasjonstilbud, spesielt idrett. På Bøstad har de startet ungdomsklubb. Ellers gir skolebygg mulighet som møteplass og for aktivitet.

Utfordringer for by-, tettsteds- og bygdeutvikling

- By-, tettsteds- og bygdeutviklingen i Vestvågøy er ikke helhetlig og langsiktig. Kommunen møter ikke bærekraftmålene
- Leknes mangler attraktivitet og innovasjonskraft
- Boligmarkedet er dårlig rustet for dagens og fremtidens boligbehov og etterspørsel
- Vestvågøy mangler sosiale møteplasser

2: Oppvekst

Barn og unge er valgt ut som en av kommunens hovedsatsinger, og er også en sentral målgruppe i folkehelsearbeidet. Oppvekstvilkår og levevaner tidlig i livet legger grunnlaget for vanene senere i livet. Barn velger ikke sine oppvekst- og levekårsforhold. Deres levevaner påvirkes i stor grad av foreldrene sine vaner, og for å nå barna med tiltak må en også nå foreldrene. Barn og unges sosiale, faglige og helsemessige utfordringer bør møtes med strukturelle og langsiktige strategier. Her har barnehager, grunnskoler og videregående skoler et særlig ansvar. De fleste barn og unge går i barnehage eller skole, som er gode arenaer for utjevning av sosiale helseforskjeller. Sosial ulikhet i helse blant barn og unge er særlig alvorlig fordi problemer forplanter seg inn i voksenlivet, og svekker livssjansene for dem med dårlige levekår. For å redusere sosiale ulikheter i helse er den mest effektive og beste tilnærmingen først og fremst tjenester og tiltak som når alle barn og unge. Les mer [her](#).

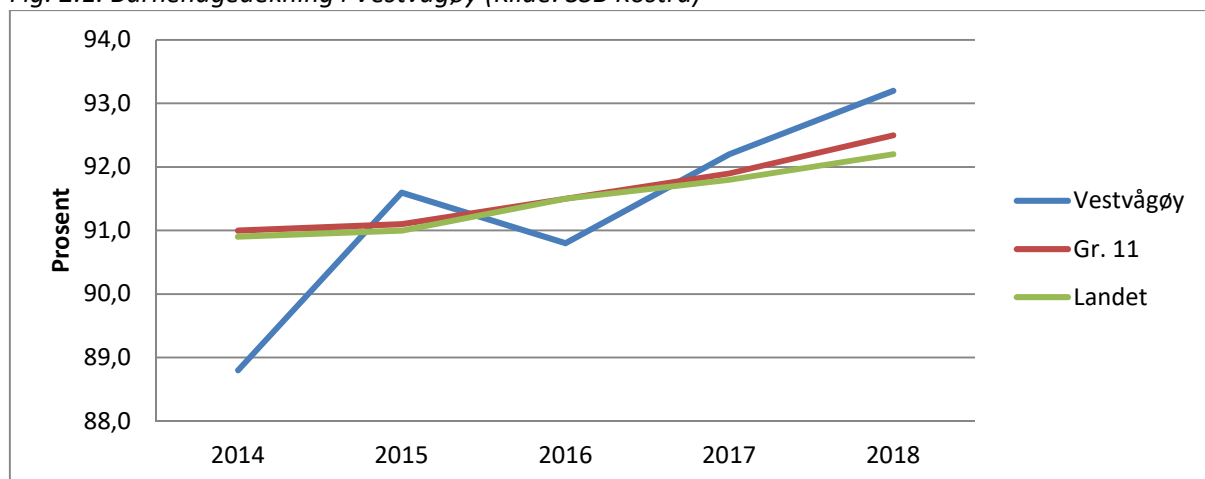
Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy har robuste barn og unge som trives i barnehage og skole, opplever faglig, psykisk, fysisk og sosial mestring ut fra sine forutsetninger
- Alle elever har grunnleggende ferdigheter etter 4. klasse og er rustet for det videre skoleløpet (funksjonelle lesere, skrivere og regnere)
- Barn og unge har trygge oppvekstvilkår og får utvikle sine kreative evner

Barnehage

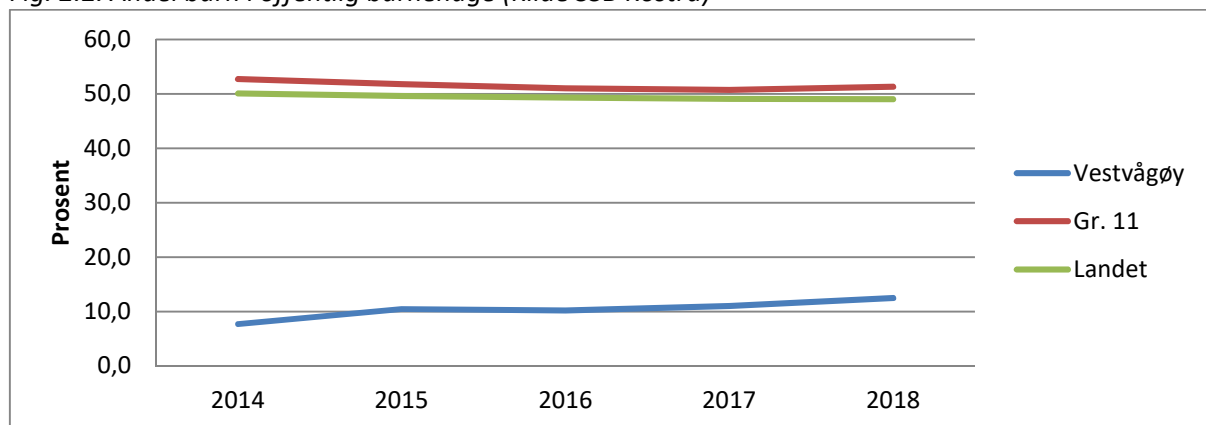
Kommunen har en lovfestet plikt til å tilby plass i barnehage til barn som fyller ett år før 1. desember det året foreldrene søker, så fremt barnet er bosatt i kommunen. Barnet kan få plass i kommunal eller ikke-kommunal barnehage. I Vestvågøy har vi pr. d.d. til sammen 19 barnehager, hvorav 2 er kommunale og 17 private. Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som gir barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter.

Fig. 2.1. Barnehagedekning i Vestvågøy (Kilde: SSB Kostra)

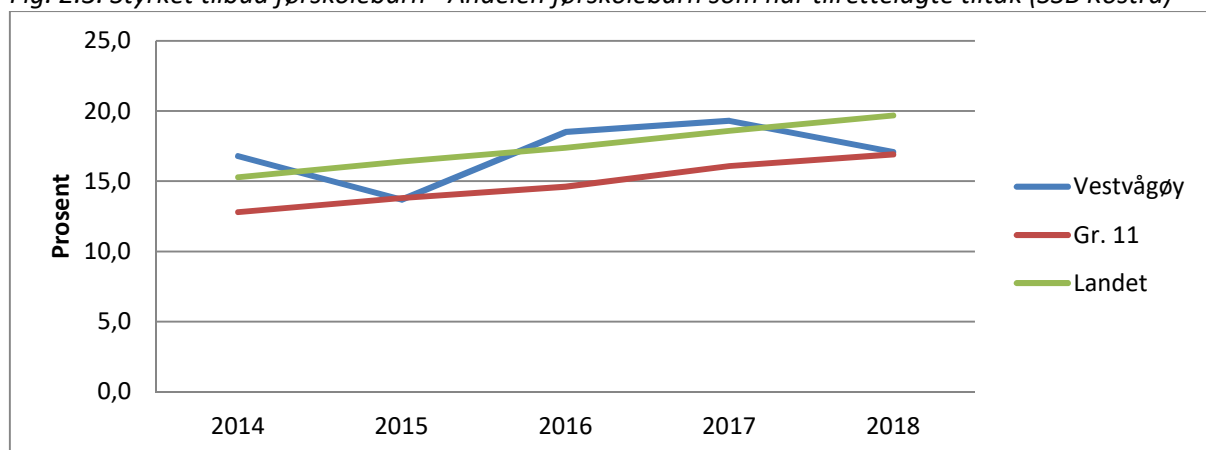
Vi ser at Vestvågøy hadde en barnehagedekning over landsgjennomsnittet både i 2017 og 2018. Alle rettighetsbarn fikk plass ved hovedopptak 2018, og 603 barn fikk plass i barnehage fra høsten av. Ved hovedopptaket i 2019 fikk også alle rettighetsbarn plass, og fra høsten 2019 vil det være ca. 630 barn i barnehage. Vestvågøy har god barnehagedekning. Det kan imidlertid være utfordringer for tilflyttere som kommer i løpet av året å få plass der familien ønsker.

Fig. 2.2. Andel barn i offentlig barnehage (Kilde SSB Kostra)

Vestvågøy har en betydelig lavere andel barn i offentlig barnehage enn andre kommuner. Dette krever mer av kommunen, da en må følge opp de private barnehagene via et tilsynsapparat. Ved privatisering har kommunen mindre råderett over barnehagesektoren, både når det gjelder økonomi og faglig kvalitet. Mange private barnehager jobber svært godt, men en ser imidlertid av Utdanningsdirektoratet sin foreldreundersøkelse at det er varierende kvalitet i barnehagene i Vestvågøy. Kommunen kan ikke pålegge mht. bemanning, disponering av midler osv. Det kan også være en utfordring for å få til en god overgang, og innholdsmessig kontinuitet mellom barnehage og skole.

Fig. 2.3. Styrket tilbud førskolebarn - Andelen førskolebarn som har tilrettelagte tiltak (SSB Kostra)

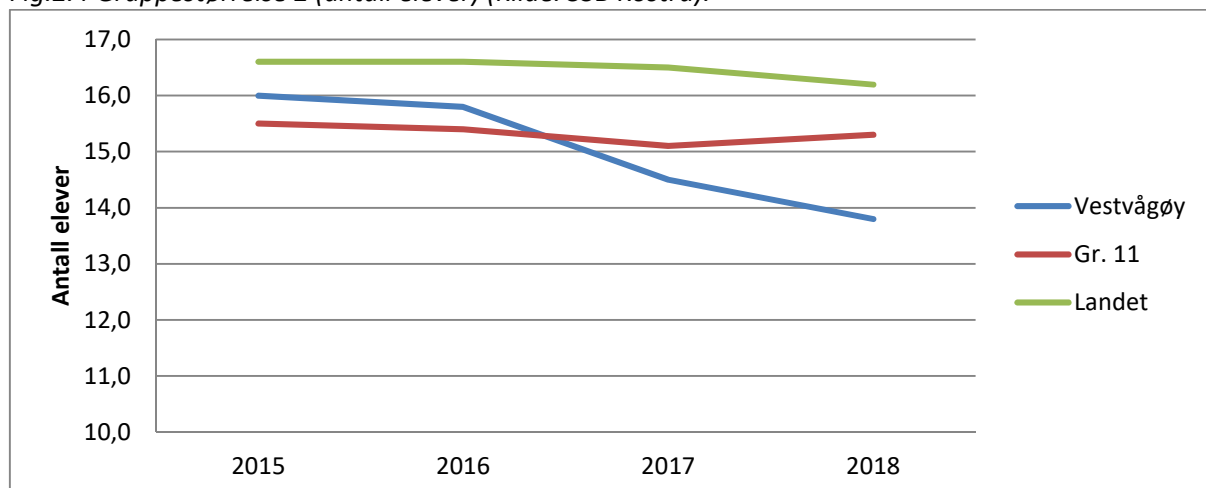

I følge fig. 2.3. har Vestvågøy en forholdsvis høy andel av førskolebarn i barnehage som har tilrettelagte tiltak, selv om andelen har gått noe ned siste år. Det vi vet er at det er venteliste hos PPT, og vi er derfor usikker på om behovet for tiltak er gått ned som tabell 2.3 viser. En høy andel barn som har tilrettelagte tiltak kan ha sammenheng med et høyt behov, men kan også ha sammenheng med organisering, bla. stor grad av individrettede tiltak. Kommunen har valgt å organisere spesialundervisning med kommunalt tilsatte spesialpedagoger, i tillegg til spesialpedagog som jobber forebyggende, er allmennpedagogisk ressurs erstattet med individrettede tiltak. Det er en utfordring at kommunen i så høy grad bruker individrettede tiltak, dette kommer vi tilbake til i kapittel «Samlet for oppvekst».

Grunnskole

Barn og unge har rett til en tiårig grunnskoleopplæring fra de fyller seks år. Det er kommunen som har ansvaret for grunnskoleopplæringen. Alle barn og unge har rett til et trygt og godt skolemiljø uten mobbing og krenkelser.

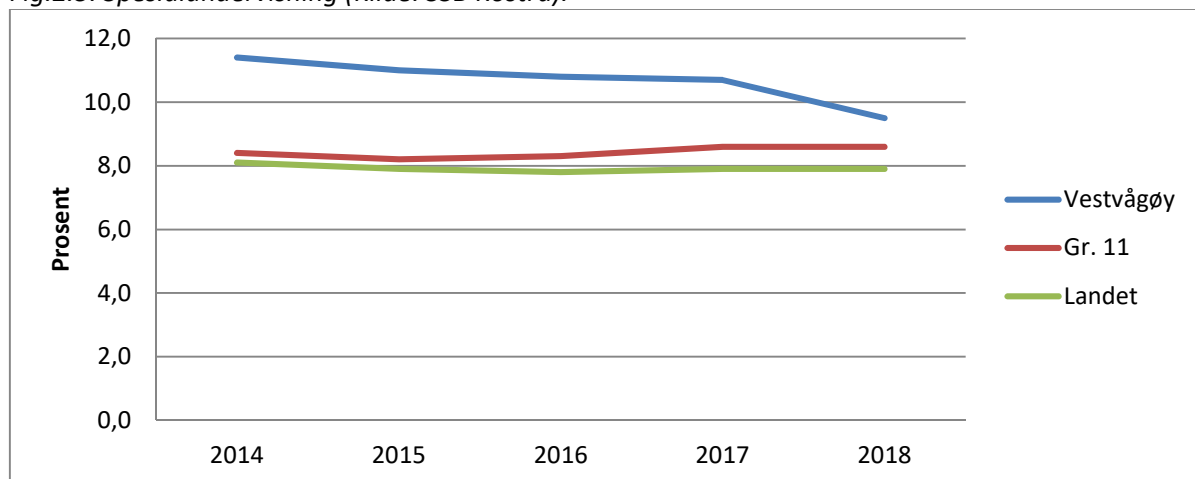
Fig.2.4 Gruppestørrelse 2 (antall elever) (Kilde: SSB Kostra).

Gruppestørrelse gir en indikasjon på lærertetthet i ordinær undervisning, og er forholdet mellom elevtimer og læretimer, fratrullet timer til spesialundervisning og særskilt norskundervisning. En ser at gruppestørrelsen i vestvågøy har gått ned, og at den nå ligger under andre kommuner.

Gruppestørrelse, og dermed voksentettheten, i skolen er dermed relativt god sammenlignet med andre. Stortinget har bestemt at det fra skoleåret 2018-2019 skal innføres en lærernorm i grunnskolen. Målet er at det fra skoleåret 18-19 skal være 1 lærer pr. 16 elever på 1.-4. trinn, og 1 lærer pr. 21 elever på 5. til 10. trinn. I Vestvågøy ligger vi betydelig under normen, det vil si at vi har færre elever pr. gruppe enn lærernormen.

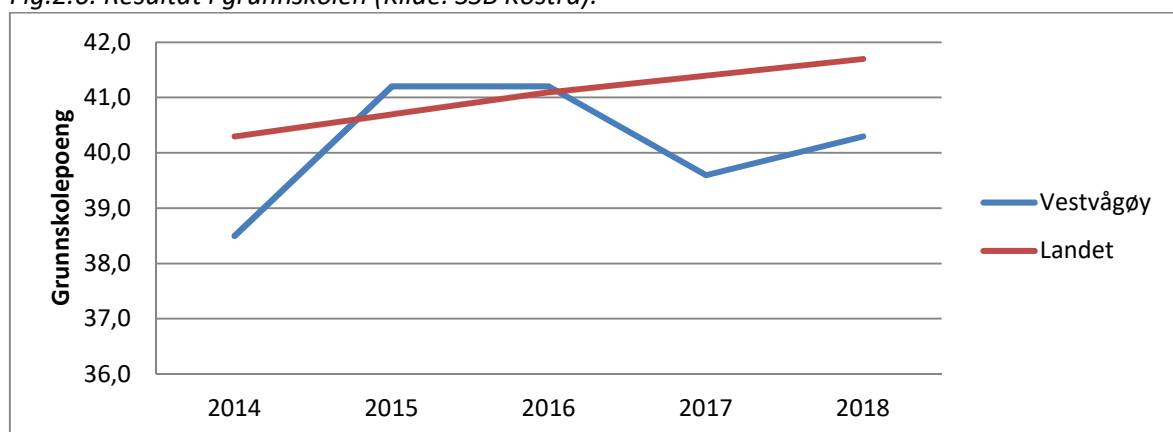
Fig.2.5. Spesialundervisning (Kilde: SSB Kostra).

Vestvågøy har en høyere andel av elevene som får spesialundervisning, men denne andelen er noe fallende. Ser en mellom trinnene så er andelen økende fra 5. klasse og oppover. Nyere forskning og barneombudets rapport «Uten mål og mening» stiller spørsmål om spesialundervisning gir ønsket effekt. Det er en bekymring at ressurser dreies over til individ på bekostning av fellesskapet, samt at en bør være oppmerksom på stigmatisering av barn ved å ta dem ut av fellesskapet. Denne utfordringen bør en se nøye på fremover.

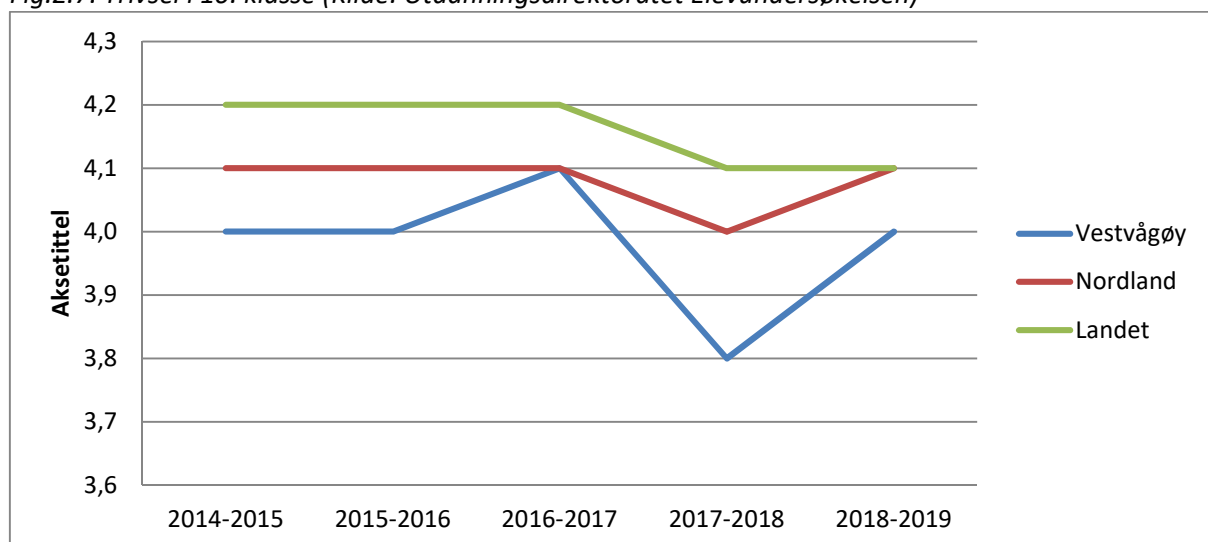
Ved å øke ressurser og kompetanse på opplæringa i 1.-4. klasse kan en jobbe mer målrettet mot at elevene er funksjonelle lesere, regnere og skrivere før de kommer på mellomtrinnet. På denne måten vil en få ned behovet for spesialundervisning på sikt. En slik snuoperasjon vil være ressurskrevende i en overgang til en får ned antall barn med behov for spesialundervisning.

Fig.2.6. Resultat i grunnskolen (Kilde: SSB Kostra).

Grunnskolepoeng tilsvarende (snittkarakter) for avgangselevne i kommunen (40 poeng tilsvarende et snitt på karakteren 4). Vestvågøy lå både i 2015 og 2016 over landsgjennomsnittet, mens en i 2017 og 2018 ligger under landsgjennomsnittet. Det kan se ut som om resultatene svinger betydelig fra år til år i Vestvågøy.

Fig.2.7. Trivsel i 10. klasse (Kilde: Utdanningsdirektoratet Elevundersøkelsen)

Av elevundersøkelsen går det fram andelen 10. klassinger som trives på skolen er lavere enn i landet som helhet. Vi ser samme tendens i Ungdataundersøkelsen 2016. Andelen ungdomsskoleelever som oppgir at de er litt eller svært fornøyd med lokalmiljøet, er lavere enn landsnivået.

Frafall i videregående skole er en viktig folkehelseutfordring i hele landet. I Vestvågøy har vi ifølge folkehelseprofilen hele 26 prosent frafall, mens i Norge er den 21 prosent.

Barnevernstjenesten

Alle kommuner skal ha en barneverntjeneste som utfører det daglige arbeidet etter barnevernloven. Barneverntjenesten skal sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien. Hjelpen kan gis i form av råd og veiledning, eventuelt i kombinasjon med andre hjelpetiltak. Barneverntjenesten har også ansvar for å gripe inn dersom tiltakene i hjemmet ikke er tilstrekkelige for å ivareta barnets behov.

Barneverntjenesten kan da for en periode formidle plass i fosterhjem eller på institusjon, eller på et senter for foreldre og barn.

Fig.2.8. Barn/unge med barnevernsmelding (Kilde: SSB Kostra).

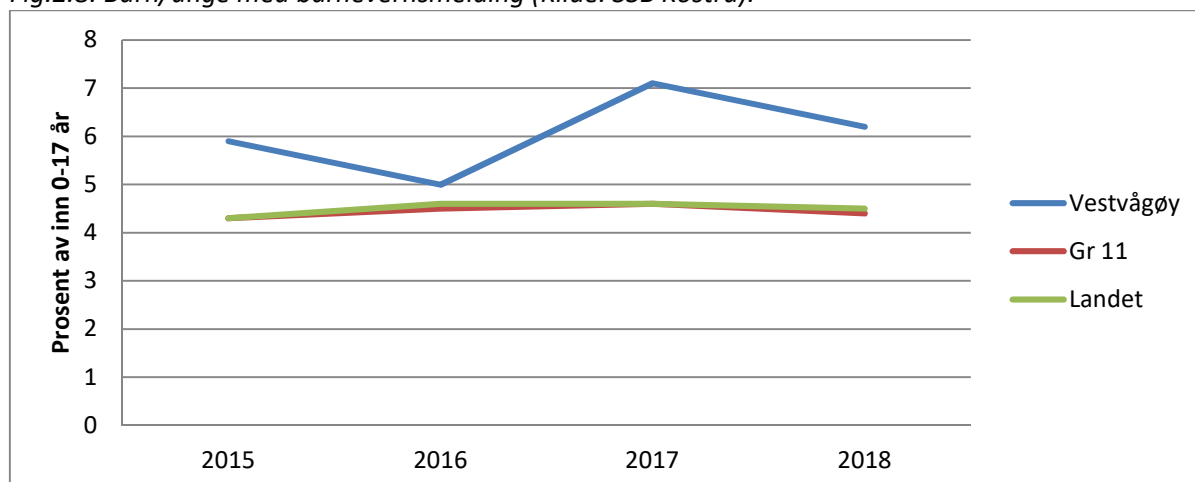
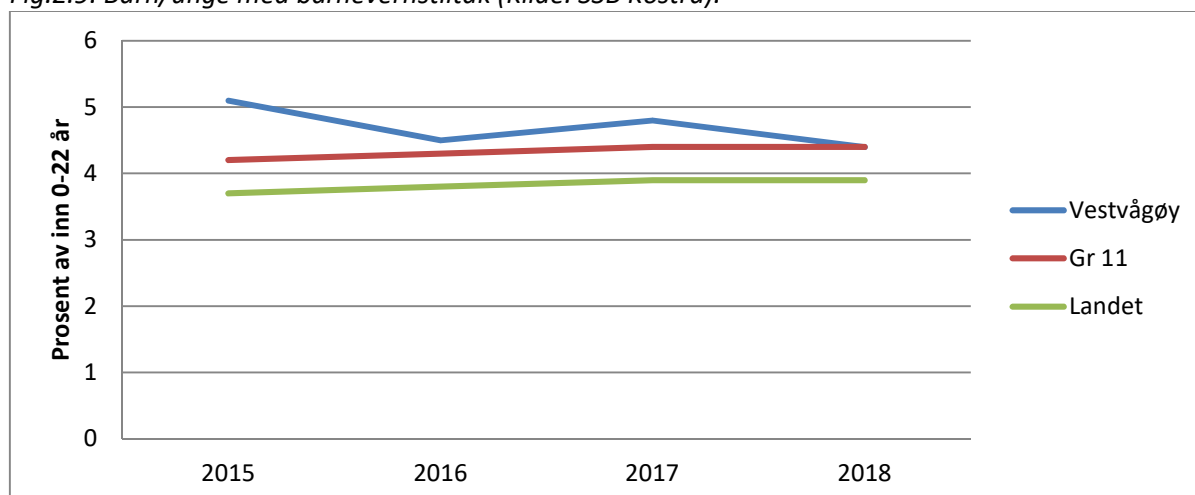

Fig.2.9. Barn/unge med barnevernstiltak (Kilde: SSB Kostra).

Vestvågøy har flere barn og unge med barnevernsmelding og barnevernsundersøkelse enn andre kommuner. Rus og psykisk sykdom hos foreldrene er ofte årsak til meldingene. Om forskjellene skyldes flere barn med behov, eller en ulik praksis, er vanskelig å fastslå. Et høyt antall barn utsettes for vold mot seg selv, eller at barn er vitne til vold. Når det antall barn og unge med barnevernstiltak, har andelen gått noe ned, og er nå på nivå med gr. 11.

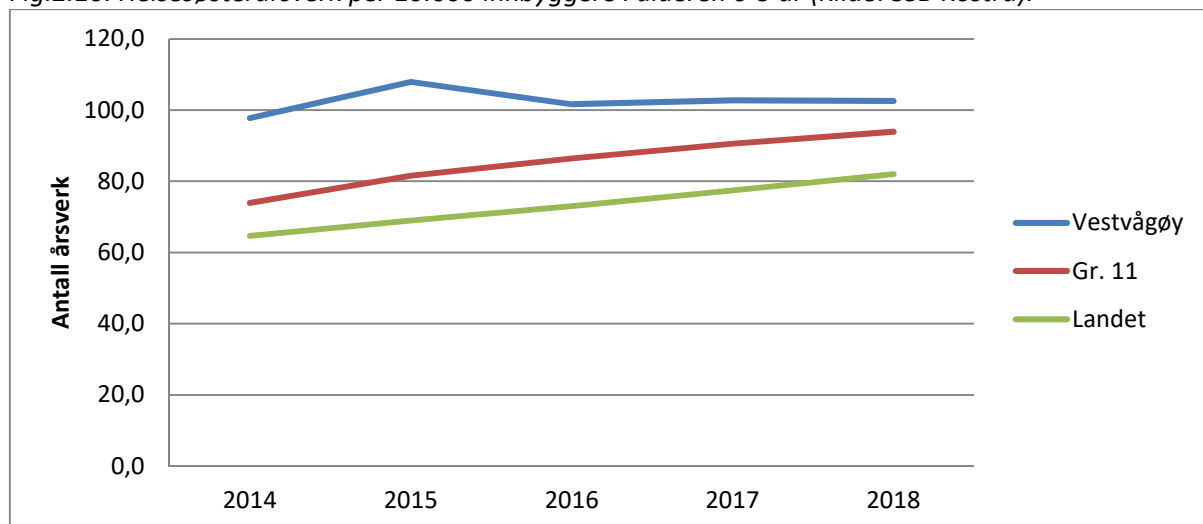
Gjennom forslag til ny barnevernlov og kvalitets- og strukturereform vil det bli stilt nye krav til kommunalt barnevern. Regjeringen jobber med flere store endringsprosesser på barnevernsområdet, fra lovmessige endringer til gjennomgang av ansvars-forholdene mellom stat og kommune. Det er igangsatt forsøksordning med ny ansvarsfordeling mellom stat og kommune. Det foreslås flere endringer blant annet:

- Økt kommunalt ansvar for rekruttering, opplæring og veiledning av fosterhjem
- Høyere kommunal egenandel for tjenester i det statlige barnevernet.
- Kommunen skal ha 24 timers tilgjengelighet av barnevernfaglig kompetanse
- Akuttvakt. Dette har også vært tidligere, men kravet til akuttvakt skjerpes.
- Det legges opp til bred kompetanseheving på ansatte i barneverntjenesten.

Den aller største utfordringen for barnevernsfeltet i de nærmeste årene vil trolig være iverksette organisatoriske endringer i tråd med ny barnevernlov. Dette vil klart være endringer som påvirker hele oppvekstområdet.

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Fig.2.10. Helsesøsterårsverk per 10.000 innbyggere i alderen 0-5 år (Kilde: SSB Kostra).

Ut fra figur ovenfor har kommunen bedre helsesøsterdekning enn andre kommuner. Når man sammenligner helsesøsterressurser de ulike kommunene bruker, er det viktig å være oppmerksom på at i Vestvågøy er migrasjonshelsetjenesten, smittevern og reisevaksinekontor en del av helsestasjonen. I noen kommuner kan disse oppgavene være lagt til andre tjenester og utført av andre enn helsesøstre. Mens dekningen av helsesøstre har økt i andre kommuner i tråd med nasjonale satsinger, har den i Vestvågøy vært stabil. Kommunen har over mange år søkt og fått eksterne midler til midlertidige stillinger i helsestasjons- og skolehelsetjenesten – noe som kan være en årsak til at vi ligger relativt høyt når det gjelder antall årsverk. Det er også forebyggende tjenester (blant annet familiekordinator) som i Vestvågøy er lagt til helsestasjonen, mens det i noen kommuner er lagt til barnevernet.

I følge helsestatistikk har Vestvågøy kommune store utfordringer innenfor folkehelse. Når det gjelder overvekt ligger vi høyere enn landsgjennomsnittet, og ungdomsundersøkelsen viser at psykisk helse hos barn og unge er en av hovedutfordringene. Statistikken viser også store helseforskjeller i befolkningen i forhold til utdanningsnivå og inntektsnivå. I følge forskning vet vi at dette innebærer økte helseforskjeller, både på kort og lang sikt. Mange barn og unge og deres familier har behov for individuell hjelp med sine helseutfordringer. Vi må likevel i enda større grad ha fokus på det helsefremmende og forebyggende arbeidet ved å jobbe langsiktig og på systemnivå sammen med andre tjenester.

Samlet for oppvekst

Samhandling mellom barnehage/skole og heim/øvrige hjelpeapparat rundt barna og overgangene fra barnehage og til de avslutter videregående skole bør bli bedre. Overgangene kan være kritiske faktorer i barnets utdanningsløp og det er særlig viktig at det legges best mulig til rette for at alle barn mestrer hele utdanningsløpet. Det bør utarbeides arenaer og rutiner som sikrer økt oppmerksomhet og samarbeid for barn som kan ha behov for ekstra fokus spesielt ved overgangene. I utgangspunktet er det ikke i seg selv bekymringsfullt at vi har en sammensetning av private og

kommunale barnehager og skoler, men det kan være bekymringsfullt at vi som kommune ikke er god nok til å inkludere de private aktørene på en måte som tjener «våre felles unga».

Barnehager, SFO og skoler er de viktigste forebyggende arenaer for god fysisk og psykisk helse for alle barn. Det bør legges bedre til rette for at alle barn daglig deltar i fysisk aktivitet, lek og at alle barn opplever å være inkludert i et godt psykososialt barnehage- og skolemiljø. Barnehager og skoler bør bli arenaer som er satt i stand til å kompensere spesielt for utsatte barn. Barnefattigdom er et lokalt og nasjonalt samfunnsproblem som også utdanningssektoren kan ta et større ansvar for.

Vestvågøy bruker betydelige ressurser på individrettede tiltak både i skole og barnehage, og forholdsmessig langt mer enn landet for øvrig, mens forskning og fagfolk generelt hevder at det er tiltak som omfatter alle som er mest effektiv når det gjelder å utjevne sosial ulikhet. I vår kommune er i tillegg usikre på effekten av ressursene vi setter inn når det gjelder spesialundervisning og tilrettelagte tiltak. Fylkesmannen i Nordland hadde i 2018 tilsyn med spesialundervisningen i Vestvågøy. I rapport datert 09.05.18 påpeker Fylkesmannen at kommunen bør se på bruken av eneundervisning, og minner kommunen om at det skal sterke grunner til å ta i bruk slike tiltak.

En har over flere år drevet kontinuerlig skoleutviklingsarbeid (forbedring av praksis). Utviklingsarbeid må dreies enda mer over til at det faktisk skjer ei positiv endring i møtet mellom barn og voksne i barnehage og mellom lærer og elev i skolen. Ei variert, praktisk og motiverende opplæring er fortsatt et område vi kan forbedre for at barn/ unge opplever mestring og positiv læring.

Barnehager og skoler skal være en inkluderende arena som har et fellesskap hvor alle barn passer inn. Fokus må dreies fra individ over til et mangfoldig og inkluderende fellesskap. Dette vil kreve både kompetanse og holdningsendringer til alle som jobber med barn og unge.

Utfordringer oppvekst

- Vestvågøy har flere barn og unge med barnevernsmelding og barnevernsundersøkelse enn andre kommuner. Rus og psykisk sykdom hos foreldrene er ofte årsak til meldingene til barnevernet.
- Vi har mange barn, ungdommer og familier med behov for særlig bistand og veiledning.
- Et høyt antall barn utsettes for vold mot seg selv, eller er vitne til vold.
- En stor andel barn mellom 0-17 år i kommunen vår vokser opp i lavinntektshusholdninger, og denne andelen er økende.
- Mangel på kontinuitet og gode overganger mellom barnehage, SFO, barneskole, ungdomsskole og videregående skole.
- 26 prosent av våre innbyggere fullfører ikke videregående skole. Frafall i den videregående skolen er et alvorlig individ- og samfunnsproblem.
- Andelen barn og unge som får spesialundervisning og individrettede tiltak er høy, og en er usikker på effekten av tiltakene.
- Andel 10. klassinger som trives på skolen er lavere enn i landet som helhet.
- Andel ungdomsskoleelever som er fornøyd med lokalmiljøet er betydelig lavere enn sammenlignbare kommuner.
- Barn og unge på Vestvågøy har både fysiske og psykiske helseproblemer, og vi har høy andel barn og unge med livsstilsymptomer som overvekt.
- Kommunene har historisk sett i alt for liten grad ivare tatt barnas stemme i sitt planverk.

3a: Helse og omsorg

Kommuneplanens premiss om sosial bærekraft er særlig relevant i dette kapitlet. Slik det er beskrevet i kommuneplanen er sosial bærekraft et samfunn som gir innbyggerne lik tilgang til sysselsetting, kultur, egnede boliger og gode bomiljø, utdanning, trygghet og deltakelse i lokalsamfunnet.

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy har innbyggere som opplever trygge livsløp
- Vestvågøy har engasjerte innbyggere
- Vestvågøy har kvalitetsmessig god omsorg som er i forkant av utviklingen
- Vestvågøy har gode tjenester med fokus på helsefremming og livskvalitet gjennom hele livsløpet

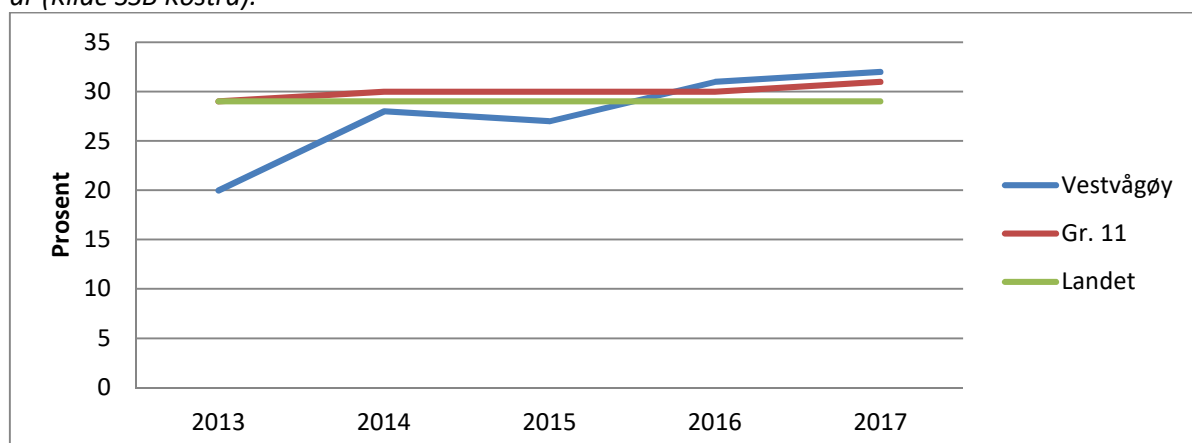
Målet om trygge livsløp peker mot hele mennesket i dets ulike livsstadier, og treffer derfor hele kommunens virksomhet. Samtidig har kommunen noen særlige utfordringer knyttet til sosial ulikhet i helse, tilgang til egnede boliger, og til rekruttering av kompetanse (bærekraft i omsorgstjenestene). Disse temaene blir behandlet i andre kapitler. Målet om at Vestvågøy kommune skal ha engasjerte innbyggere handler både om deltakelse i lokalsamfunnet og deltakelse i demokratiske valg. Dette diskuterer vi i kapitlet om utviklingskommunen. I forhold til en økt andel eldre i befolkningen, så har kommunen ei stor utfordring med å forebygge og utsette behov for fremtidige omsorgstjenester.

God omsorg i forkant av utviklingen

Det ble høsten 2019 nedsatt en arbeidsgruppe innen sektor Omsorg, som både skulle analysere nåsituasjonen, og foreslå tiltak. De leverte i februar 2019 en [analyserapport](#), og i mars 2019 en [tiltaksrapport](#). Det følgende kapitlet er for en stor del hentet fra disse rapportene. SSB KOSTRA har foreløpig ikke data om brukere i Omsorgstjenesten for 2018 tilgjengelig. Noen av tallene er derfor ikke oppdatert for 2018.

Institusjonsomsorg og åpen omsorg

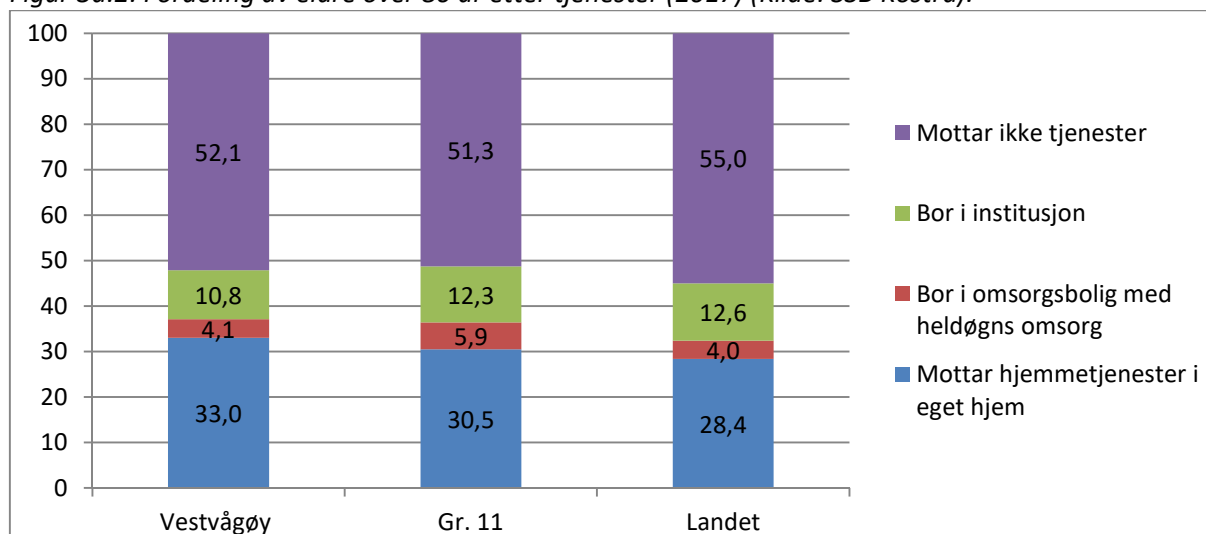
Figur 3a.1: Dekningsgrad institusjon og bolig med heldøgns omsorg, i forhold til innbyggere over 80 år (Kilde SSB Kostra).

Kommunen ligger noe over landsgjennomsnittet på plasser i institusjon og boliger med heldøgns bemanning. Økningen fra 2013 til 2014 skyldes utvidelse av Bo- og servicesentret ble utvidet. Utfra dette kan det se ut som om en per i dag har «nok» døgnplasser.

Hvordan brukes så de plassene kommunen har? Figur 3.2 viser hvilke tjenester som eldre over 80 år i kommunen mottar.

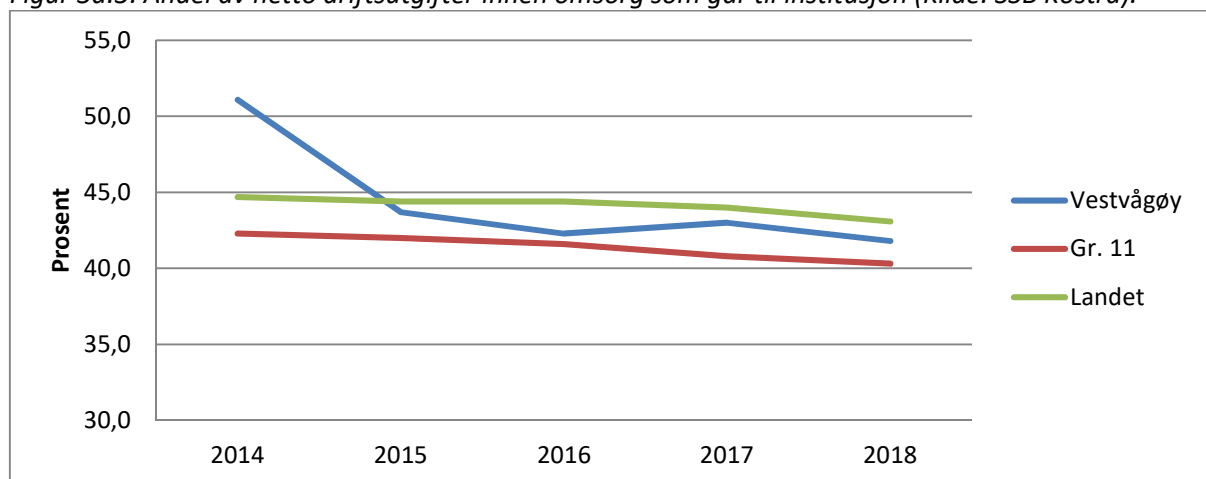
Figur 3a.2: Fordeling av eldre over 80 år etter tjenester (2017) (Kilde: SSB Kostra).

En ser her at andelen av innbyggere over 80 år som bor i institusjon eller i bolig med heldøgns omsorg er noe lavere enn i andre kommuner. Dette skyldes at en større andel av plassene brukes til personer under 80 år. Andelen som mottar hjemmetjenester i eget hjem er høyere enn i andre kommuner.

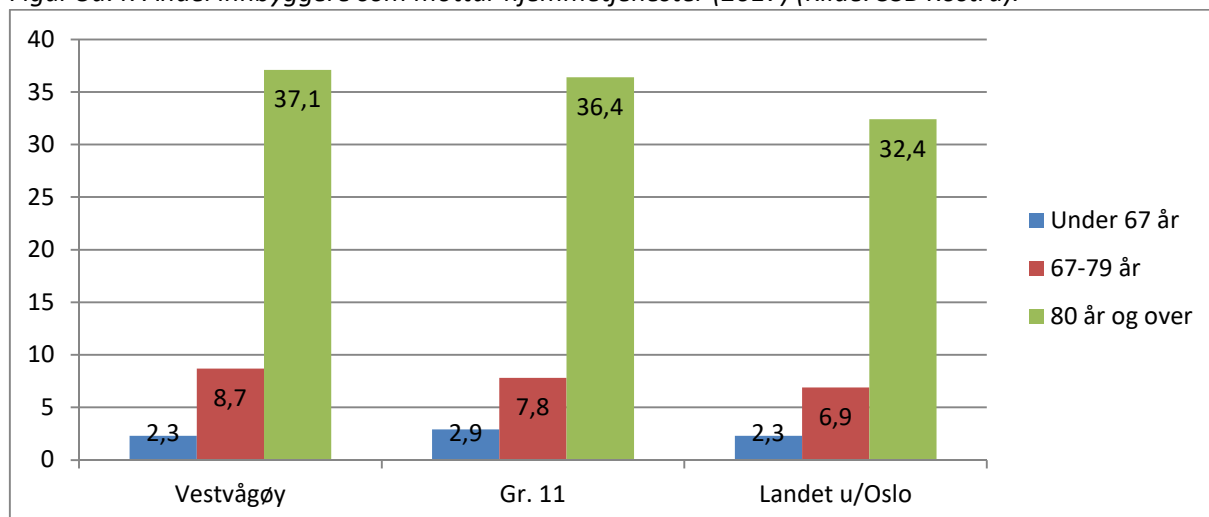
Samlet sett er det en større andel av de over 80 år som mottar omsorgstjenester enn i landet for øvrig, mens en her er mer på linje med sammenliknbare kommuner.

Figur 3a.3: Andel av netto driftsutgifter innen omsorg som går til institusjon (Kilde: SSB Kostra).

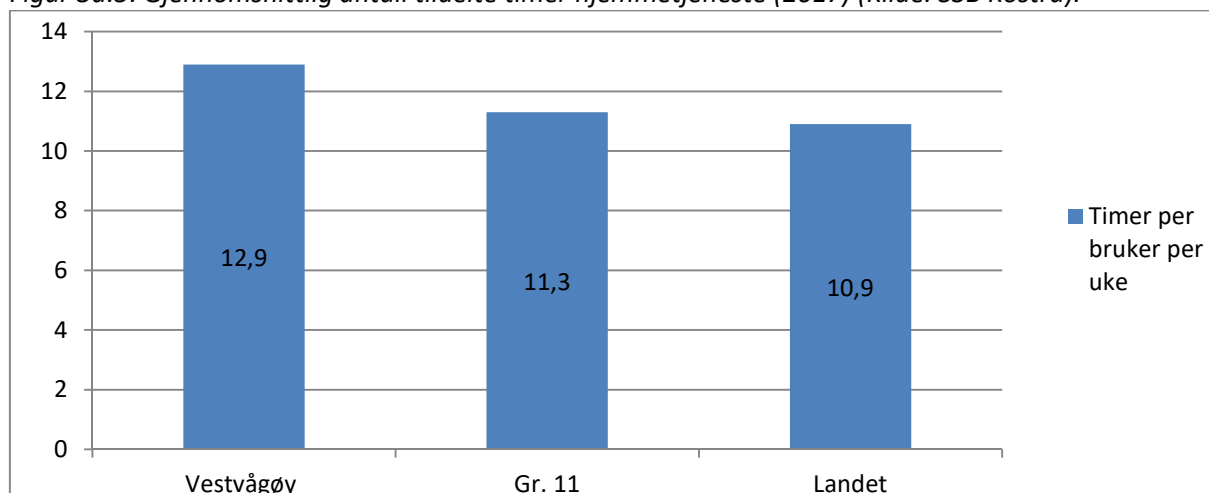
Andelen av ressursbruk innen omsorgssektoren brukt på institusjon ligger mellom gruppe 11 og landet for øvrig. Nedgang i 2015 skyldtes at en bygde opp Åpen omsorg knyttet til døgnbemannede boliger på Leknes Bo- og Servicesenter, og reduserte noe på institusjonsplasser.

Figur 3a.4: Andel innbyggere som mottar hjemmetjenester (2017) (Kilde: SSB Kostra).

Dekningsgrad for hjemmetjenester viser at en ligger noe over i aldergruppen over 80 år (jfr figur 3.2). I aldersgruppen 67-69 år er det flere i Vestvågøy som mottar hjemmetjenester. Her er det også flere som i institusjon (jfr figur 3.2). Det kan tyde på at en her enten har høyere behov, eller har lavere terskel for tildeling av tjenester enn andre kommuner. En ser også i figur 3.5 nedenfor at gjennomsnittlig antall tildelte timer per bruker er høyere i Vestvågøy.

Figur 3a.5: Gjennomsnittlig antall tildelte timer hjemmetjeneste (2017) (Kilde: SSB Kostra).

Oppsummert:

- Dekningsgrad for institusjon og plasser med heldøgns omsorg er noe over andre kommuner, men en større andel av plassene bruker til personer under 80 år.
- Dekningsgrad for hjemmetjeneste er noe over andre kommuner, og en gir et høyere antall timer per bruker.

I kap 0 er det beskrevet en demografisk utvikling med fordobling av antall personer over 80 år fram mot 2040. En ser også en utvikling der brukere/pårørende er mer bevisst på sine rettigheter, og på tjenestekvalitet. I kap 5 er det beskrevet utfordringer knyttet til rekruttering av kompetanse, kompetanse-tap som følge av fravær, utfordringer med heltid/deltid, og høyt sykefravær.

På denne bakgrunn så har arbeidsgruppe Omsorg har i sin [tiltaksrapport](#) foreslått tiltak innenfor områdene **tjenester**, **teknologi** og **ansatte**.

Figur 3.6: Forslag fra arbeidsgruppe Omsorg 2018-2019.

Innenfor **tjenester** er hovedutfordringene:

- Etablere nye plasser i takt med økningen i antall brukere (eldre, demente, rus/psykisk helse, mv). Etablere ny bostruktur for tjenester for funksjonshemmede.
- Sikre rett nivå på tjenestene gjennom å oppdatere både omsorgstrappa, tjenestekriteriene, og vedtakene.

Innenfor **teknologi** er hovedutfordringene:

- Forbedre infrastruktur, gjennomgå arbeidsprosesser og ta i bruk flere IKT-verktøy til ressursstyring, arbeidsplanlegging, og dokumentasjon.
- Ta i bruk eksisterende velferdsteknologi (også kalt frihets- eller mestringsteknologi) som supplerer og erstatter behov for tjenester. Eksempler på dette er tilsyn (spesielt på natt), varsling/lokalisering (spesielt til brukere med lettere demens), medisiner (medisin-robot), og trygghet (elektroniske dørlåser). Nye digitale trygghetsalarmer vil være «navet» for mange av systemene. Det trengs kapasitet, kompetanse og kulturrendringer for å få gjennomført dette.

Innenfor **ansatte** er hovedutfordringene (se også kap 5):

- Arbeid med strukturer, kulturer, og ledelse. Både rekruttering av ledere, og rammebetingelser for lederne vil være vesentlig.
- Utprøving av nye arbeidstidsordninger, som kan bidra til mer heltid, lavere sykefravær, tilstedeværelse av fagkompetanse, og enklere rekruttering.

Utfordringer for god omsorg i forkant

- Kommunens omsorgstjenester er ikke godt nok rustet til å møte både økt antall brukere, nye brukergrupper, endringer i brukerbehov, og knapphet på både ressurser og kompetanse.
- Kommunen får de neste 20 årene en dobling i antall eldre, og det er stort behov for nye døgnbemannede omsorgstilbud som er tilpasset brukergruppens behov.
- Kommunen mangler en tydelig definert og godt forankret standard for det kommunale tjenestetilbudet.
- Kommunen mangler kapasitet, kompetanse og kultur for å implementere velferdsteknologi som kan supplere og erstatte tjenester.

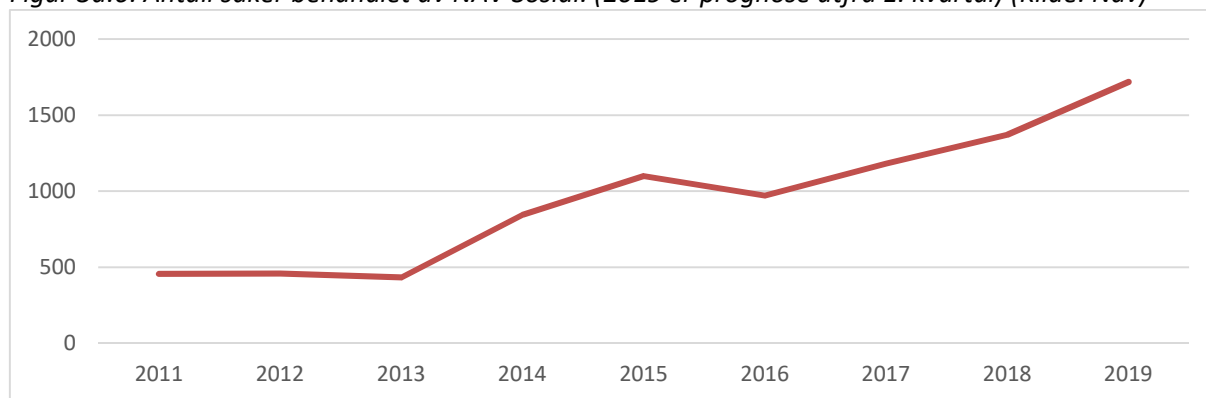
Tjenester med fokus på helsefremming og livskvalitet i hele livsløpet

Med dette målet vektlegger vi her behovet for forebyggende innsats på tvers av tjenester. Forebygging handler om å bidra til livsmestring, forlengelse av god helse - og i kjernen av folkehelseperspektivet- å rette tiltak mot bestemmelsesfaktorene for helse i en helhetlig politikk: mot oppvekstsvilkår, skole og utdanning, arbeidsmiljø, sysselsetting og inntekt, ved siden av kvaliteten på helsetjenestene. Vi skal derfor se på tjenestene som skal sikre og tilrettelegge for inntekt og arbeid, samt utfordringene kommunen har innen forebygging på et overordnet nivå.

Arbeidsmestring og kompetanse

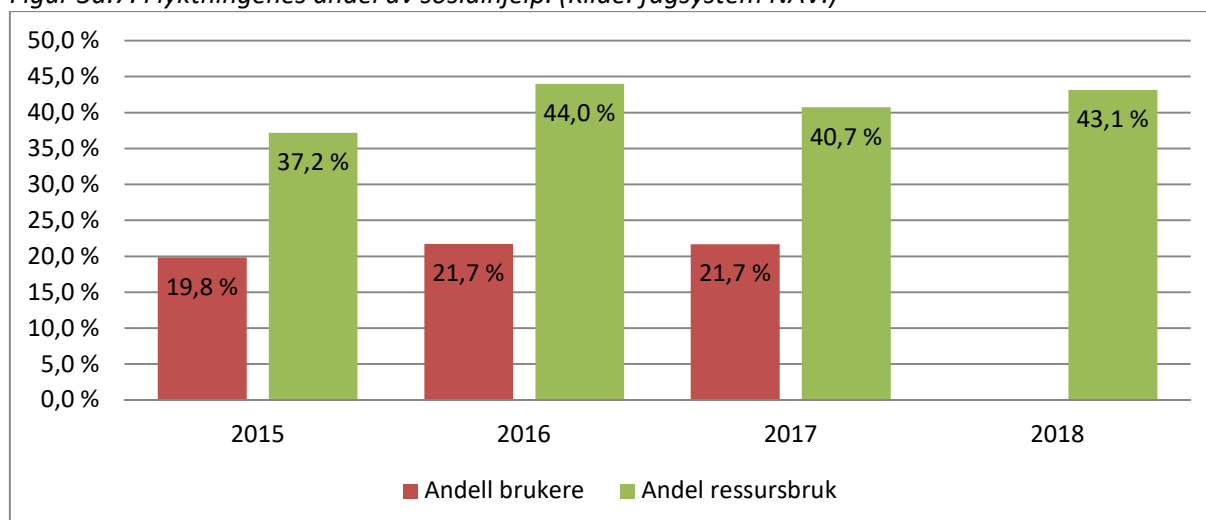
NAV ser en stadig økning brukere i gruppen under 30 år som har store utfordringer, og som faller utenfor arbeidslivet pga. helsemessige utfordringer. NAV har søkt Helsedirektoratet om finansiering av tre jobbspesialiststillinger, som skal knytte sammen DPS, NAV og arbeidsmarkedet. Ansvar for å redusere dropout ligger på tvers av sektorer, og handler om tidlig innsats. SLT-koordinator peker på utfordringer knyttet til et helhetlig tjenestetilbud og oppfølging av ungdom under 18 år som avbryter skolegangen, som sliter med rus og psykisk helse. Her er det behov for mer samhandling mellom etatene.

Figur 3a.6: Antall saker behandlet av NAV Sosial. (2019 er prognose utfra 1. kvartal) (Kilde: Nav)

En har de senere årene hatt en sterk økning i antall brukere og antall saker innenfor økonomisk sosialhjelp. Dette skyldes flere forhold.

Figur 3a.7: Flyktningenes andel av sosialhjelp. (Kilde: fagsystem NAV.)

NAV erfarer språk- og kompetanseutfordringer da de digitaliserer stadig flere tjenester. Dette er vanskelig for grupper som ikke kan språket, som ikke har digital kompetanse eller tilgang på PC.

I tillegg erfarer NAV økning i antall fremmedspråklige med dårlig norskkunnskap, inklusive flyktninger som er ferdig med introduksjonsprogrammet. NAV har ikke ressurser til å gi norskopplæring. Utfordringen er at gruppen ikke er i stand til å nyttiggjøre seg av NAVs tiltak eller gå ut i jobb.

Som vi ser av figur 3a.7 er det et en liten andel av mottakerne som får en stor andel av økonomisk sosialhjelp. Det må derfor legges ned større innsats for denne gruppen. Dette er viktig av flere hensyn, bl.a. for å hjelpe folk til å klare seg selv, og å hindre fattigdom og utenforskap. NAV har per i dag ikke de nødvendige ressursene til å bistå denne gruppen på en god måte.

En opplever også at innstramminger i statlige stønadsordninger (blant annet Arbeidsavklaringspenger – AAP) gjør at behovet for økonomisk sosialhjelp øker. I 1. kvartal 2019 var rundt 1/3 av sakene relatert til AAP, enten med at søker hadde brukt opp periode, ventet på klage, ventet på uføresak, eller hadde behov for sosialhjelp som supplerer til AAP. Dette medfører både store utgifter, og presser kapasiteten på tjenesten.

Forebygging

Hverdagsrehabilitering er forebygging og rehabilitering for hjemmeboende. Brukernes mål er viktig, og fokus er på de hverdagsaktiviteter brukeren ønsker og har mulighet til å mestre. Det settes så inn en tverrfaglig innsats (med blant annet sykepleiere, ergoterapeut, fysioterapeut og leger), som både trener bruker og lærer opp ansatte i hjemmetjenesten. Hverdagsrehabilitering er basert på intensiv innsats i oppstarten, og gradvis avvikling ettersom aktivitetsfunksjonen bedres. Brukere opplever stor endring i fysisk funksjon og blir mer aktive etter at hverdagsrehabilitering er etablert.

Hverdagsrehabilitering skiller seg fra ordinære pleie- og omsorgstjenester ved at pleie eller praktisk bistand ikke gis før det gjøres en vurdering av rehabiliteringspotensiale. Hverdagsmestring tilpasset funksjonsnivå er viktigere enn passive/ kompenserende tilbud (www.hverdagsrehabilitering.no).

Vestvågøy kommune har en plan for hverdagsrehabilitering, men mangler ressurser til gjennomføring. Utfordringen ved mangel på hverdagsrehabilitering er at kommunen ikke får redusert kostnader (dvs. gi tjeneste til flere innen samme ramme) slik andre kommuner erfarer. Kommunene vil få utfordringer med å yte tjenester når ressursgrunnlaget blir dårligere. Derfor må lavterskelgrep til, der innbyggere selv kan fremme livskvalitet hjemme. Dette vil ikke bare redusere belastningen på kommunens tjenester, men bidra til å bygge egen mestring og forebygge helseplager.

Behovet for nye perspektiver på forebygging gjør seg gjeldende også her, og det er et stort behov for holdningsendring i sektoren. Tendensen har vært en sykeliggjøring av brukere, i stedet for fokus på mestring og det å se enkeltmenneskets styrker.

Kompetanse og organisering av tjenester

Kompetanse kan tilføres utenfra i tilsetninger og samarbeid, og «innenfra» gjennom kunnskapspåfyll. Det er ikke alltid kommunen har kontroll på kompetansesituasjonen. NAV har for eksempel behov for større kontor for å sikre kompetanse og redusere sårbarhet. Status for dette arbeidet er per i dag usikkert i forbindelse med kommune- og regionreform. Samtidig er det mye kommunen kan gjøre.

Nyttig-gjøring av kompetanse har sammenheng med organisering av tjenester. Sektoren helse og omsorg har lenge jobbet med tjenestebeskrivelser. Våren 2019 er dette arbeidet kommet godt i gang. En årsak til at det har tatt tid å snu tankesett og måter å jobbe på. Det er krevende å endre holdning til tjenester som skal gå fra omsorg og lindring til forebygging og hjelp til egenmestring. På noen områder er det også behov for mer systematisk kunnskap. Det er fortsatt mye som gjenstår før en kan si at arbeidet er «ferdig» og til en kan se resultater av endringene som foreslås. Barn vokser også opp i hjem hvor foreldre sliter med rus og psykiske helse. Vestvågøy kommune startet i 2017 med en årlig kartlegging via plan for brukere med psykiske helseproblem og rusproblem

(<https://brukerplan.no/>). Kommunen vil få et bedre kunnskaps- og sammenligningsgrunnlag for å systematisk kunne se helhetlig på utfordringene innen organisering av tjenestetilbudet. Den gir også mulighet til å fange opp barnas behov.

Kommunen opplever at stadig nye oppgaver overføres «i stillhet» fra spesialisthelsetjenesten til kommunen, eksempelvis som for brukergruppen psykisk helse og rus, uten at det har vært dialog mellom partene. Vår kommune opplever også økning i tjenestebehov i de yngre aldersklasser samt i forhold til ettervern. Kommunen opplever at utskrivingspraksis fra helseforetakene generelt er endret. En opplever at grensene for forsvarlighet samt overholdelse av tjenesteavtaler, er under press. Denne utviklingen fortsetter og oppleves som at det over tid blir med større og økende konsekvens for kommunene.

Arbeidet for å øke kvaliteten på omsorgstjenestene krever tverrfaglig innsats, påfyll av kunnskap, men også endring av rutiner, kultur og holdninger. For eksempel opplever fagpersonell at det er manglende forståelse for betydningen av kompetanse og faglig ansvarlighet i sektoren, samtidig som det generelt er for lav kompetanse. Det er også behov for en heltidskultur, slik at brukerne får kontinuitet i tjenesten. Dette har stor betydning på kvaliteten.

Det er også her behov for å satse mer på pasientsikkerhet og nye standarder og tjenestestrukturer. Utfordringen er ofte ikke mangel på ressurser, men omdisponering av tid og bruk av fagressurser. På noen områder mangler tjenestene også dokumentasjon.

Kommunen har utfordringer når det gjelder å bruke ressurser riktig for å sikre god ernæring. Vestvågøy har gjennom Helsedirektoratets kampanje «Pasient og brukersikker kommune» knyttet dette mot arbeid med kontinuerlig forbedring (Lean). Her vurderes risiko, det gjøres individuell kartlegging, lages individuell ernæringsplan, og gis informasjon, slik at tjenestene besørger god ernæring.

Frivillighet

Frivillig sektor kan bidra til å øke både kapasiteten og kvaliteten på tjenestene. I dag bidrar frivillige med innsats innenfor aktivisering (eksempelvis på Stamsund Dag- og velferdssenter, Leknes Bo- og servicesenter, Lekneshagen og Sykehjemmet), innenfor besøkstjeneste (Røde Kors, diakonien, mfl.), og innenfor digitalisering (Seniornett).

Potensialet for å utvide samarbeidet er stort. En ser i dag behov for dagtilbud knyttet til demens. Det er behov for økt fokus på ernæring. En har mange brukere med behov for noen som er der ved livets slutt. Alt dette er områder der en har eksempler fra andre kommuner på at frivillige kan gjøre en stor innsats.

Utfordringer helsefremmende tjenester

- Kommunen har behov for en standardisert tjenestestruktur og en kultur for endringsvilje og verdsetting av kompetanse
- Kommunen trenger generelt flere tiltak som er forebyggende og som skaper mestring, og som kan gå på tvers av offentlig, privat og sivil sektor/frivillighet
- Å sette nye innflyttere i stand til å delta i samfunnet gjennom selvstendighet og mestring, både når det gjelder arbeid og utdanning
- Kommunen trenger en tydeligere avklaring med spesialisthelsetjenesten for hvilket ansvar hver av partene faktisk har innenfor fagfeltet psykisk helse og rus, slik at det ikke oppleves en «taus forskyvning» av ansvar fra spesialisthelsetjeneste til kommune.

3b: Kultur

Kultur er i større grad enn de øvrige sektorer spredt omtalt på de aller fleste hovedsatsingsområdene i kommuneplanens samfunnsdel, noe som gjenspeiler at kultursektoren er en viktig bidragsyter for å oppnå mange av målene i planen. For kulturfeltet er derfor alle disse mål relevant:

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy har sterke, gode og levende bygdesamfunn og tettsteder
- Vestvågøy er en attraktiv bo-, arbeids- og fritidskommune med gode bomiljø, for alle aldersgrupper og i alle livsfaser
- Leknes, regionscenter midt i Lofoten, en bærekraftig by med fokus på et levende sentrum
- Vestvågøy har robuste barn og unge som trives i barnehage og skole, opplever faglig, psykisk, fysisk og sosial mestring ut fra sine forutsetninger
- Barn og unge har trygge oppvekstvilkår og får utviklet sine kreative evner
- Vestvågøy har engasjerte innbyggere
- Vestvågøy har gode tjenester med fokus på helsefremming og livskvalitet gjennom hele livsløpet
- I Vestvågøy oppleves kultur som en viktig kilde til deltakelse, opplevelse, inspirasjon og mestring
- Vestvågøy er en destinasjon for mat, reiseliv og naturbaserte opplevelser og aktiviteter
- Vestvågøy har en utviklingskultur som fremmer levende lokaldemokrati
- Vestvågøy har et målrettet samspill mellom private, frivillig sektor og kommunen, som skaper et godt tilbud til innbyggerne
- Vestvågøy kommune har livskraftige og attraktive bysamfunn, tettsteder og bygdesamfunn

Folkehelse og forebygging

I kommuneplanens samfunnsdel heter det at «vår viktigste ressurs er menneskene som bor her og barn og unge er framtida vår. Satsningsområde «Robuste unga» gjelder for hele oppvekstløpet (0-19 år). For å lykkes med å skape et samfunn som i større grad fremmer psykisk helse og livskvalitet er det nødvendig å legge mer vekt på forhold i omgivelsene som fremmer barn og unges mestring, tilhørighet, deltakelse og opplevelse av mening. Med «Robuste unga» menes barn og unge som mestrer alle deler av livet, både oppturer og nedturer, og som kommer ut i voksenlivet som gagns mennesker» (side 13).

[Ungdataundersøkelsen fra 2016](#) og [Folkehelseprofilen 2019](#) gir oss følgende status (signifikante forskjeller sammenlignet med gjennomsnittsresultater for Norge) for barn og unge på dette feltet:

- Færre 10. klassinger trives på skolen
- Høyere frafall fra videregående skole
- Færre sier de ønsker å ta høyere utdanning
- Færre er fornøyde med lokalmiljøet
- Flere bor i lavinntektshusholdninger
- Færre har minst én fortrolig venn
- Bruker mindre tid sammen med venner
- Flere er fornøyde med treffsteder for ungdom (ta med?)

Hvilken rolle kan kulturfeltet spille for å fremme *barn og unges mestring, tilhørighet, deltakelse og opplevelse av mening*? Kultur omtales ofte som «limet i samfunnet» - noe som knytter oss sammen

gjennom møteplasser som kan gi felles opplevelser, felles nettverk og felles deltakelse/utøvelse. I sum kan man si at hele kulturfeltets vesen vektlegger forebygging fremfor reparasjon.

Sosiale og kulturelle møteplasser

Barn og unge i Vestvågøy vokser opp hjemme, på skolen, hos venner, på Lofotsenteret, i organiserte fritidsaktiviteter, i religiøse miljø, gatelangs og de siste to årene også på Meieriet kultursenter. Sistnevnte har, med om lag 200 000 årlige besøkende (mange av disse barn og unge) og helt i tråd med den politiske beveggrunnen for å etablere stedet, tatt en tydelig og sentral rolle som offentlig rom og sosialt og kulturelt møtested for hele Vestvågøy. Sett i lys av dette kan man si at etableringen av møtestedet Meieriet var vellykket. Spørsmålet man imidlertid må stille seg i et forebyggings- og tidlig innsats-perspektiv, er om man i stor nok grad utnytter den muligheten som ligger i de høye ungdomsbesøkstallene på Meieriet? Motsatt de fleste andre offentlige steder har Meieriet et relativt høyt innslag av voksne som «bryr seg og som følger med», men hovedtyngden av de ansatte er i utgangspunktet knyttet opp mot kjernefunksjoner som drift av kino, bibliotek, kulturskole, samt gjennomføring av seminarer/møter og kulturarrangementer. To faste stillinger har ungdomsfeltet, herunder drift av fritidsklubben Qltura, som dedikert arbeidsområde. Meieriet har åpne dører 7 dager i uka, med åpningstider fra 08 til 22 på hverdager, fra 10 til 20 på lørdager og fra 15 til 22 på søndager. All erfaring fra ungdomsarbeid viser at enkeltopplevelser og møter mellom barn og voksne ofte kan få stor betydning for de valg ungdom tar videre i livet. Å legge til rette for høy nok voksentetthet på arenaer der mange ungdommer daglig oppholder seg, vil være en god forebyggingsstrategi.

Utfordringer kultur i et folkehelse- og forebyggingsperspektiv

- Kommunens enheter og avdelinger med oppvekst og forebygging som fagområde deltar ikke aktivt i det forebyggende ungdomsarbeidet på Meieriet kultursenter.
- Meieriet kultursenter mangler stillingsressurser til å drive aktiv forebygging i det omfang som antall besøkende ungdom gir mulighet til.
- Det bør vurderes hvordan man kan etablere et tettere samarbeid mellom frivillige aktører og Vestvågøy kommune for å øke voksentettheten på Meieriet kultursenter.

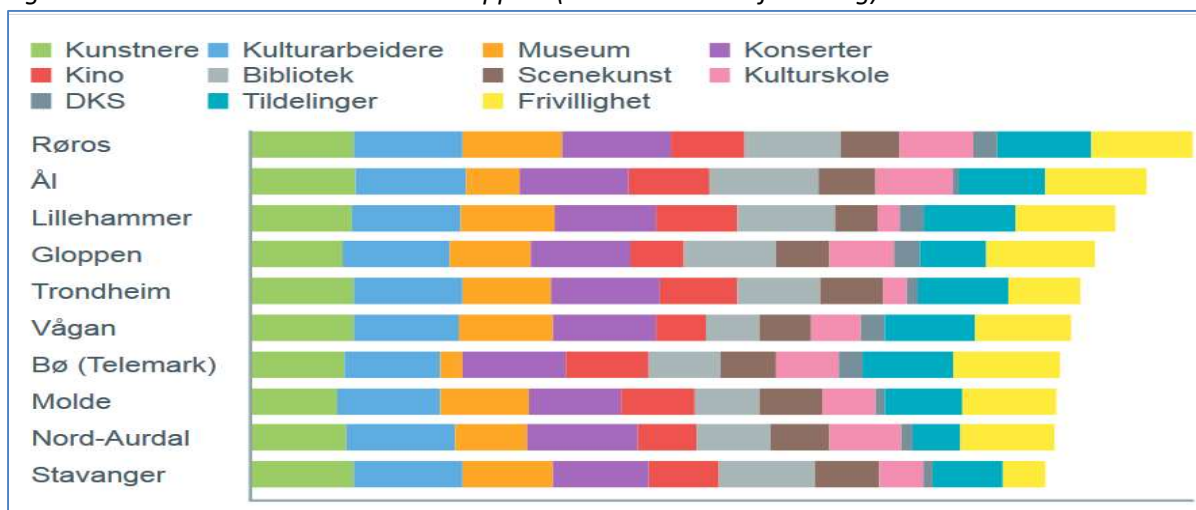
Status for kulturfeltet

I tillegg til å være et middel for å oppnå mål som går på folkehelse og forebygging, så har også kulturen sin egenverdi. Noe som i mindre grad er omtalt i kommuneplanens samfunnsdel, men som det også er knyttet utfordringer til.

Norsk kulturindeks

Siden 2012 (tall fra 2011) har Telemarkforskning publisert «Norsk kulturindeks» (NK). NK er en rangering av norske kommuners prioriteringer og resultater på kulturfeltet. Topp 10-listen 2017, som både viser hvilke kategorier kommunene måles ut fra og hvilke kommuner som er «best på kultur» framgår av figur 3b.1. De fleste av kommunene som er inne på årets «toppliste», har vært å finne i det øverste sjiktet alle årene NK har blitt publisert.

Figur 3b.1: Norsk kulturindeks 2017 – Topp 10 (Kilde: Telemarksforskning)

Vestvågøy kommunes plasseringer har de samme årene vært som følger:

Figur 3b.2: Norsk kulturindeks – Rangering for Vestvågøy 2012-17 (Kilde: Telemarksforskning)

Laveste rangering fikk Vestvågøy i 2016 med en 117. plass, mens kommunes beste rangering kom påfølgende år med en 48. plass. I sum kan man dermed si at vi er et godt stykke unna topplistenivå, der vi blant annet finner vår nabokommune Vågan på 6. plass, men samtidig er vi – med unntak av plasseringen i 2016 – inne blant de 100 beste kulturkommunene i Norge.

Innbyggerne forventer at lokale kulturtilbud holder en kvalitet og standard som er på høyde med tilbudet ellers i landet. Kommunens tilbud vurderes nærmere i utarbeidelsen av kommunedelplan for kultur, som ferdigstilles våren 2020.

Nøkkeltall for Vestvågøy

Telemarksforskningens analyser viser en klar sammenheng mellom kommunale kulturutgifter og kommunens resultater. Vestvågøy kommune bruker 25 prosent mindre på kultur og idrett enn landsgjennomsnittet. For å komme opp på landssnittet ville det bety en årlig økning (basis: 2016) i kulturbevilgningene på vel fem millioner kroner. Det er særlig områdene folkebibliotek, barn og unge, museer at Vestvågøy har hatt lavere driftsutgifter enn gjennomsnittskommunen.

Lite statlig støtte til kommunale kunst- og kulturtiltak slår negativt ut på kulturstatistikken. Mangel på ekstern støtte har nok sammenheng med at kommunen ikke har tilstrekkelige administrative/ faglige

ressurser til å bistå samarbeidspartnere i prosjektarbeid. Store statlige tilskudd til Figurteateret og Teater-festivalen kommer imidlertid Vestvågøy-samfunnet til gode.

Status for de kommunale kulturvirksomhetene

De kommunale kulturvirksomhetene Folkebibliotek, Kino, Kulturskole og Arrangementer/»Kulturhus» trekker ikke opp resultatene på den generelle kulturindeksen. Selv om antall besøk har økt som følge av Meieri-etableringen er det et betydelig forbedringspotensial både når det gjelder utlån og formidling av litteratur, kino- og kulturbesøk og videreutvikling av kulturskoledrifta. Alle virksomhetene har fått bedre fysiske arbeidsvilkår, men det tar tid å bygge opp kvalitet i tjenestene og endre kulturvanene hos innbyggerne.

Folkebiblioteket har fått en ny rolle og status i og med lovendringen fra 2013, som vektlegger bibliotekenes rolle som debatt- og demokratiarena. Lokalt har imidlertid ikke biblioteket fått økte ressurser bortsett fra en ny stilling fra 2016 som hadde sammenheng med innføring av lørdagsåpent bibliotek. Noen tenker kanskje at biblioteket ikke er så viktig når så mye informasjon er digitalt tilgjengelig, men det er feil. Bibliotekets bærende idé er folkeopplysning. Å ha tilgang til store mengder informasjon betyr ikke at vi bruker den. Vi bruker faktisk stadig færre kilder for vår informasjon og mye av den informasjonen vi innhenter styres av kommersielle selskaper. Biblioteket er snart det eneste stedet der informasjonstilgangen ikke styres av penger. Det er derfor ei viktig utfordring at vårt bibliotek holder seg aktuelt og har ansatte med god faglig kompetanse som både kan veilede direkte og henvise brukerne til alternative kilder. Bibliotekets rolle i medvirknings- og demokratiutviklingen er også viktig å holde om.

Meieriet kino har nylig passert Sortland kino som den største kinoen i Lofoten og Vesterålen målt i antall kinobesøk og forestillinger. Men vi har fortsatt et stykke å gå før vi når opp til landsgjennomsnittet. I tillegg til å gi brukere gode kinoopplevelser har kinoen en viktig sosial funksjon – særlig for barn og unge. Skal kinoen fungere som tilgjengelig møteplass er det viktig å legge visningene til ukedager og klokkeslett som er hensiktsmessige for brukerne. I noen tilfeller vil dette ønsket bryte med prinsippet om økonomisk rasjonell kinodrift.

Kulturskolen har en stabil elevmasse på ca. 300 elever. I tillegg til å utføre tradisjonell undervisning, legger kulturskolen vekt på å være et lokalt ressurscenter for kultur. Dette innebærer innsats mot kor- og korpsmiljøet i kommunen, aktiv deltakelse i konserter og forestillinger rundt om i kommunen og produksjon av egne forestillinger. I dagens ressursituasjon er det en utfordring å få brukt den meget godt kvalifiserte lærerstaben til å i større grad tilby fordypning og videreutvikling for kulturskoleelever med spesielle forutsetninger og ambisjoner. Fordypningsprogrammet er en viktig del av rammeplanen for kulturskolen som kommunestyret vedtok i mars 2018.

Kulturenheten disponerer i dag ca. 25 % stilling til allment kulturarbeid. Det er denne stillingsressursen som kan brukes til å opprettholde tilskuddsforvaltningen (kulturmidler), følge opp arbeidet i de kulturelle rådene, samarbeide med eksterne kulturaktører, lag og organisasjoner og gjennomføring av kulturarrangementer (som for eksempel 17. mai). Den beskjedne ressursen gjør at kommunen i liten grad kan frigjøre det potensialet som ligger i økt samarbeid mellom offentlige og private/frivillige ressurser. Kulturminne- og kunstforvaltningen er også et område som lider under lav prioritering av kulturfeltet.

En vesentlig del av det økonomiske grunnlaget for kulturarrangementene i kultursenteret skaffes til veie gjennom utleie av lokaler i Meieriet til ikke-kulturelle virksomheter. Variasjoner i utleiemarkedet fører lett til økonomiske utfordringer for kulturarrangementene. Det har nemlig så langt vært vanskelig å bygge opp et arrangementsfond med tilstrekkelig størrelse. Bevilgede avsetninger til

arrangementsfondet har blitt strøket ved regnskapsavslutninger på grunn av generelt merforbruk i den øvrige delen av organisasjonen. Den økonomiske sårbarheten fører lett til at Meieriet i sitt kulturprogram blir tvunget til å kjøre «safe» gjennom å velge enklere, risikofrie og innkjøpte produksjoner. Med liten «egenkapital» reduseres evnen til å gjennomføre lokale kulturproduksjoner som anses å være vesentlig for å utvikle det lokale kulturlivet.

Utfordringer for de kommunale virksomhetene

- Det er utfordrende for Meieriet bibliotek både å fylle rollen som debatt- og demokratiarena samt sosial møteplass. Stort besøk, utvidede åpningstider samt meråpent bibliotek stiller langt større krav til driftsressurser nå enn tidligere.
- Kulturskolens oppdrag er både å gi et bredt tilbud til mange elever og organisasjoner – samtidig som kulturskolen bør gi tilbud til elever med særegne talent eller interesser.
- Vestvågøy kommune har ikke kapasitet til å følge opp det kunstfaglige miljøet i kommunen eller skaffe oversikt over de kunstverk og attraksjoner som befinner seg i kommunen
- Vestvågøy kommune har ikke kapasitet til å utarbeide en kulturminneplan
- Vestvågøy kommunes ressurser innenfor området allmenn kultur er en begrensende faktor når det gjelder å utvikle samskapning blant offentlige, private og frivillige kulturorganisasjoner i kommunen.
- Uten egenkapital til arrangementsvirksomheten reduseres evnen til å gjøre lokale kulturproduksjoner og Meieriets kulturprogram må baseres på enkle, risikofrie og innkjøpte produksjoner.

Status for andre kulturaktører

Museer

I perioden 2012-2017 scorer Vestvågøy kommune i kulturindeksen best på kategorien «Museum», hvor vi hele tiden har vært blant de 30 beste kommunene i landet. Kommunen bruker mindre penger på museum enn gjennomsnittet både i Nordland og Norge, men på variablene «betalende besøkende», «totalt besøk» og «antall utstillinger» ligger vi derimot langt over fylkes- og landsgjennomsnitt. Dette skyldes at Lofotr vikingmuseum har et høyt besøkstall og en i landsammenheng usedvanlig høy grad av egeninntjening. Om lag 80% av museets inntekter består av billettinntekter o.l., mens det normale for museer er ca. 20%. Dette medfører at behovet for offentlige tilskudd er tilsvarende mindre. Vestvågøy kommune yter like fullt kr 820 000 til Museum Nord.

Kulturminner

I Vestvågøy er det et vell av kulturminner i form av gamle bygninger og tufter, osv. Lofotr vikingmuseum og Vestvågøy Historielag har gjort en del for å ta vare på noen av disse, mens Vestvågøy kommune har hatt liten kapasitet til slikt arbeid. Det er et stort ønske fra Kulturminnefondet at alle kommunene i Norge skal utarbeide egne kulturminneplaner. Det naturlige er at NPU er ansvarlig enhet for et slikt arbeid i Vestvågøy.

Teatre

Vestvågøy har et sterkt og godt teatermiljø, men scorer likevel lavt på kategorien «Scenekunst». Ifølge Telemarkforskning skyldes dette at de *«henter foreløpig tall primært fra institusjonsteatrene (organisert under NTO). Vi har vært i dialog flere ganger med Danse- og teatersentrum, som organiserer de frie gruppene, men deres statistikkinnhenting er veldig tilfeldig»* (ifølge Bård Kleppe, Telemarkforskning, e-post 21.5.19). Tallgrunnlaget er således usikkert. Kommunen yter bortimot 1,3 millioner kroner årlig totalt til Stamsund Internasjonale Teaterfestival, Teater Nor, Eilertsen & Grandos Teaterkompani, Figurteateret i Nordland og sceneinstruktørordningen.

Kunstnere

I Vestvågøy har vi en del kunstnere som har sine atelierer og gallerier ulike steder. Kunstkvarteret i Lofoten, beliggende på Haglia, er et fellesatelier for kunstnere som bor og utøver sitt yrke i regionen, eller som kommer som gjestekunstnere til stedet. Kunstkvarteret har for tiden 6 faste leietakere, samt et eget «Artist in Residence-program» (AiR), som er støttet av Vestvågøy kommune og Nordland fylkeskommune. Vestvågøy kommune har et lavere antall kunstnere pr innbygger enn gjennomsnittskommunen. Det er en utfordring at kommunen har såpass liten administrativ kapasitet til å serve dette kulturuttrykket, etter at den tidligere kultursjefstillingen falt bort. Det samme gjelder det å få oversikt over kommunens egne kunstverk.

Frivilligheten

Når det gjelder kategorien «Frivillighet» i kulturindeksen, så har tallene variert en del, men jevnt over ser det ut til at Vestvågøy har et sterkt og aktivt frivillighetsliv. Nest etter museene finner vi derfor her de beste tallene sammenlignet med landet for øvrig. Men på ett punkt er frivilligheten i Vestvågøy dårligere enn både fylkes- og landsgjennomsnittet, nemlig når det gjelder det å hente ut midler fra den statlige merverdiavgifts-refusjonsordningen. På Vestvågøya er det veldig mange lag og foreninger, som i sum ivaretar svært mange viktige funksjoner i lokalsamfunnet. De er møteplasser, demokratiskoler, skaper engasjement, identitet og tilhørighet, er kanaler for påvirkning, fungerer som "vaktbikkjer", er arenaer for læring, bidrar til et godt oppvekstmiljø, leverer velferdstjenester og beredskap, styrker folkehelsen og skaper aktiviteter. Den frivillige innsatsen representerer også en enorm økonomisk verdiskapning. Kommunen yter årlig kulturmidler til frivilligheten på kr 650 000 i året. I tillegg er det leieavtaler og engangsstøtte ved investering knyttet idrettsanlegg, subsidiering av hall-leie for barn og unge og andre støtteordninger. Men siden antallet lag og foreninger er stort i Vestvågøy, blir det egentlig ikke så mye på hver. Kommunen skulle gjerne hatt mer penger til rådighet for å støtte det viktige frivillige arbeidet som gjøres.

Samarbeid i kulturlivet

Samarbeid i kulturlivet har alltid vært viktig, og det er ikke blitt mindre viktig de senere år. Et nytt begrep; «samskaping» har kommet inn den senere tid. Samskaping innebærer å snu tankegangen i offentlig sektor fra å løse problemer for innbyggerne til å skape de beste løsningene sammen med dem. Det tradisjonelle samarbeidet har vært preget av at det offentlige involverer andre aktører i styrte prosesser, eller inviterer dem med i noe som allerede er bestemt av det offentlige. I tråd med dette deltar kulturenheten i et nordisk-baltisk prosjekt med samskaping som tema. Utfordringen er å implementere samskaping som måte å samarbeide på mellom kommunen og andre kulturaktører.

Utfordringer andre kulturaktører i Vestvågøy

- Vestvågøy kommune har liten kapasitet til å bidra til at kulturminner og kunstverk blir tatt vare på
- Det ligger et uutnyttet potensial hos private og frivillige kulturaktører. Gjennom økte tilskudd og større koordineringskapasitet hos Vestvågøy kommune kunne den brede kulturinnsatsen ha blitt økt betydelig
- Det er en utfordring å implementere den nye tankemåten «samskaping» i kulturlivet

4. Næring- og verdiskaping

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy: Nord-Norges gründerparadis
- Vestvågøy kommune er en tilrettelegger for næringsutvikling og innovasjon
- Vestvågøy bidrar til gode rammebetingelser og nettverk for næringslivet
- Vestvågøy er en destinasjon for mat, reiseliv og naturbaserte opplevelser og aktiviteter
- I Vestvågøy er landbruksnæringen synlig som moderne næring og kulturbærer
- I Vestvågøy er havbruk en aktiv og trygg næring
- Vestvågøy har en aktivt service og handelsnæring
- I Vestvågøy er fiskerinæringen synlig som en moderne næring og kulturbærer

I dette kapitlet er målene delt inn i etablering og innovasjon, reiseliv, landbruk og fiskeri. Høsten 2018 startet arbeidet med ny kommunedelplan for Næring (tidligere kalt strategisk næringsplan), som vil legge premisser for prioriteringer i kommunens næringsarbeid. Den vil også bidra til kunnskapsgrunnlaget om endringer i næringsstruktur og betingelser for innovasjon.

Etablering og innovasjon

Endringer i sysselsetting basert på næring fordeler seg slik:

Tabell 4.1: Sysselsatte etter næring 2015-2017 (Kilde: Panda/SSB).

1860 Vestvågøy	2015	2016	2017
Kommunale tjenester	1323	1290	1312
Bygg og anlegg	603	630	645
Private tjenester	471	550	557
Varehandel	576	551	547
Statlige tjenester	473	454	462
Forretningsmessige tjenester	366	290	303
Fiskeforedling	346	217	271
Fiske og fangst	274	255	246
Innenriks transport	233	195	194
Jordbruk	142	122	108
Hotell og restaurant	136	120	105
Verktedindustri	102	93	88
Kraft og vannforsyning	64	67	75
Næringsmiddel (eks. fiskeforedling)	49	54	68
Møbler og annen industri	50	54	60
Post, tele og annen kommunikasjon	65	62	49
Utenriks sjøfart	42	44	43
Bank og forsikring	18	18	19
Fiskeoppdrett	17	18	17
Andre næringer / uspesifisert næring	50	64	48
Totalt	5400	5148	5217

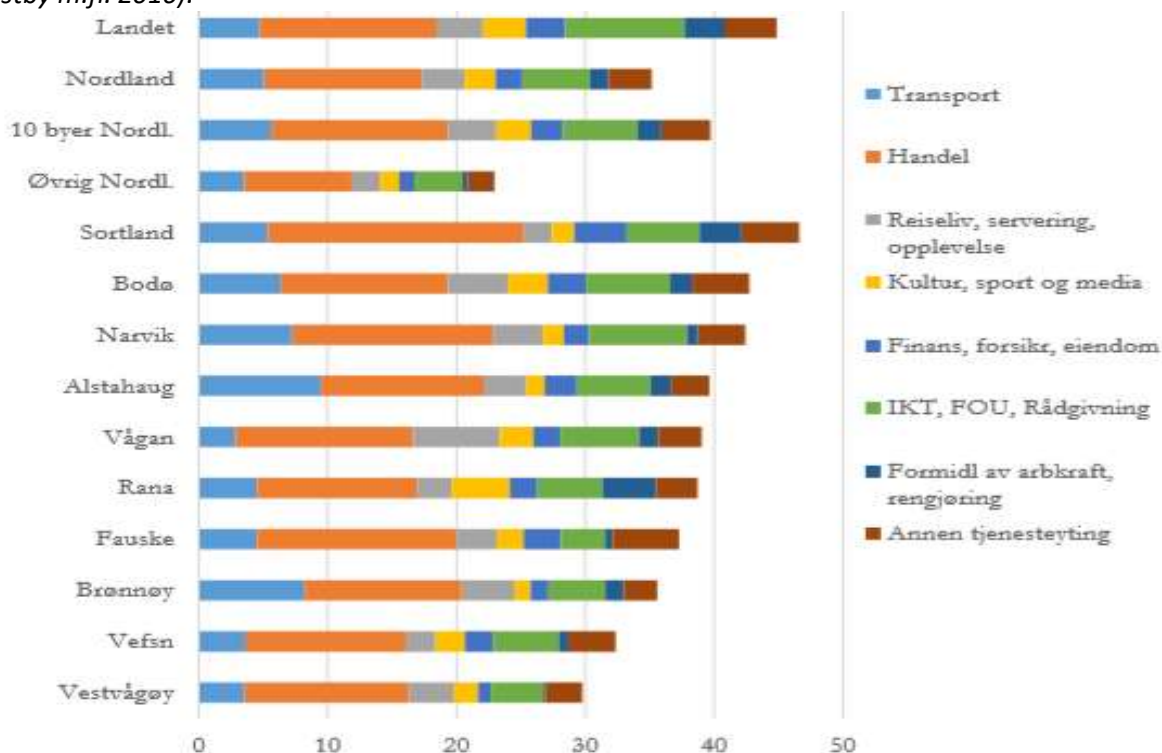
Det tas forbehold om endring i definisjon av tjenester mellom årene, blant annet for forretningsmessige tjenester.

Som tabellen viser har det vært oppgang i foredling av næringsmidler, inklusive av fisk, mens det har vært nedgang i en rekke næringer mellom 2015 og 2017, størst innen landbruk og fiske. Det har vært

stor oppgang i sysselsetting i bygg og anlegg, og i private tjenester. Samtidig har Vestvågøy i likhet med fylket forøvrig utfordringer med etablering av kunnskapsbaserte næringer (Vestby m.fl. 2015).

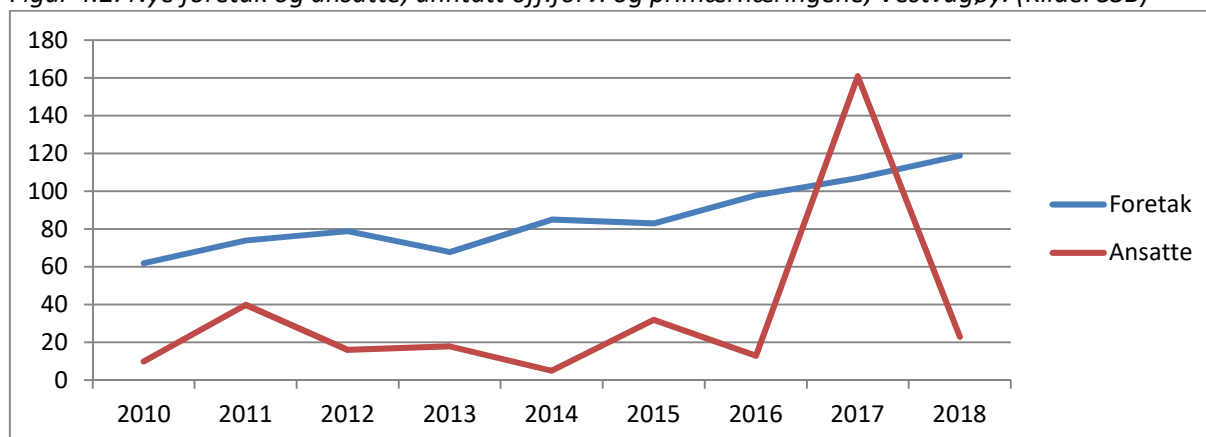
Vestvågøy kommune har potensial til å utvikle vekstnæringene innen tertiærsektoren. I figuren nedenfor kommer det frem at Vestvågøy sammenlignet med de andre bykommunene i fylket har en noe lavere andel sysselsatte innen privat tjenesteyting enn landet forøvrig. Handel er den største enkeltsektoren innenfor privat tjenesteyting i samtlige byer, hovedsakelig bestående av detaljhandel.

Figur 4.1: Sysselsatte i privat tjenesteyting i de ti byene og i Nordland for øvrig, 2015. Prosent. (Kilde: Vestby m.fl. 2016).

Kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting (de såkalte KIFT-næringer; medietjenester, IKT-tjenester, finans og generiske kunnskapstjenester) er tydelig underrepresentert i Nordland sammenlignet med landet forøvrig.. Kultur-/sport-/medienæringene er også underrepresentert i fylket og i de fleste bykommunene, sammenlignet med landet. Likevel er det store variasjoner, der Rana, Bodø og Vågan er bykommunene som har en betydelig andel sysselsatte i disse kreative næringene.

Figur 4.2: Nye foretak og ansatte, unntatt off.forv. og primærnæringene, Vestvågøy. (Kilde: SSB)

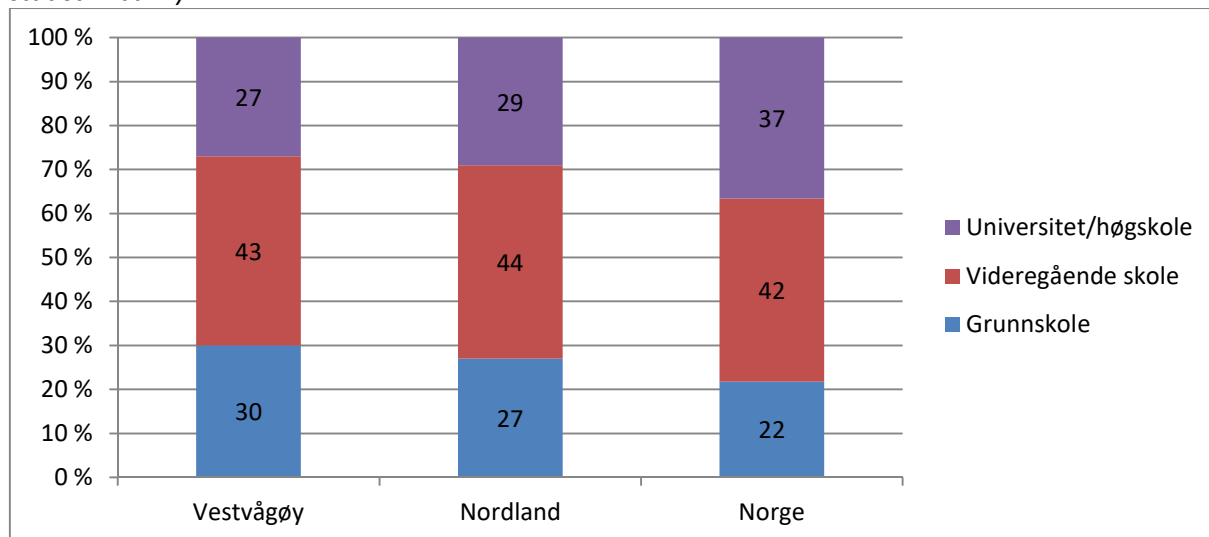

Vestvågøy kommune har hatt en god økning i nyetableringer de siste sju årene, også i et regionalt perspektiv (se figur ovenfor).

Når det gjelder organisatoriske føringer er det en utfordring for nærings- og verdiskaping i Vestvågøy å bevare kvaliteter ved de tradisjonelle landbruks- og fiskerinæringenes som har ringvirkninger for lokalsamfunnet. Samtidig må næringene omstille seg til mer sentralisering, konkurranse og andre ytre betingelser vi ikke har stor innflytelse på, og til bærekraftig utvikling.

Kompetanse- og kunnskapsmiljø er en annen viktig rammebetingelse. Andelen med universitets/høyskoleutdanning er lavere i Vestvågøy enn i fylket og i landet for øvrig. Det lave kompetansenivået blir trukket frem som en viktig utfordring for næring og verdiskaping. Det er en utfordring fordi det er for få gründer- og nyetableringer, for få kunnskapsbedrifter, lavere verdiskaping, og for lite innovasjon.

Figur 4.3: Høyeste fullførte utdanningsnivå for personer 25 år og over (2017) (Kilde: Kommunehelse statistikkbank)

Tilbydere av høyere utdanning og fagutdanning

Vestvågøys innbyggere må i hovedsak ut av regionen for å ta høyere utdanning. Kommunens tilbydere av kvalifiserende kurs og høyere utdanning er følgende:

Nord Universitet, Campus Lofoten/Vesterålen har 5 fagpersoner på Leknes. De organiserer lokal grunnutdanning innen sykepleie, og nasjonale videreutdanninger innen helsefag. De ansatte driver også forskning. Den første doktorgradsdisputasen ble gjennomført på Leknes i 2017, og to andre ansatte her er i gang med sine doktorgradsprogram.

Opus Lofoten er Vest-Lofoten videregående skole sitt ressurscenter og avdeling for kurs og oppdragsvirksomhet, med 13 ansatte. Tilbudet er hobby- og fagrelaterte kurs, samt kurs på oppdrag for privat og offentlig sektor. Sikkerhetskurs for fiskere og maritimt personell på det nybygde Lofoten Maritime sikkerhetssenter og maritime fagkurs (STCW) ved Lofoten Maritime fagskole er en viktig del av virksomheten. Opus har også stått for norskopplæringen for voksne flykninger og innvandrere. I 2017 ble det gjennomført 85 kurs med til sammen 565 deltakere, herav 410 deltakere på sikkerhets- og maritime kurs. I tillegg var det om lag 85 deltakere på norskopplæring for flykninger og innvandrere, samt 21 deltakere på ulike VO-kurs (fagbrevkvalifiserende kurs). Tall for 2018 vil foreligge i juni.

Lofoten Maritime Fagskole har seks ansatte og tilbyr yrkesfaglig høyere utdanning. Skolen har i dag 30 studenter fordelt på to årstrinn på studiet «Dekksoffiser på ledelsesnivå». Fagskolen har de seneste årene investert i avanserte simulatorer for trening i navigasjon og skipshåndtering som muliggjør realistiske og integrerte øvelser med høyskoler og universiteter andre steder i verden. Fagskolen er en del av Maritim Campus Nord som også består av Nord Universitet, Nordland fylkeskommune, og fagskolene Bodin, Ytre Namdal og Nordkapp. Målet er å utvikle et tett partnerskap knyttet til maritim utdanning, kurs, sikkerhetsopplæring, undervisningsinfrastruktur og forskning. Fra 1. Januar 2019 ble Nordland fagskole etablert og derav oppsto Nordland fagskole/Lofoten maritime. Fagskolen flytter inn i nye lokaler Til skolestart høsten 2019.

Flerfaglig Opplæringskontor i Lofoten SA (FOKLO) er et samarbeidsorgan for bedrifter om organisering av fagopplæring, og har ni ansatte og om lag 200 lærlinger og lære kandidater. Formålet er å bistå bedrifter med rekruttering av arbeidskraft og å gi fagopplæring frem mot fag- og svennebrev, og de gir kurs og veiledning til instruktører, faglige ledere i bedriftene og for lærlinger.

Regionalt kontor for kompetanseutvikling (RKK) Lofoten er et interkommunalt samarbeid som ivaretar kommunenes kompetanseutvikling, gjennom et nært samarbeid med universitet/ høyskoler, fylkeskommunen, fylkesmannen og Kommunenes sentralforbund. Kontoret i Svolvær har åtte ansatte.

Karrieresenteret Lofoten ligger under Nordland fylkeskommune og har seks ansatte i Leknes og Svolvær. Tilbudet omfatter individuell veiledning, informasjon om rettigheter/muligheter, kartlegging/ dokumentasjon av realkompetanse, veiledning med CV/søknad/jobbintervju, og med karriereplan. Målgruppa er primært voksne som er usikre på videre valg/er i endring av yrke/utdanning.

Utviklingsaktører

Lofoten Matpark AS har seks ansatte og er deleid av Vestvågøy kommune (37 prosent, største aksjonær), andre lofotkommuner og private aktører i Lofoten. Matparken tilbyr prosjekt- og prosessledelse, utredninger, kontorplass for etablerere og bistår med rådgivning og forretningsutvikling i et kompetansemiljø for blå-grønn sektor.

Fabrikken Næringshage AS har hovedkontor på Sortland og to ansatte på Leknes. Fabrikken er deleid av Se Gruppen AS og SIVA, samt en rekke private aktører i Vesterålen. Næringshagen tilbyr etablererkurs og kontorplass, bistår med rådgivning og forretningsutvikling.

Norsk landbruksrådgivning Nordland har 37 ansatte i Nord-Norge, hvorav fire rådgivere på Leknes. Avdelingen på Leknes har kompetanse innen miljø og bærekraft og bistår med miljøundersøkelser, utredninger, rådgivning, forretningsutvikling og byggetekniske tjenester rettet mot landbruket.

Det er behov for en bedre koordinering og samarbeid mellom utviklingsaktørene. Det tilbys delvis overlappende tjenester og det kan være uklart for kunder hvor de kan henvende seg og hvilke kompetanse og tjenester som er tilgjengelig. Vestvågøy har gjennom eierskap og aktivt samarbeid satset på Lofoten Matpark som utviklingsaktør i regionen. Samtidig har Fabrikken Næringshage etablert seg på Leknes og har gjennom SIVA-programmet mulighet til å tilby sterkt rabatterte priser for rådgivning for nyetablerere og for bedriftsutvikling. Dette kan skape en uheldig konkurransesituasjon. Utviklingsaktørene sliter også med å drive økonomisk lønnsomt.

Initiativer innen utvikling og høyere utdanning

Campus Lofoten er et initiativ fra Nord Universitet, Nordland fylkeskommune v/Vest-Lofoten videregående skole og Vestvågøy kommune. En har jobbet med planlegging og utredningsarbeid hvor målsettingen er en fast etablering av høyere utdanning i Lofoten, med basis i allerede etablert virksomhet for Nord Universitet (sykepleierutdanningen på Leknes). Prosjektleder har vært Opus Lofoten. Målsetting var etablering sommeren 2017, men dette har pr mai 2019 ikke materialisert seg. NORD Universitet signaliserer at de ønsker å legge ned flere campus utenfor Bodø. Dette vil kunne få negative følger for eksisterende aktivitet og muligheten for å realisere målsetting om Campus Lofoten.

Lofoten kunnskapspark startet som en idé i 2013 etter krav fra fylkeskommunen mer bedre samhandling og koordinering mellom opplærings-/utviklingsaktører i Lofoten. Det ble gjort et arbeid på dette som stoppet opp da Lofoten Høyskolesenter ble avvirket. Saken ble igjen tatt opp i 2016, og Lofotrådet vedtok at kommunene og næringslivet skulle jobbe for etablering av Lofoten Kunnskapspark som et aksjeselskap, for å ivareta rollen som regional næringsutvikler. Bakgrunnen er behovet for koordinering av utviklingstiltak, styrket regional FoU-virksomhet og tiltak for at tilbud om høyere utdanning skal bli tilgjengelig i Lofoten. Arbeidsgruppen har hatt medlemmer fra Lofoten næringsforum, Lofoten sparebank, Destinasjon Lofoten AS, Lofoten Matpark AS og Lofotrådet. I april 2018 ble et prospekt for etablering oversendt Nordland fylkeskommune, Nord Universitet, SIVA, kommunene i Lofoten og andre sentrale aktører. Det foreslås en modell som inneholder tre pilarer - Utdanning/FoU, næring og innovasjon og kapitalfond. Selskapet er tenkt etablert som AS med invitasjon til utvalgte offentlige og private aktører. Rammebetingelsene har i ettertid forandret seg ved at Kunnskapsparkprogrammet i SIVA går ut. Programmene som gjennomføres er Næringshageprogrammet (hvor Fabrikken Næringshage er med) og Inkubatorprogrammet (der både Fabrikken, Lofoten Matpark og andre utviklingsaktører i regionen er partnere). Nordland fylkeskommune ønsker heller ikke å støtte etablering av kunnskapspark ved å gå inn på eiersiden, men vil prioritere å bruke penger på konkrete utviklingsprosjekter.

Kunnskapsintensive forretningstjenester

Kunnskapsintensive forretningstjenester (KIFT) omfatter bl.a. juridiske, design- eller økonomiske tjenester til forretningslivet. Dette er bymessige vekstnæringer og regionale kompetansemiljø som rekrutterer høyere utdannede. På Vestvågøy har flere store virksomheter rekruttert fagpersoner på dette området, eller de kjøper spesialtjenester utenfor kommunen. Det er viktig å stimulere til lokal etablering og utvikling av slike tjenester, som også kan selge kompetanse ut av kommunen. Regnskapskontorene er inne i en utvikling fra å kun føre regnskap til å bli helhetlige leverandører av rådgivningstjenester og teknologiske løsninger for løpende drift og forretningsutvikling. Innenfor arkitekttjenester har Vestvågøy det siste året fått tilført kompetanse som har blitt brukt til visualisering og prosjektering av flere spennende byggeprosjekter.

Rekruttering av kvalifisert personell

Alle næringer trenger tilgang på kompetanse og teknologi. Målrettet satsing på kunnskapsbygging gjennom utdanning og forskning er derfor viktig. Studier viser at mange etablerer seg på de stedene de har tatt sin utdanning. For en region uten vesentlige tilbud om høyere utdanning blir det ekstra viktig å satse på rekruttering av kvalifisert personell. Lofoten er tiltrekkende i seg selv, men Vestvågøy kommune og den enkelte bedrift må fremstå som spennende og attraktiv. Samarbeid om å tiltrekke den rette kompetansen er sentralt.

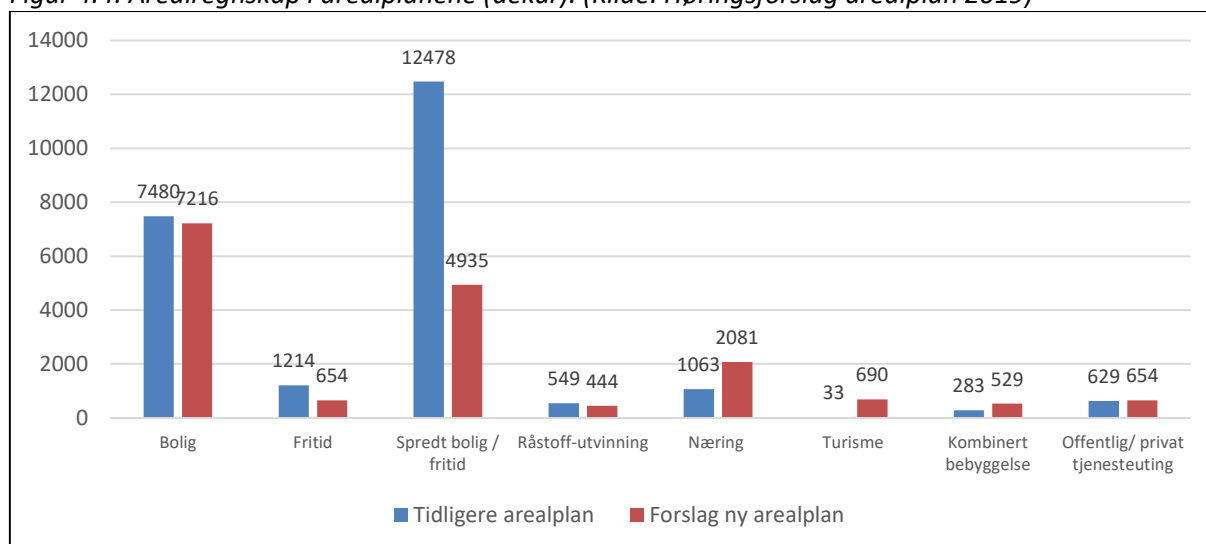
Flerfaglig opplæringskontor i Lofoten jobber systematisk for å skaffe nødvendig fagkompetanse til bedriftene gjennom lærlingeordningen. Lofoten Matpark har hatt ansvar for to prosjekter, det ene er etablering av et rekrutteringsnettverk, hvor bedriftene driver rekrutteringssamarbeid og det andre er «Bo for to», hvor målet er å skaffe arbeid til partner når bedrifter ansetter personell utenfra. Fabrikken Næringshage er ansvarlig for prosjektet «Look North - Trainee Lofoten og Vesterålen» hvis mål er å få bedrifter til å ta inn nyutdannede fra universitet/høyskole og tilby nettverk og

oppfølgingsprogram i ett år, for derigjennom sikre motivasjon til å forbli i regionen. Kommunen kan være en aktiv støttespiller i rekrutteringstiltak og som arbeidsgiver delta og benytte de ordninger som er etablert.

Næringsarealer

Arealplanen skal tilrettelegge for gode land- og havbruksareal, næringsareal, både til arealkrevende næring og til arbeidsplassintensive virksomheter. Forslag til ny arealplan er pr mai 2019 ute på høring.

Figur 4.4: Arealregnskap i arealplanene (dekar). (Kilde: Høringsforslag arealplan 2019)

Turisme

Fritids- og turistformål er et nytt arealformål etter revisjon av Plan- og bygningsloven og gjelder kommersiell utnyttelse og utleie. Det ble mottatt 39 innspill om arealbruksendring til kommersiell fritids- og turistbebyggelse.

Næring

Det er i arealplanen tatt inn nye næringsområder på 1055 daa. Dette gjelder Vestresand (53 daa), Storeidet (15 daa), Storeidøy (168 daa), Fygle (10 daa), Skifjordmarka (60 daa), Langsundet, Stamsund (15 daa), Gjerstadneset – Skarsjyen (734 daa).

Råstoffutvinning

I vår sammenheng er råstoffutvinning det samme som masseuttak. Det er gjort gjennomgang av masseuttak i kommunen og gjennomført behovsundersøkelse hos entreprenørene. I arealplanen er det tatt inn ett nytt område; Nedre Voll.

Havbruksarealer

Havbruksarealene ligger ikke inn i arealregnskapet som vist i figur over. Det er gjennomført en revisjon av havbruksarealene i Vestvågøy som er under politisk behandling.

Utfordringer etablering, innovasjon og kunnskapsmiljø

- Forholdsmessig lavere utdanningsnivå og få tilbud om høyere utdanning på Vestvågøy
- Manglende samarbeid og koordinering mellom utviklingsaktører
- Vestvågøy har ikke omstilt seg godt nok til den kunnskapsbaserte økonomien og tiltrekker seg ikke nok kompetanse
- Kommunen trenger flere næringsarealer for å kunne bygge opp under nye etableringer

Reiselivet - drivkraft til vekst

Reiselivsnæringen (inkludert servering og opplevelse) er viktig i flere av kommunene i Nordland, slik figur 4.1 over viser. Vågan er den mest utpregede reiselivskommunen målt i andel sysselsatte, med en særlig stor andel innenfor overnatting/servering. Innenfor turisme og opplevelsesturer har Vestvågøy den høyeste andelen av byene i Nordland (Vestby m.fl. 2016, s. 65).

Økningen i besøkende til Lofoten er betydelig, spesielt blant utlendinger. I tillegg til offisielle tall som vist under, kommer trafikk som ikke fanges opp. Ifølge Destinasjon Lofoten har regionen ca. 2.200 ferieboliger som de ikke vet nok om, teltere går under radaren, og utleiere som har under ti senger fanges ikke opp da de ikke er statistikkpliktige.

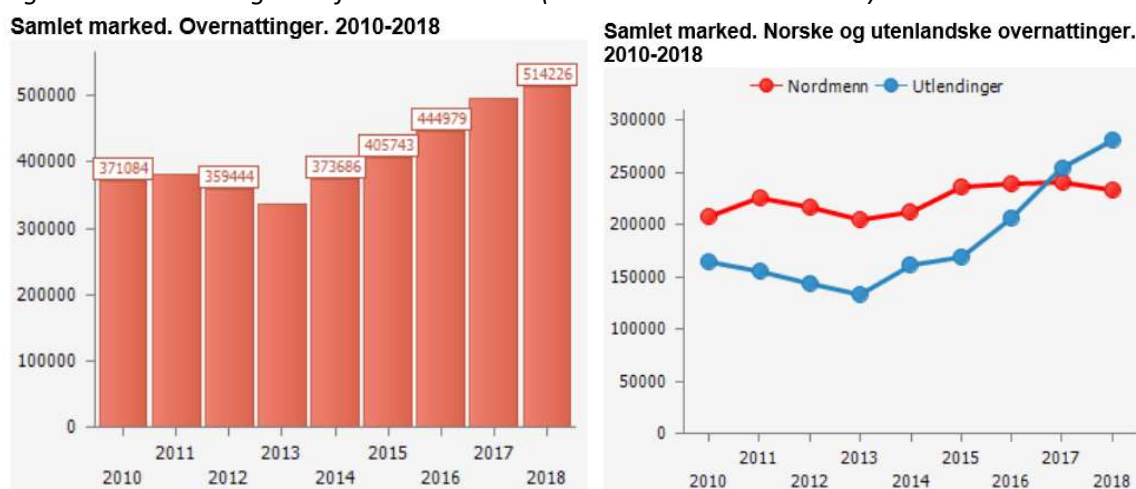
Reiselivsundersøkelsen Vestvågøy 2019

Våren 2019 er det gjennomført en reiselivsundersøkelse på Vestvågøy som en del av næringsplanarbeidet. Undersøkelsen skal være med på å gi et bilde av status for reiselivsnæringen og danne grunnlag for videre jobbing, og måling av resultater av utvikling av reiselivsindustrien i kommunen.

Overnatting

Som en ser av figur 4.4 nedenfor har antall registrerte overnattinger i Lofoten økt med 39 prosent fra 2010, og at utlendinger har passert nordmenn i statistikken.

Figur 4.4: Overnattinger i Lofoten 2010-2018 (Kilde: statistikknett reiseliv)

Vestvågøy har hatt en forholdsvis liten andel av sengekapasiteten i Lofoten. Det er hotellplaner som kan gi en betydelig økt kapasitet på Vestvågøy. Samtidig har Vestvågøy allerede steder og anlegg som har god helårskapasitet, slik som Ballstad, som pr januar 2017 totalt hadde 573 sengeplasser. Statles Rorbuser har 300 sengeplasser og med eksisterende og planlagt utvidelser i Skreda vil bedriftene der kunne tilby ca. 220 sengeplasser i 2019. I Reiselivsundersøkelsen Vestvågøy 2019 har 21 bedrifter gitt tilbakemelding at de har totalt 1.090 senger, ekskl. camping. Det er viktig å gjøre tiltak som kan øke belegget og skape økonomisk bærekraftige bedrifter. Utvikling av et helårlig aktivitetstilbud vil være sentralt.

Lokalmat

Tilreisende søker genuine opplevelser. Gode matopplevelser er sentralt, og på verdensbasis er kulinariske turister en større gruppe enn de som har hovedinteresse av kulturopplevelser. Bedriftsnettverket LofotenMat SA har siden 2007 jobbet systematisk for utvikling av produksjons- og serveringsbedrifter som jobber med lokale råvarer. LofotenMat samarbeider med fylkeskommunen

om å lage et langsiktig utviklingsprosjekt for Lofoten som matregion. I 2019 vil Vestvågøy kommune søke om status som UNESCO kreativ by innen gastronomi med Leknes som vertsby. Fylkeskommunen vil med basis i Vest-Lofoten videregående skole opprette Kulinariske senter Lofoten. Vestvågøy kommune er prosjektleder i forprosjektet for etablering som skal være avsluttet sommeren 2019. Høyt aktivitetsnivå, landbruks- og fiskeriressurser, kompetansemiljøer og bedriftsnettverk gir kommunen grunnlag som pådriver til bærekraftig- og naturbasert næringsutvikling.

Opplevelser

Reisetrender utvikler seg og undersøkelser viser at de reisende nå søker personlig vekst og intellektuell utfordring, følelsen av mestring og det å være tilstede. Adventure Travel Trade Association (ATTA) kaller dette for «Transformation», som motsats til masseturisme, og som turisme på lokalbefolkningens premisser. Disse turistene er villig til å betale godt for opplevelsene. Variert opplevelsestilbud gjør at de besøkende blir boende flere dager og legger igjen mer penger. Fremtidens suksessfulle reiselivsbedrifter jobber på naturens og lokalbefolkningens premisser. De utvikler opplevelser av høy kvalitet og som det går an å ta seg betalt for. De har også fokus på å redusere det klimamessige fotavtrykk av sin virksomhet. Vestvågøy kommune kan gjennom nært samarbeid og tilrettelegging være med å utvikle gode og fremtidsrettede opplevelser på Vestvågøy. De besøkende har høye forventninger til å møte en vennlige og hjelpsom lokalbefolkning. Når de reiser hjem og forteller sine historier er dette en av faktorene for om de hadde en god opplevelse eller ei. Å finne gode løsninger for utviklingen av reiselivet på Vestvågøy vil kreve stor grad av involvering av lag/foreninger, grunneiere og innbyggere generelt.

Sysselsettingseffekt

På landsbasis jobber 1 av 15 i turistindustrien. Reiseliv er en viktig sysselsettingsmotor i norske kommuner. Reiselivet har 160.000 årsverk i dag, som er mer enn oljeboring, fiskeoppdrett og landbruk til sammen.. I Reiselivsundersøkelsen Vestvågøy 2019 har 38 bedrifter gitt tilbakemelding på hvor mange fast ansatte de har. Disse forteller at de i 2018 hadde 112 faste stillinger og at de har prognose på 191 faste stillinger i 2022, en økning på 70% I tillegg kommer sesongansatte. Sysselsetting som følge av turismen er stadig økende. Det er derfor all grunn til å jobbe målrettet for videre utvikling.

Utfordring for landbruk, miljø og lokalsamfunn

Et økende antall besøkende til Lofoten fører til slitasje og press på infrastruktur, og avslører manglende tilrettelegging. Sommersesongen 2017 bød på en enorm økning i turister til Lofoten og enkelte steder var infrastrukturen for dårlig til å håndtere den store, samtidige mengden personer. Økningen i besøkende fortsatte i 2018. I samarbeid med lag og foreninger har Vestvågøy kommune satt i gang flere tiltak for å avhjelpe denne problematikken, blant annet ved å etablere flere sanitæranlegg.

Vestvågøy kommune har opprettet en tverrfaglig arbeidsgruppe som jobber med denne problematikken, og tett opp mot Nordland Fylkeskommunes prosjekt «besøksstrategi for Lofoten». I tillegg er det andre prosjekter som også fokuserer på bærekraftig reiselivsutvikling. Her er behov for koordinering, mens kommunen selv trenger en langsiktig strategi for forvaltning og tilrettelegging, også for den økte vinterturismen. For 2019 har Vestvågøy kommune søkt og fått midler fra Nordland fylkeskommune til tilretteleggingstiltak på Unstad og Haukland. Det ble også bevilget penger til realisering av nytt servicebygg i regi av Vestvågøy kommune og Staten Vegvesen/Nasjonal Turistveg. Dette vil prosjektet vil kreve spesiell fokus fremover. For å imøtekomme behovet for kontinuerlig oppfølging av drift av sanitæranleggene fikk Eiendomsdrift for 2019 overført ansvar og budsjett fra Næring plan og Utvikling.

Økende turisme/reiselivsaktivitet er ei generell utfordring, og det er også et spørsmål om hva og hvordan vi vil ha det hos oss? Det er stor økning i bruk av toalettanlegg på utfartssteder, stor økning i

bruk av etablerte søppeldunker, og der er tidvis nedparkerte veiareal, og andre areal som ikke er ment for parkering, i pressområdene.

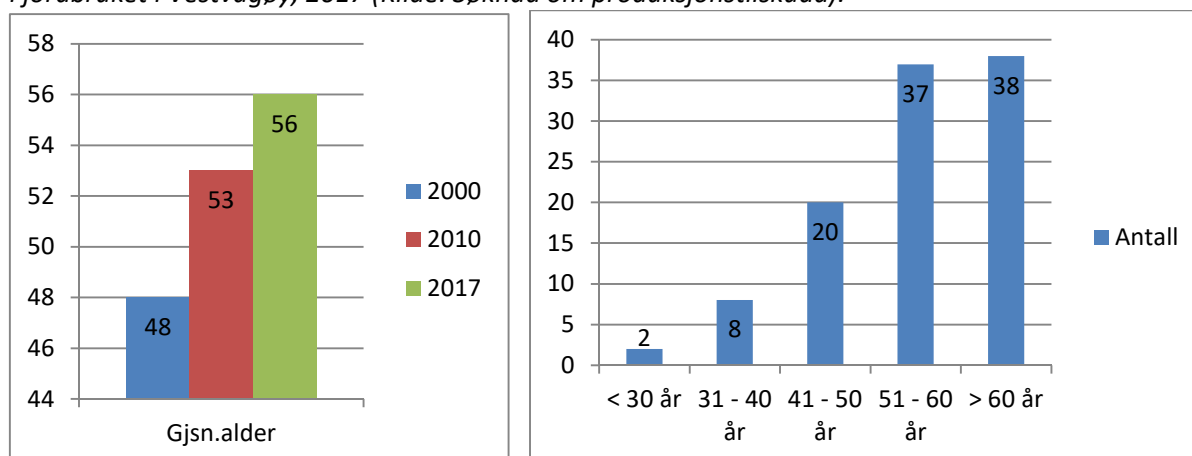
Utfordringer reiseliv

- Vestvågøy kommune tar for liten andel av turistrelatert omsetning i Lofoten
- Infrastrukturen må utbedres for at turismen skal være bærekraftig, både med tanke på toaletter, avfallshåndtering og parkering
- Bedre samhandling og profesjonalisering i næringen

Landbruk

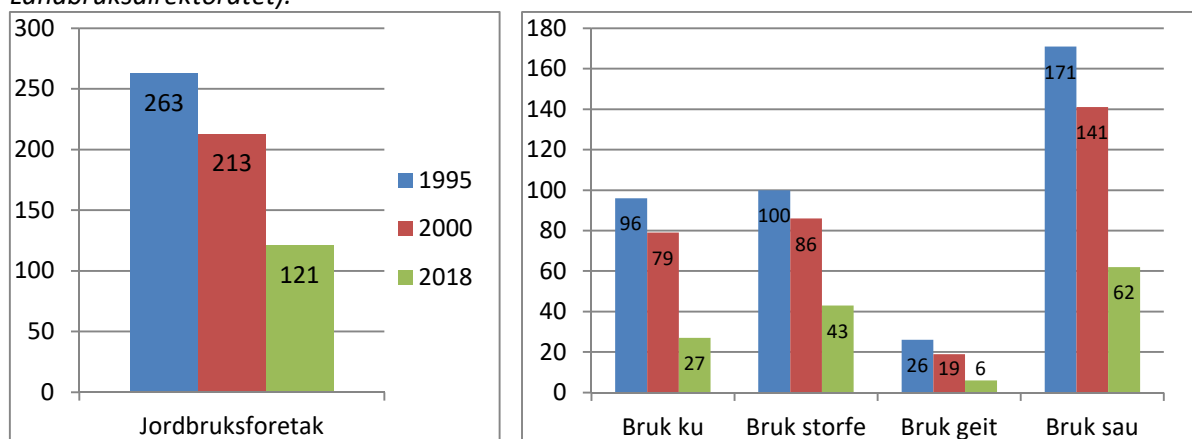
Den største utfordringen landbruket står ovenfor er rekruttering av nye gårdbrukere. Gjennomsnittsalder for gårdbrukerne i Vestvågøy har økt med åtte år de siste 18 årene, slik figur 4.5 nedenfor viser. Alderssammensetningen i dag viser også at behovet for nyrekruttering er stort. Som figurene under viser har jordbruksareal i drift derimot vært forholdsvis stabilt (31 472 dekar i 2017).

Figur 4.5: Utvikling i gjennomsnittlig alder og fordeling i aldersgrupper på eier av enkeltpersonforetak i jordbruket i Vestvågøy, 2017 (Kilde: Søknaad om produksjonstilskudd).

Samtidig har antall driftsenheter gått ned i likhet med landet ellers, slik det fremkommer av figuren nedenfor. Nedgang i antall bruk gjelder for alle produksjoner. Mellom 1995 og 2018 gikk antall foretak ned fra 263 til 121. Dette utgjør over en halvering i antall bruk i drift, og det gir et sårbart produsentmiljø.

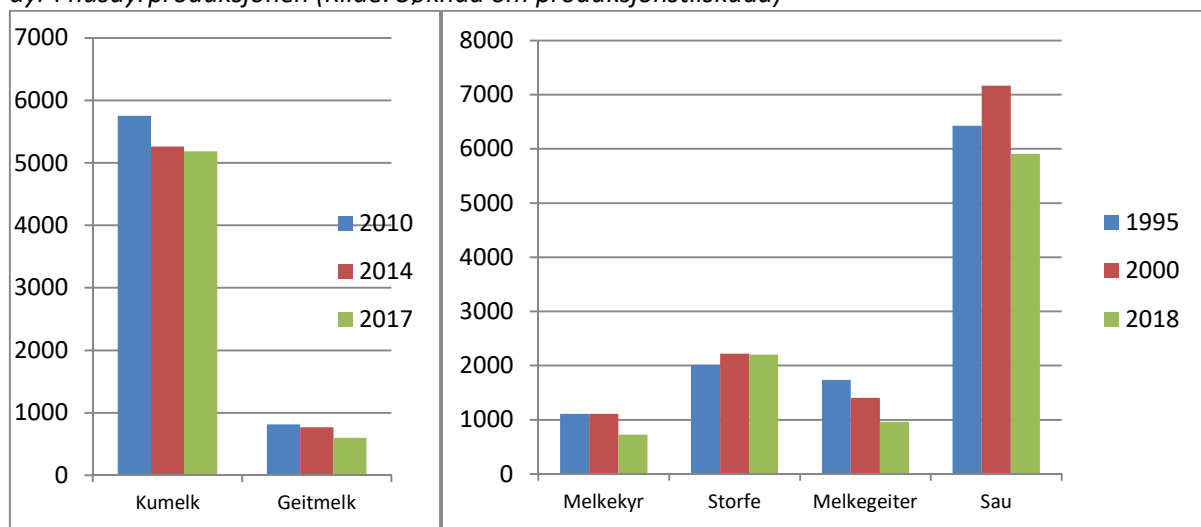
Figur 4.6: Utvikling i antall foretak og fordeling på ulike produksjoner, Vestvågøy, 1995 - 2018 (Kilde: Landbruksdirektoratet).

Produsentmiljøet innen melkeproduksjon er betydelig svekket. Spesielt bekymringsverdig er det at det kun er seks geitmelkprodusenter igjen. For kumelkprodusentene betyr kravet om løsdrift innen 2034 store investeringer og omstilling. Sannsynligvis vil det innebære at antall melkebruk blir ytterligere redusert.

Nedgang i produsert mengde melk skyldes redusert antall melkeprodusenter og salg av melkekvoter ut av kommunen. Fra 2010 til i dag er nedgang i antall liter kumelk levert på 570 000 liter, og 216 000 liter geitemelk. Vi har fått signaler om at flere vil selge kvoten sin i 2018. Kommunen bør vurdere strakstiltak med økonomiske virkemidler som stimulerer til at melkekvotene beholdes i kommunen.

Figur 4.7: Utviklingen i levert mengde kumelk og geitemelk i Vestvågøy kommune (1.000 liter), og antall dyr i husdyrproduksjonen (Kilde: Søknad om produksjonstilskudd)

Andel leiejord i kommunen utgjør 52 prosent av det totale jordbruksarealet som er i drift. Dette skaper arbeidsmessige, økonomiske og miljømessige ulemper. Miljømessige ulemper er stort forbruk av diesel og til dels også sterkere gjødsling med husdyrgjødsel på areal nærmest driftssenteret. En får også en del uheldig krysskjøring av både gjødsel og fôr på grunn av lite hensiktsmessige leieforhold.

Dette henger også sammen med manglende oppfølging av den lovpålagte driveplikten på all jord. Kommunen får henvendelser fra gårdbrukere som ikke får skriftlig leieavtale på jordbruksareal de leier. Dette skaper usikkerhet for de som ønsker å satse i landbruket, det vanskeliggjør finansiering av utbygginger, og gir lite insentiv for arbeid med jord- og plantekulturen på disse arealene. Kommunen har ikke hatt ressurser til oppfølging av driveplikten og krav om ti års jordleieavtaler.

Reduksjon i husdyrproduksjonen med færre husdyr på utmarksbeite gjør at gjengroingen er tydelig i store deler av kommunen. Klimaendringer påskynder gjengroingen og en kan forvente at kulturlandskapet endrer seg raskt i årene framover.

Det er et lavt nivå på dreneringsarbeid, noe som blant annet gjenspeiles i ubrukte midler til dreneringstiltak. Den lave aktiviteten skaper gradvis mer vassyk jord som gir dårlig avling. Sett i forhold til forventede klimamessige endringer er denne utviklingen spesielt utfordrende. Det er generelt sett et forbedringspotensial på avlingsnivået på eng på grunn av dårlig jord- og plantekultur. Klimaendringer med forventet økt nedbør vil kreve økte dreneringstiltak. Det vil også stilles strengere miljømessige krav til landbruket med tanke på utslipp til luft, vann, transport mv.

Utfordringer landbruk

- Rekrutteringen i landbruket er lav, gjennomsnittsalder på aktive bruk høy, og produsentmiljøet er svekket
- Melkeproduksjonen avtar i og med at melkekvoter selges ut av kommunen
- Andel leiejord er høy og få av leieforholdene oppfyller krav om ti års jordleieavtaler
- Økt gjengroing og redusert utnyttelse av utmarksbeite

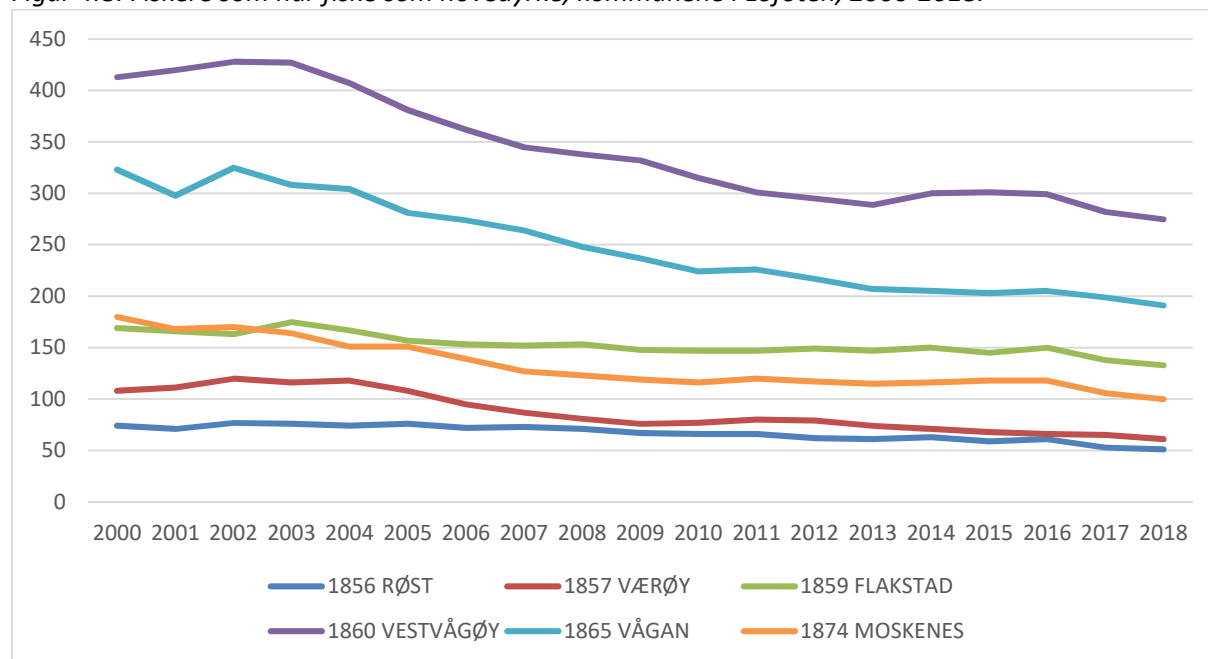
Sjømatnæring

Til tross for urbane trender og nye vekstnæringer vil vi på Vestvågøy i uoverskuelig fremtid fortsatt ha fornybare ressurser i havet som viktigste næringsvei. Forøvrig er utviklingen avhengig av hvordan det går i fiskeriene, nå som før. Lønnsomheten i havbruk har vært svært solid de siste årene. Fortsatt finnes det lokale aktører på Vestvågøy som ønsker å satse, selv om eierskap samles i store konsern.

Fiskerikommunen Vestvågøy – holder vi posisjonen?

I Vestvågøy som i Vågan har det vært en betydelig reduksjon i antall fiskere i perioden 2000 til 2018, slik figur 4.8 under viser. I de øvrige Lofotkommunene har antallet vært rimelig jevnt, om det likevel har vært en reduksjon i alle kommuner.

Figur 4.8. Fiskere som har fiske som hovedyrke, kommunene i Lofoten, 2000-2018.

Omstillingene i fiskeriene har vært betydelige de siste årene, regelverket er stadig i endring, båtstørrelser og investeringer øker, fiskekvotene settes i spill, båter selges ut og det blir vanskeligere å rekruttere nye fiskere. Positive trekk på Vestvågøy som kan nevnes er «Ballstadøy» og «Ballstadværingen» som eksempler på at redere på Vestvågøy tror på fremtidens fiskerier.

Hvis en for 2017 summerer antall aktive fiskere (283) og antall registrerte fiskefartøy (155) er Vestvågøy landets nest største fiskerikommune, bare slått av Tromsø.. Statistikken viser at når det gjelder torsk så leveres det for 2017 mer til både Røst (16.490 tonn) og Vågan (16.979 tonn) enn til Vestvågøy (14.144 tonn). Øksnes (34.883 tonn) har også blitt en hovedkonkurrent på mottak av

torsk. Leveringsplikten utfordres også, og en opphevelse av denne kan gi store negative konsekvenser for kommunen.

Innenfor videreforedling av fisk ser vi en positiv utvikling, der store aktører, spesielt Lofotprodukt / Insula har utvidet sin virksomhet. I Stamsund har også Lerøy store investerings- og utviklingsplaner i foredlingsvirksomheten og ny produksjonslinje for farseprodukter er åpnet. Nye, mindre foredlere av fisk er også kommet til siste år, slik som Kaikanten Delikatesser. Sikker tilgang til råstoff vil bli en strategisk faktor for utvikling av industrien på land.

Havbruk – en fremtidsnæring i Vestvågøy?

I 2016 var det i oppdrettsnæringen i Nordland totalt 15 selskaper, med 29 tillatelser i drift og med totalt 283 personer sysselsatt. Utviklingstrekk er sterk økning i antall sysselsatte og kraftig økning i gjennomsnittlig salgspris.

På Vestvågøy er det to selskaper som driver med oppdrett av laks, Lofoten Seafood Export AS, Mortsund og Isqueen AS, Ure. De har lokaliteter på Vestvågøy, men også andre steder i fylket. Selskapene har i senere år hatt problemer med sykdom på fisk (ILA) og har måttet brakklegge områder. Ser en bort fra pris, markedsforhold og sykdom vil kritiske faktorer videre være tilgang på sjøarealer, eventuelt muligheten for overgang til virksomhet offshore eller på land. Svekket lønnsomhet vil øke faren for at større aktører utenfra overtar drift/konsesjoner.

Det er flere større utviklingsprosjekter for offshore oppdrettsinstallasjoner og landbaserte anlegg, blant annet i Vesterålen, hvor Nordlaks har et utviklingsprosjekt for oppdrett offshore og Andfjord AS realiserer et landbasert anlegg. Felles for prosjektene er en betydelig forskningsinnsats og høye investeringskostnader, som krever risikovillig kapital og aktører med stor soliditet. I den grad det finnes utviklingsprosjekter for landanlegg i Vestvågøy, er utfordringen egnede og tilgjengelige areal.

Kompetansen innen havbruksområdet er betydelig på Vestvågøy og Nordly-konsernet/Europharma er internasjonale aktører innen fiskehelse.

Kan Vestvågøy bli en større aktør innen «Lite Utnyttede Ressurser» - LUR? Forskerne jobber med metoder for utnyttelse av bifangst og fangst etter, snegl, skjell og sjøpølser. Som eneste kommersielle aktør på Vestvågøy driver Artic Harvest AS på Ballstad med produksjon av kongsnegl, hovedsakelig for eksport til UK og det asiatiske markedet. Utnyttelse og oppdrett av tang, tare og alger er kommersielt i gang i andre kommuner i Lofoten.

Utfordringer fiskeri og havbruk

- Antall fiskere går nedover, og inngangsbilletten i fiskeryrket er høy
- Leveringsforpliktelsene er under press, og det gjør det vanskelig å sikre stabile leveranser til foredlingsindustrien
- Det utfordrende å sikre tilgang til nye areal til oppdrettsnæringen som ikke kommer i konflikt med andre aktiviteter
- For lite kaiplass for fiskeflåten

5. Utviklingskommunen

Attraktiv arbeidsplass

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy kommune er en fremtidsrettet og attraktiv arbeidsplass

Visjon og verdier

Administrasjonsutvalget vedtok i mars 2018 «Arbeidsgiverpolitisk plattform 2018-2026 - Sammen skaper vi framtida». Den tar sin utgangspunkt i vår visjon «**Stolt Lofoting**», og bygger på følgende verdier:

- En **åpen** og **raus** kommune
- En kommune med **mangfold**
- Vi møter hverandre med **respekt** og **tillit**

Hovedmålet er definert slik: «Vestvågøy kommune er en fremtidsrettet, attraktiv og foretrukket arbeidsgiver». Det defineres her tre hovedutfordringer,

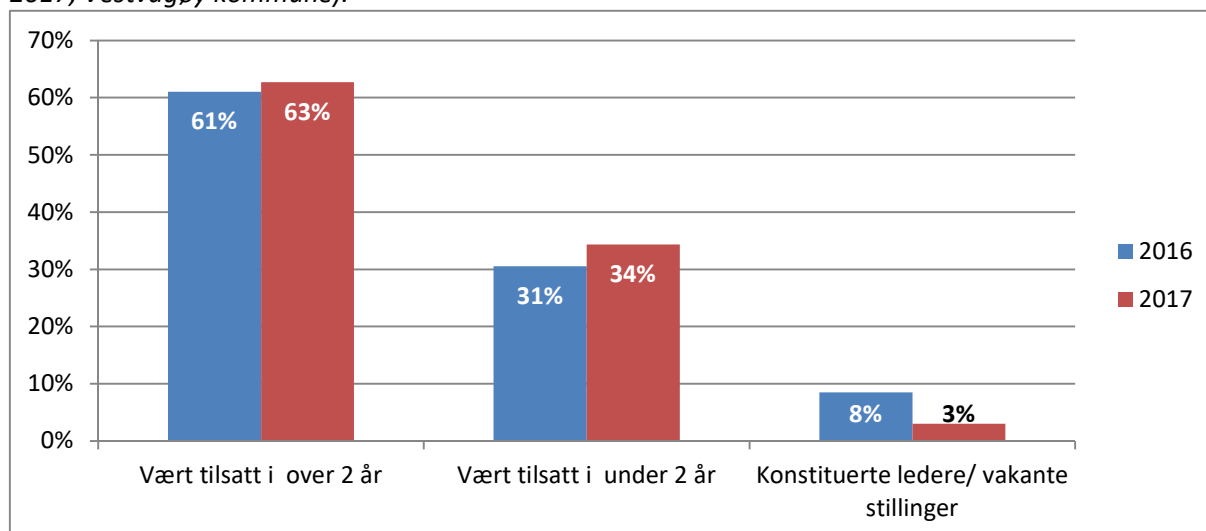
- Evnen til å rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere
- Kommunens evne til utvikling og nyskaping som sikrer god tjenestekvalitet
- En kultur som samler og skaper en sterk felles identitet

Arbeidsgiverpolitisk plattform finner du [her](#).

Ledelse og medarbeiderskap

God ledelse er avgjørende for å levere gode tjenester til innbyggerne/brukerne og handler om å vise gjennomføringskraft, mestre styring, være tydelig i rollen som leder og legge til rette for mestring og motivasjon hos medarbeiderne. I tillegg er det viktig å bygge kultur for nyskaping og læring.

Fig 5.1: Ledelse - Oversikt over gjennomstrømmingen i lederstillinger på alle nivå (Kilde: Årsrapport 2017, Vestvågøy kommune).

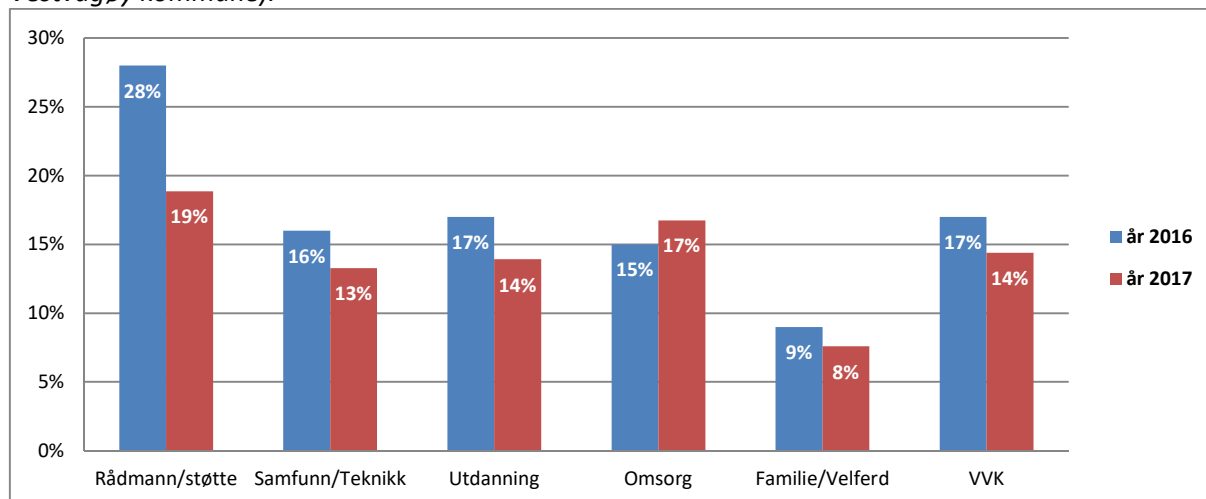

Utfordringen for Vestvågøy kommune er både å tiltrekke seg kandidater ved ledige stillinger og beholde dyktige ledere. Stikkord for å møte utfordringen er blant annet rammebetingelser generelt for ledelse, godt omdømme, offensive og gode rekrutteringsprosesser, sikre god introduksjon, lederstøtte og legge til rette for kontinuerlig lederutvikling.

Rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere

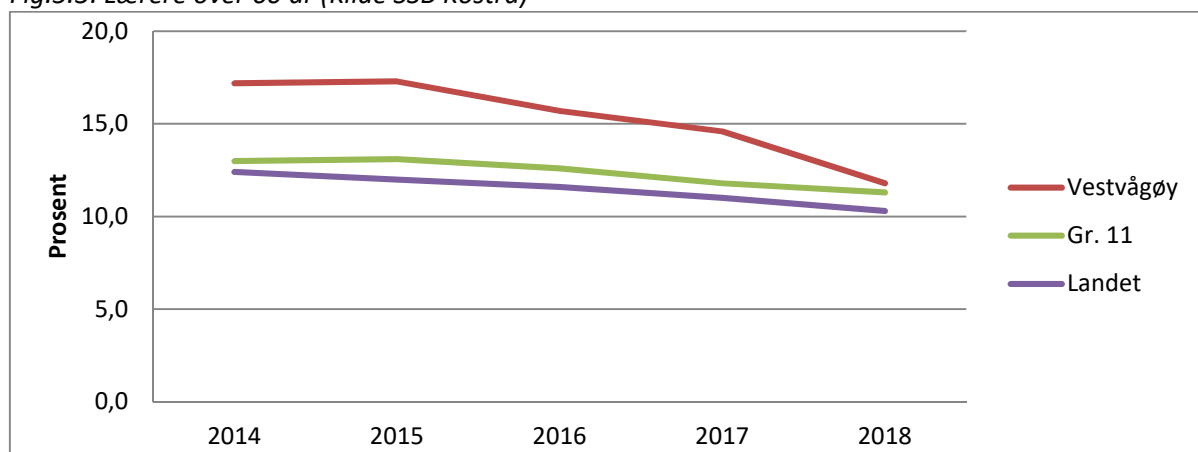
Kommunen må hele tiden arbeide for å rekruttere inn motiverte og kompetente medarbeidere. Vestvågøy har i tillegg en sammensetning av arbeidstakere der en nå er inne i et «generasjonsskifte» innenfor flere sektorer.

Fig.5.2: Generasjonsskifte - Andelen ansatte over 60 år innen sektorene (Kilde: Årsrapport 2017, Vestvågøy kommune).

Vi har kun sammenlikningstall med andre kommuner innen skolesektoren. Den viser at en har vært gjennom et større generasjonsskifte, og at andelen lærere over 60 år nå er nesten på linje med andre kommuner. Ansatte med lang fartstid og erfaring er en viktig ressurs, men vi har samtidig en utfordring med tanke på rekruttering framover.

Fig.5.3: Lærere over 60 år (Kilde SSB Kostra)

Konkurransen om rekruttering av dyktige medarbeidere med riktig kompetanse blir stadig skarpere. Dette krever blant annet at kommunen må framstå som en profesjonell og attraktiv arbeidsgiver. Vi må sette oss inn i endringene som er i unge kandidaters preferanser og forventninger til jobb hos oss. Vi ser en tendens til at nyansatte med viktig kompetanse forsvinner ut igjen etter til dels kort tid i jobb på grunn av en dårlig introduksjons-/innfasingsprosess. Dette er en ny utfordring i rekrutteringsarbeidet som må ha høyt fokus videre.

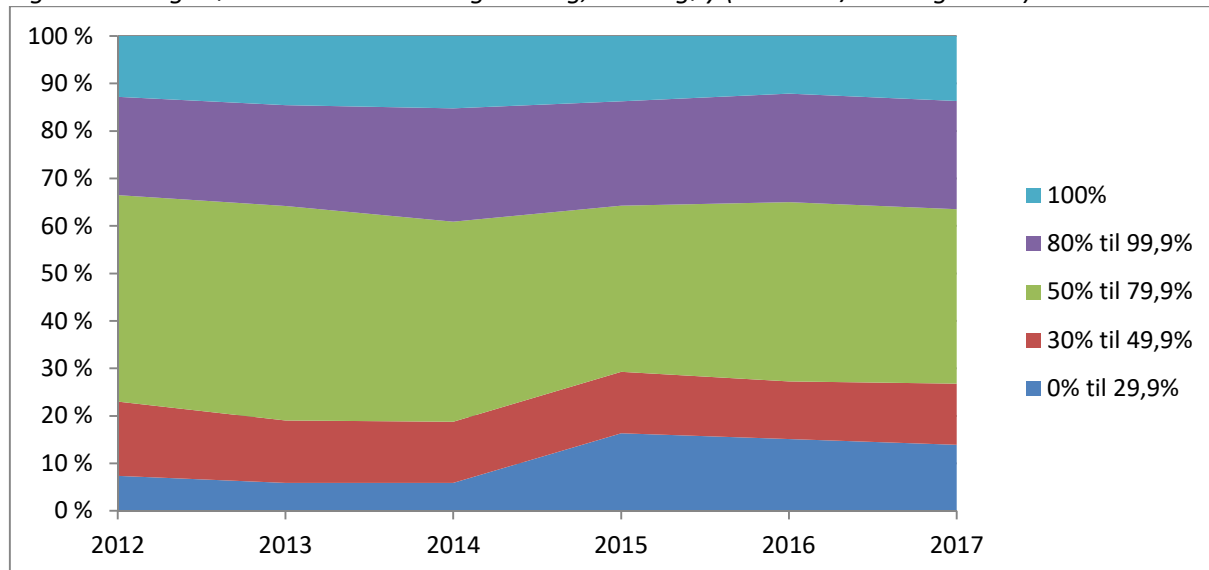
Vi vet at «velkommen-om bord-prosessen» ofte er den mest kritiske faktoren i en arbeidstakers vurdering av ny stilling og arbeidsplass. Dette er også en faktor som viser seg å ha en langvarig effekt på engasjement, prestasjon og lojalitet. Unge og nyutdannede ønsker seg til solide fagmiljøer,

vektlegger spennende arbeidsoppgaver, muligheter for faglig utvikling, karrieremuligheter og godt arbeidsmiljø.

Heltid

Vestvågøy er med i satstingen «Det store heltidsvalget», i regi av arbeidstakerstaker-organisasjonene og KS. Her er målet å redusere omfanget av uønsket deltid innen helse- og omsorgssektoren (se også til kap 3). Utviklingen i Vestvågøy har vært slik:

Fig.5.4: Stillingsstørrelse innen helse- og omsorg, Vestvågøy (Kilde: KS / PAI-registeret)

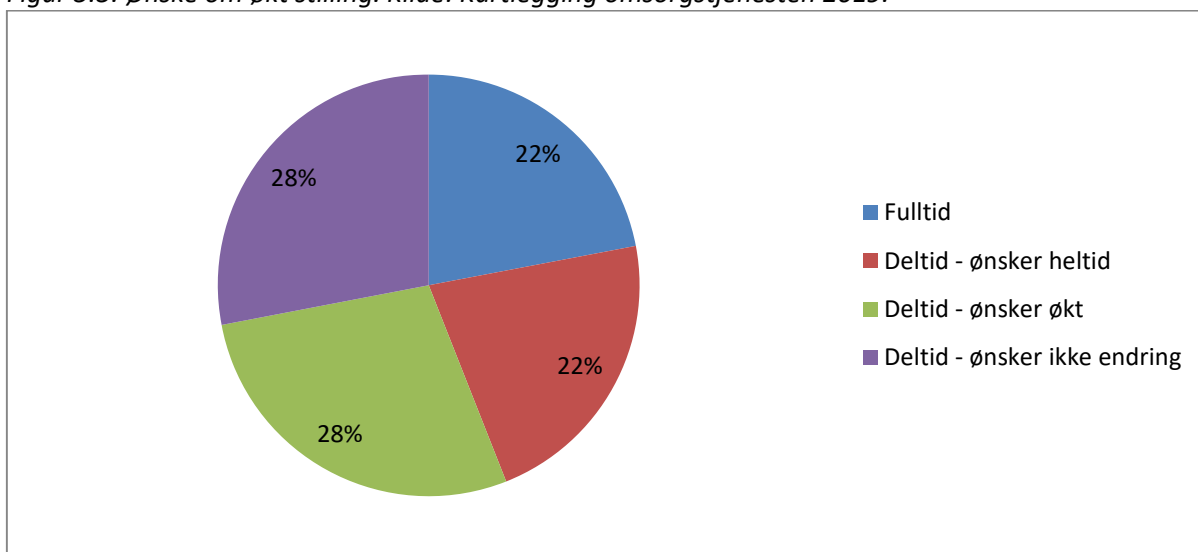

En ser at utviklingen frem til og med 2017 har gått i «feil» retning - det har vært en økning i andel ansatte med stillings-størrelser under 70 prosent. Vestvågøy ligger også godt under landsgjennomsnitt på andel heltidsstillinger. Stor andel deltid er utfordrende på mange måter:

- Det er stort sett kvinner som jobber deltid. Fokus på heltid er likestillingsarbeid i praksis.
- Deltidsansatte har generelt høyere fravær enn heltidsansatte. Omsorgssektoren har generelt et høyt sykefravær, og en har utfordringer med å få «tettet hullene» i turnus.
- Vestvågøy får en betydelig økning i antall eldre. Dermed vil også antall eldre med behov for bistand øke, og en vil trenge en økt bemanning i sektoren. En opplever allerede nå utfordringer med rekruttering til omsorgsyrkene. Utfordringene kan ikke løses med flere deltidansatte.
- Det stilles stadig strengere krav om kvalitet, kvalitetsforbedring, og kontinuitet i omsorgstjenestene. Brukeres rettigheter er i de senere år satt i sentrum fra myndighetenes side. En må derfor legge til rette for mer heltidsarbeid for å løse samfunnsoppdraget fremover
- Et økt antall tilfeller de senere år, hvor tillitsvalgte krever fast tilsetting for vikarer, etter arbeidsmiljølovens bestemmelser («kravstillinger»).

Det ble i mars 2019 utført en kartlegging fra lederne i sektor Omsorg i mars 2019 (omfatter ca. 70% av de ansatte). Den indikerer at 2/3 av de som arbeider deltid ønsker enten økt stilling eller full stilling.

Figur 5.5. Ønske om økt stilling. Kilde: Kartlegging omsorgstjenesten 2019.

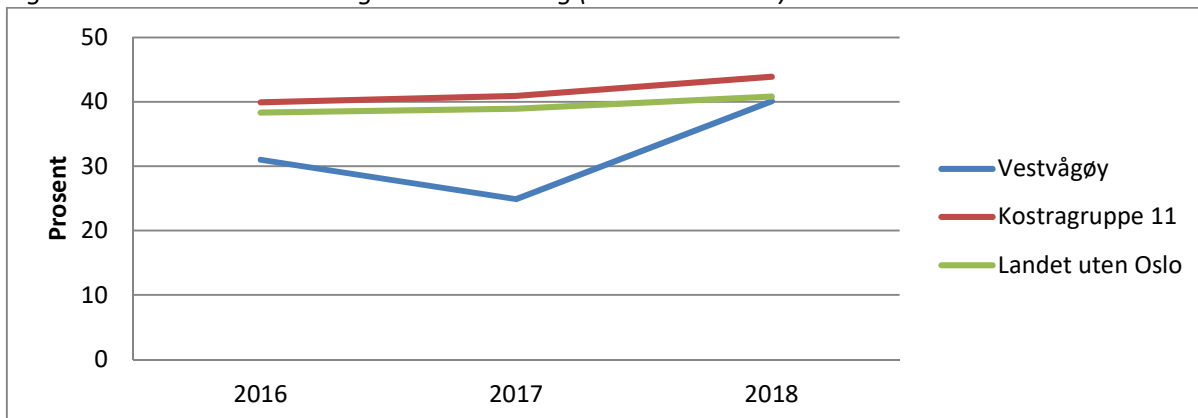

Kompetanse

For å levere gode tjenester trengs det medarbeidere med riktig kompetanse. Hva som er riktig kompetanse er stadig i utvikling. Brukernes behov og forventninger endrer seg, fagene er i utvikling, og statens krav til hva kommunene skal levere blir økt. Dette gjør at vi både må lykkes i å rekruttere personell, og vi må sammen med de som er ansatt utvikle deres kompetanse.

På en del områder sliter kommunen med å få rekruttert fagpersonell. Et eksempel er innenfor barnehage, der andelen førskolelærere er tydelig lavere i Vestvågøy, og der andelen også har gått ned de siste årene.

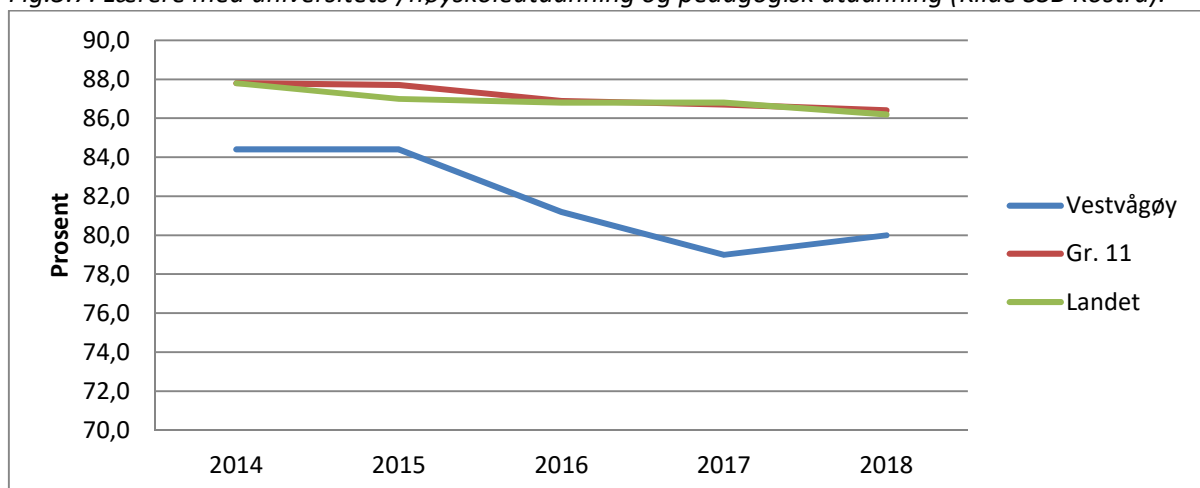
Fig.5.6: Ansatte med barnehagelærerutdanning (Kilde SSB Kostra).

Oversikten er sum for både private og kommunale barnehager. Myndighetene øker fra høsten 2018 kravene til andel med høyskoleutdanning (den såkalte pedagognormen). Skal vi framover levere gode og tilpassede barne-hagetjenester så er vi avhengig av å øke kompetansenivået.

Et annet eksempel er innenfor skolesektoren. Der er andelen lærere med høyskoleutdanning slik:

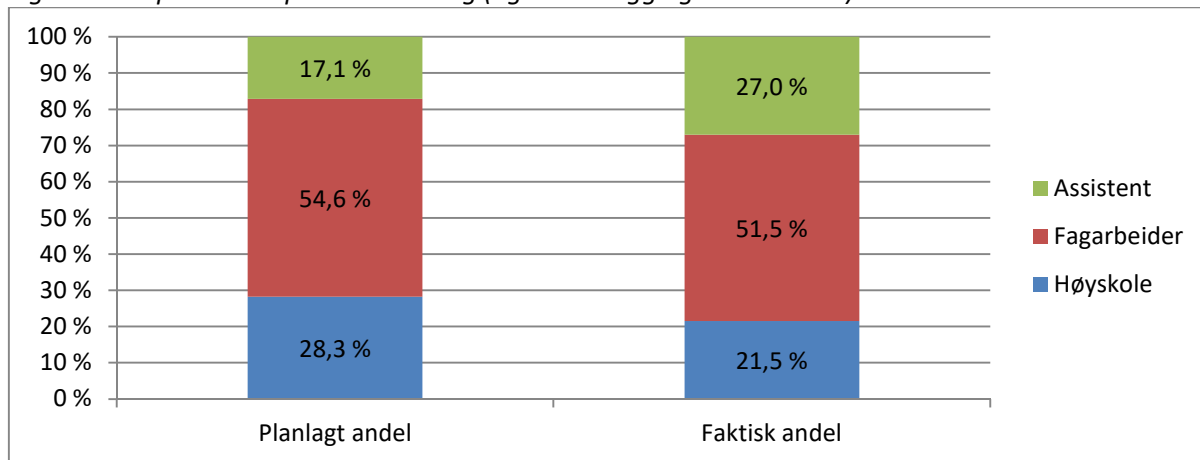
Fig.5.7: Lærere med universitets-/høyskoleutdanning og pedagogisk utdanning (Kilde SSB Kostra).

De senere år har en ved skolestart hatt tilsatt kvalifiserte lærere i over 95 prosent av de faste stillingene. Men: statistikken tar også med vikarer, og i kortere vikariat er det svært vanskelig å få inn personer med lærerutdanning.

Det samme ser vi innenfor omsorgssektoren: om en sykepleier er borte, så er ofte vikaren helsefagarbeider, og om en helsefagarbeider har fravær så er vikaren en assistent.

Fig.5.8: Kompetanse-tap sektor omsorg (Egen kartlegging uke 43 2018)

En ser av kartlegging i figur 5.8 at planlagt andel med høyskole etter turnusen var 28,3%, mens faktisk andel av vaktene som ble utført av høyskoleutdannet personell var på 21,5%. Også på fagarbeider var det et kompetanse-tap (fra 54,6 til 51,5% av vaktene), mens andelen assistent dekket opp for disse.

Staten setter også krav til hvilken kompetanse kommunen skal ha, ofte knyttet til overføring av oppgaver. Noen eksempler på dette:

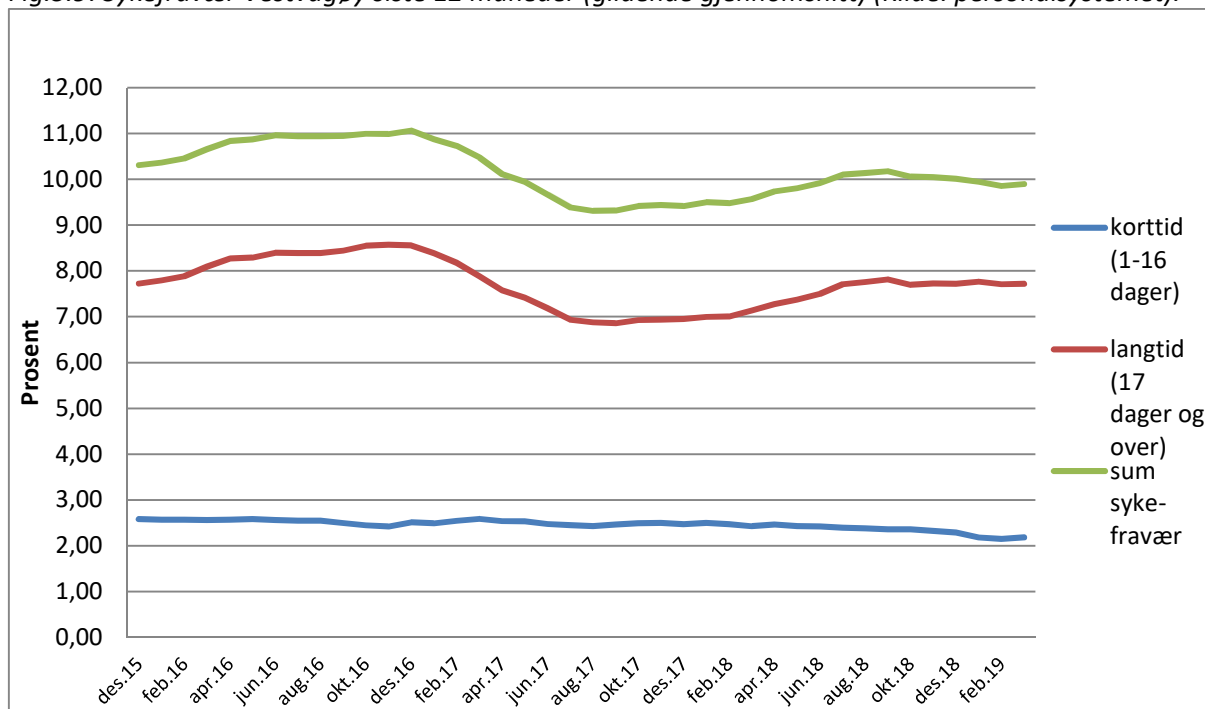
- I forbindelse med samhandlingsreformen og primærhelsemeldingen er det krav om at vi skal ha psykolog, og fra 2020 også klinisk ergoterapeut. Her må vi både rekruttere fagpersonell, og finne en fornuftig organisering der kompetansen blir brukt nært brukerne, og i et godt tverrfaglig samarbeid med den øvrige tjenesten.

- I forslag til ny barnevernlov og kvalitets- og strukturreform foreslått nye krav til kommunalt barnevern, og det legges opp til bred kompetanseheving på ansatte i barnevernstjenesten.
- Innenfor skolesektoren foreslås det nå at lærere må ha minimum en årsenhet i faget for å undervise i fagene norsk, engelsk og matte. Det vil sette store krav til både rekruttering og etterutdanning, i tillegg til at det vil gi utfordringer for de mindre skolene.

Sykefravær/nærvær

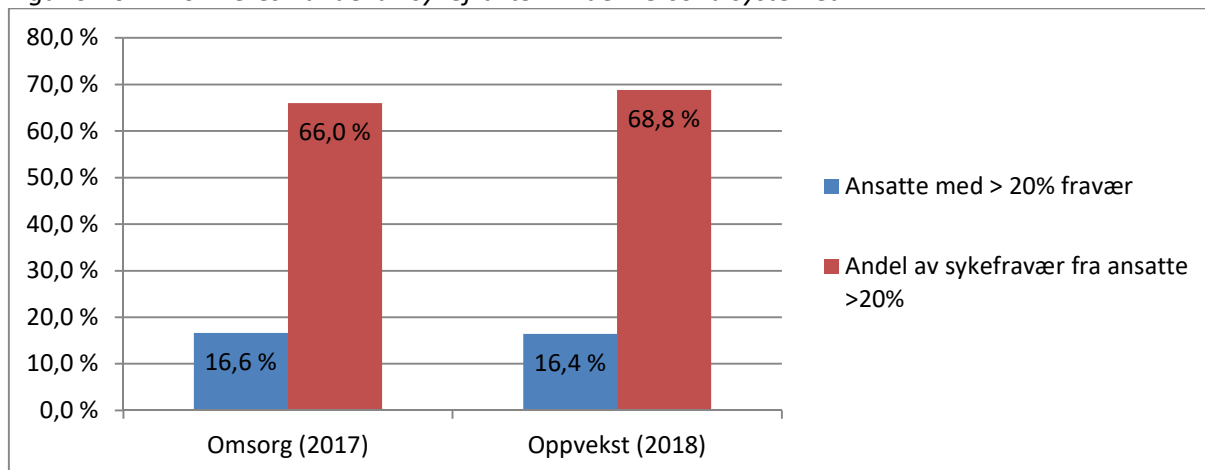
Sykefraværet i kommunen er for høyt. Ser en på utvikling i sykefravær for siste 12 måneder (glidende gjennom-snitt) så viser den følgende:

Fig.5.9: Sykefravær Vestvågøy siste 12 måneder (glidende gjennomsnitt) (Kilde: personalsystemet).

Sykefraværet steg i 2016 og var opp på 11,1%. Utover i 2017 så gikk det noe ned, og i august 2017 var 12-måneders-fraværet nede i 9,3%. Det har steget noe deretter, og er nå på 9,9%. Det er gledelig at korttidsfraværet har vist en nedadgående trend, fra 2,6 til 2,2%.

Figur 5.10: «Kronikeres» andel av sykefravær. Kilde: Personalsystemet.

Figur 5.10 viser at for både sektor Omsorg og Oppvekst så er om lag 1/6 av de ansatte sykemeldt mer enn 20%. Disse står da for rundt 4/6 av sykefraværet.

Et så høyt fravær er utfordrende på flere måter:

- Det reduserer kvalitet på tjenestene til brukerne.
- Det er en belastning på de ansatte som er på jobb, gjennom at de må dekke opp for andre, og lære opp vikarer.
- Stort innleie er utfordrende sett opp mot deltid, og en får vikarer som kan gjøre krav på fast tilsetting.
- Det binder opp ressursene til lederne, knyttet til oppfølging av sykemeldte og til innleie av vikar,
- Det belaster økonomien.

Utfordringer Attraktiv arbeidsplass

- Det er utfordrende å rekruttere og beholde ledere på alle nivå. Vi har arbeidet for lite planmessig med opplæring og utvikling av lederne.
- Det er utfordrende å rekruttere og utvikle ansatte med riktig kompetanse på en rekke fagområder, spesielt i høyskolegruppene. Dette kan gå ut over tjenestene til brukerne.
- Vi har et generasjonsskifte innenfor mange sektorer, med mange ansatte som går av med pensjon. Kombinert med en noe større gjennomstrømming i stillinger, så gir dette utfordringer i rekrutterings-arbeidet.
- Vi har for mange deltidsansatte, spesielt innenfor omsorgstjenesten. Dette gir mindre forutsigbarhet for den enkelte ansatte, svakere kontinuitet i tjenesten til brukerne, og kan gå ut over arbeidsmiljøet.
- Sykefraværet er for høyt, noe som både går ut over kvalitet på tjenestene til brukerne, arbeidsmiljøet for de ansatte, og økonomien.
- Vi trenger å utvikle en kultur som samler og skaper en sterk felles identitet.

Utvikling av tjenestene

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- I Vestvågøy er tjenestene forutsigbare og utviklingsrettet

Utvikling og nyskaping

Kommunen står overfor mange velferdsutfordringer, det handler både om nivå på tjenestene organisering av tjenestene, oppgaveutforming og hvordan medarbeiderne kan løse oppgavene på nye måter. Dette gjelder både internt på arbeidsplassen og i samspill med omgivelsene.

Nyskaping i tjenesteutvikling og oppgaveløsning har betydning for hvordan kommunen utøver arbeidsgiver-rollen og forventninger til ledere og medarbeider. Endringer i kompetanse og ferdigheter må utvikles. Like viktig vil også nye arbeidsmetoder vil endringer i samarbeidsformer være. Det vil være viktig å utvikle en forbedringskultur som stimulerer til endring og fornying gjennom utvikling av medarbeiderskap. Innovasjon i arbeidsgiverpolitikken vil være viktig for å oppnå tjenesteutvikling.

Det økende behovet for velferdstjenester kan medføre at kommunen må samarbeide med andre, eller avgi oppgaver til andre aktører i markedet. Dette kan være i form av økt interkommunalt samarbeid, bruk av kompetanser og fagmiljøer på tvers av kommunen eller samarbeid med frivillige organisasjoner for å løse oppgaver.

Kontinuerlig forbedring (Lean)

Kommunen vedtok i 2016 følgende mål for arbeidet med Kontinuerlig forbedring (Lean):

*...vi ønsker fornøye brukere...
...som mottar gode og tilpassede tjenester...
...fra engasjerte og dyktige medarbeidere...*

En har utdannet egne prosessveiledere som bistår enhetene i innføringsprosjekter i denne arbeidsmetodikken. Dette er et langsiktig arbeid, som krever engasjement og kompetanse hos ledere og medarbeidere på alle nivåer. En ønsker å sette brukeren i sentrum, og i dialog med brukerne finne ut hvordan tjenestene skal utformes i framtida.

Ved utgangen av 2018 har en kjørt innføringsprosjekter på vel 00 enheter/avdelinger. Så langt er tilbakemeldingene fra ledere og ansatte gode.

Organisering, samhandling og tverrfaglig samarbeid

Svært mange av de utfordringene kommunen står ovenfor krever at vi ikke tenker snevert innenfor eget fag/ profesjon, eller innen egen avdeling/enhet/ sektor. Mange opplever at fokus på selvstendige resultatenheter går på bekostning av samarbeid. Fokus kan bli på «ditt bord» og mitt bord». Å få til forpliktende samhandling er derfor en stor utfordring.

Teknologi

Digitale tjenester gir nye muligheter og er en viktig utviklings- og endringsfaktor for Vestvågøy kommune med hensyn til effektivitet, kvalitet og profesjonalitet. Teknologi må være en viktig faktor når helhetlige strategiske beslutninger skal tas i framtiden.

Bruk av teknologi innen kommunikasjon, informasjon og tjenesteyting er viktig:

- Det skal gi gode hjelpemidler for ansatte, slik at de kan bruke sin tid effektivt
- Det skal gi brukerne god service og tilgjengelige tjenester (døgnåpen forvaltning), der de både kan finne informasjon, sende inn søknader, følge saksgang, og få raskere svar
- Det skal gi mer bedre tjenester innen omsorg, med bruk av god velferdsteknologi
- Det skal gi elever en god digital kompetanse

Skal vi lykkes i dette må vi både ha kapasitet og kompetanse på IKT, og vi må ha fokus på gevinstrealisering. Medarbeidernes kompetanse i bruken av IKT er avgjørende for utvikling og effektivisering av forvaltning og tjenesteutvikling

Utfordringer Utvikling av tjenestene

- Bruke ny og tilpasset teknologi innen alle sektorer, og realisere gevinster knyttet til dette.
- Kontinuerlig forbedre kvaliteten på tjenestene til brukerne, og på kommuneorganisasjonen som helhet
- Skape kultur for forpliktende samhandling på tvers i kommunen

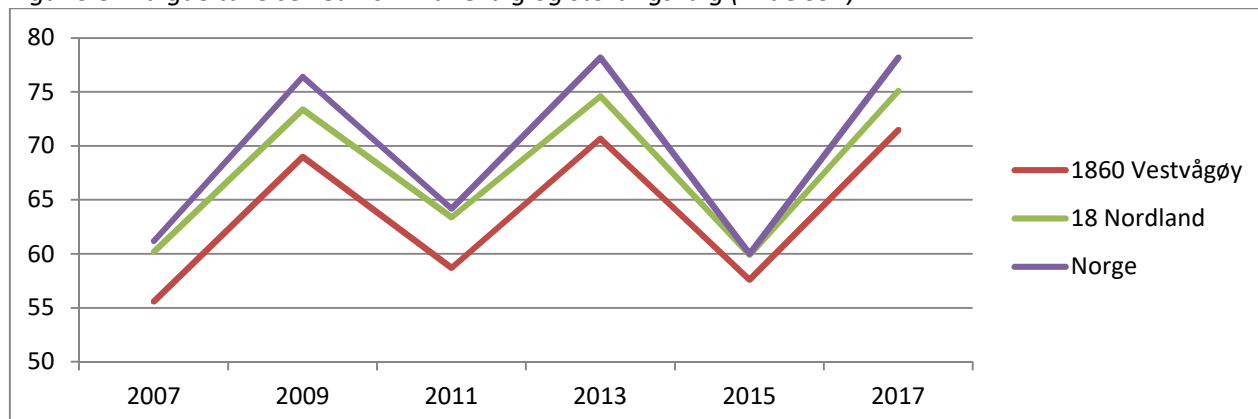
Lokaldemokrati

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy har en utviklingskultur som fremmer levende lokaldemokrati

Valgdeltakelsen i Vestvågøy ligger under både snitt for fylket og for landet, både ved stortingsvalg og ved kommunevalg.

Figur 5.9: Valgdeltakelse ved kommunevalg og stortingsvalg (Kilde SSB)

En ser at valgdeltakelsen i Vestvågøy ligger under både fylkes- og landsgjennomsnitt for både kommunevalg (i 07, 11 og 15) og kommunestyrevalg (i 09, 13 og 17). «Lav valgdeltakelse i deler av befolkningen kan føre til at velgergrupper faller utenfor de demokratiske prosessene. Dette kan få negative konsekvenser for legitimiteten til valgsystemet og lokaldemokratiet» (Regjeringen.no 2015).

En ser i dag at mye engasjement i befolkningen blir kanalisert gjennom «aksjonsdemokratiet», og etter hvert knyttes dette tett opp mot sosiale medier. Eksempler på dette er underskriftskampanjer, støttegrupper, mv. Dette tar på noen måter over for organisasjonsdemokratiet, som politiske parti er en del av. Debatter flyttes også over på andre arenaer, for eksempel til avisenes kommentarspalter.

Det er framover en utfordring for kommunen å skape gode arenaer for debatt, og for involvering i viktige prosesser. Det kan for eksempel gjelde i planprosesser, men også i forkant av ordinære valg.

Utfordringer Lokaldemokrati

- Valgdeltakelsen er for lav, og det kan føre til at grupper faller utenfor de demokratiske prosessene
- Det er mangel på gode arenaer for debatt og utvikling av lokaldemokrati, for alle aldersgrupper

Beredskap

Mål (Slik vil vi ha det) – fra kommuneplanen

- Vestvågøy kommune har beredskap mot uønskede hendelser og nødvendig kapasitet for å redusere konsekvenser ved slike hendelser

Kommunal kriseberedskap

Fylkesmannen i Nordland gjennomførte i 2016 et tilsyn med beredskapsarbeidet i kommunen. En kom da med to vesentlige avvik:

1. Vestvågøy kommune har ikke en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse som er i tråd med forskriftenes krav
2. Kommunens helhetlige og systematiske samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid oppfyller ikke kravene til forskriftene

Målet med beredskapsarbeid er «å være rustet for det vi ønsker ikke skal skje». Vi må planlegge for det uforutsette. Her vil det kreves å jobbe langsiktig med å bygge struktur og kultur, med tydelig ledelse. Det er i dag større fokus på krisehåndtering og beredskap fra samfunn og media – hvis vi ikke leverer så går det ut over omdømmet til kommunen, som også kan utfordre innbyggernes tillit til kommunen. I dag forventes det at kommunal kriseledelse er raskt på banen når noe skjer. Det stilles i økende grad krav til effektiv krisekommunikasjon både internt og eksternt, og at kommunens ledelse formidler informasjon på en god og effektiv måte til innbyggere og til media i alle faser av kriseforløpet.

Det oppleves i dag at beredskapstankegangen i den kommunale organisasjonen er fragmentert, og for lite tydeliggjort nedover i organisasjonen. En ser gode resultat av prosesser på flere sektorer og enheter, men det er også behov for å «løfte blikket» og se ting i sammenheng. Planverk rundt beredskap rundt i organisasjonen er veldig varierende både på form, innhold og kvalitet. Noe er bra, noe er ikke bra. Det er behov for å utvikle et mer helhetlig rammeverk for planlegging, kapasitetskartlegging og kapasitetsheving som kan benyttes rundt i organisasjonen.

Skal kommunen nå målet om en mer robust krisehåndteringsevne og styrket beredskap må økte ressurser og fokus settes inn i arbeidet, samtidig som at det er en felles forståelse i organisasjonen for at beredskap skal prioriteres høyt. «Nærhetsprinsippet» må ha høyt fokus og forståelse i organisasjonen, hvor den enkelte enhet har et tydelig ansvar for egne beredskapsplaner.

Samfunnssikkerhet og beredskap er av økende samfunnsmessig betydning hvor vi som samfunn og enkeltindivider blir stadig mer sårbare for menneskeskapte, teknologiutløste og naturskapte kriser. Det krever at kommunen i økende grad arbeider med kriseforbygging, krisehåndtering og læring i etterkant av kriser og uønskede hendelser. For å kunne håndtere kriser av ulik art kreves det utstrakt samhandling på tvers av organisasjoner, sektorer og forvaltningsnivåer, og at kommunen samhandler med offentlige, frivillige og private aktører innen beredskap og krisehåndtering.

Kommunens ansvar gjelder ikke bare fastboende, men alle som oppholder seg i og rundt kommunen. Dette setter nye krav til oss. Samtidig er risikoaksept i samfunnet blitt mindre. Vi må være tydelig på: hva må vi tåle? Hvor robust er vi som enkeltdeler, og som helhet?

Utfordringer kommunal kriseberedskap

- Fragmentert planverk på form, innhold og kvalitet
- Kommunalt beredskapsarbeid er ikke tilstrekkelig forankret i hele organisasjonen
- Kommunalt beredskapsarbeid er lavt prioritert i organisasjonen og det er vanskelig å få de ulike enheter og administrativt ledelsesnivå til å sette av nok ressurser til dette arbeidet
- Samhandling innenfor dette området er stort sett fraværende

Brann og redning

1: Deltidskonstabelen står i fare for å «forsvinne» på sikt dersom det ikke aktivt gjøres tiltak for å stimulere denne yrkesgruppen.

Konsekvenser:

Brannvesenet er i dag kommunens største redningstekniske ressurs som kan stille med mye personell på kort tid. Dersom deltidskonstabelen forsvinner kan dette medføre:

- a. Lengre tid før skadelidte mottar hjelp
- b. Hendelsen blir større da denne får lengre tid til å utvikle seg enn ved raskere innsats
- c. Annen type organisering som er betraktelig dyrere enn dagens organisering

2: Kommunen – gjennom deltidsbrannmannen – er i ferd med å «ta over» statlige oppgaver som tidligere ble håndtert av politi og ambulanse. Staten bygger dermed ned sin beredskap på bekostning av kommunen gjennom et brannvesen som stadig får tildelt flere oppgaver.

Konsekvenser:

Brannvesenet er i ferd med, i større grad enn tidligere, å overta politioppgaver – herunder den totale innsatsledelsen på skadestedet. Brannvesenets lederopplæring må tilpasses dette dersom det er en utvikling som «anerkjennes».

Ved å gå inn i politioppgaver i langt større grad enn i dag står brannvesenet i fare for å gjøre noe med sitt omdømme i møte med publikum som kan være negativt. Forventningene til at brannvesenet skal utøve en PLIVO innsats samsvarer dårlig med nødvendig mengdetrening for denne type hendelser. Dette øker faren for alvorlig skade/død på eget personell.

Det blir en økonomisk forskyvning mellom stat og kommune, hvor kommunen sitter med regningen som tidligere ble båret av staten. Brannvesenet har opplevd en markant økning i utrykningskostnader de siste årene, og det registreres en betydelig økning i utrykninger til trafikkulykker. Også utrykninger til rene helseoppdrag er økende.

3: Innføring av nødnett er blitt betraktelig dyrere enn forutsatt, hvor økte kostnader rammer kommunene.

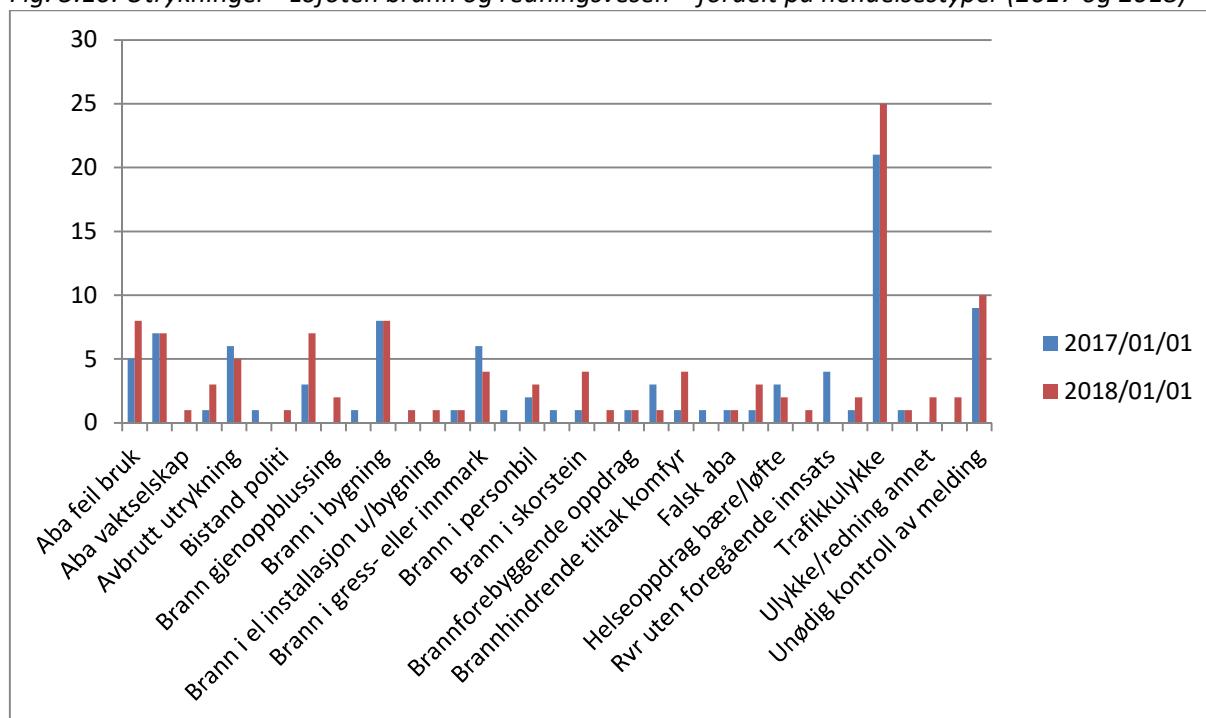
Nødnettet er en nasjonal og statlig beredskapsoppgave og bør derfor finansieres av Staten. Vertskommunen for 110 sentralen, Bodø kommune v/ordfører arbeider målrettet mot å bringe saken inn til politisk behandling for statlige myndigheter.

4: Brannfaglig kompetanse – både på ledelsesnivå, forebyggende nivå og beredskapsnivå -som i dag finnes i kommunen, kan på sikt forsvinne fra kommunen dersom staten får gjennomslag for etablering av fylkesvise brannvesen.

Konsekvenser:

Sentralisering av ledelse vil trolig medføre redusert ledelse i distriktene. For store avstander reduserer det lokale engasjement og vanskeliggjør rekruttering lokalt (særlig for de minste kommunene). En sentralisering av forebyggende avdeling vil fjerne en viktig synergieffekt mellom beredskapsavdeling og ikke minst lokalt ledelsesnivå.

Fig. 5.10: Utrykninger - Lofoten brann og redningsvesen – fordelt på hendelsestyper (2017 og 2018)

Forkortelser: aba: automatisk brannalarm, rvr: restverdiredning.

Utfordringer Brann og redning

- Deltidskonstabelen står i fare for å «forsvinne» på sikt dersom det ikke aktivt gjøres tiltak for å beholde disse
- Brannvesenet er i ferd med å «ta over» statlige oppgaver som tidligere ble håndtert av politi og ambulanse. Staten bygger dermed ned sin beredskap på bekostning av kommunen gjennom et brannvesen som stadig får tildelt flere oppgaver
- Innføring av nødnett er blitt betraktelig dyrere enn forutsatt, hvor økte kostnader rammer kommunene.
- Brannfaglig kompetanse kan på sikt forsvinne fra kommunen dersom staten får gjennomslag for etablering av fylkesvise brannvesen

6: Kommunal infrastruktur.

Mål for kommunal infrastruktur

- Ivareta sikker og effektiv drift, og god utvikling og utbygging av veg, vann, avløp og havn til beste for innbyggere og næringslivet i Vestvågøy kommune.
- Ivareta sikker og effektiv drift, og god utvikling og utbygging av kommunale bygg. Byggene skal bidra til gode velferdstjenester, fremme en effektiv tjenesteproduksjon, og løpende tilpasses behovene i den kommunale driften.

Kommunale veier

Hovedplan veg ble vedtatt av kommunestyret i februar 2017, og gjelder for perioden 2017-2024.

Hovedmål fra hovedplan veg

- Vegnettet skal utformes, bygges og drives slik at det kan oppfylle den funksjon vegen har i kommuneplanen/arealdelen og i reguleringsplan.
- Vegen skal være trygg å ferdes på for alle trafikanter.
- Det skal være en hierarkisk struktur i vegsystemet. Vegnettet skal planlegges i samsvar med gode reguleringsmessige og trafikktekniske prinsipper angitt i vegnormalene.
- Vegnettet skal legge til rette for kollektiv trafikk. Det skal gi gode vilkår for fotgjengere, syklende og forflytningshemmede.
- Det skal hvert år fremlegges driftsplan for kommunale veger. Planen skal vise effektiv bruk av disponible midler med tanke på best mulig veg for alle brukere.

Planen dokumenterer både tilstand, vedlikeholdsetterslep, og har en plan for videre drift og vedlikehold. Det ble vedtatt med en årlig økning i kostnadene til vedlikehold på 2,2 mill kroner. Konsekvensene av reduserte bevilgninger til vedlikehold veg er tydelig belyst. *Gjennomføring av hovedplan veg lar seg ikke gjøre, da nødvendige budsjettmidler ikke blir tildelt. For 2019 er det gjort en reduksjon på kr. 1.1 mil., og i 2018 ble det innført innkjøpsstopp der planlagte tiltak utgikk.* Reduksjonen av medfører redusert standard og økt etterslep.

Vedlikeholdet på de kommunale vegene ivaretas gjennom 4-årige funksjonskontrakter med private entreprenører. Det foretas en evaluering av kontraktene i forkant av hver nye kontraktperiode. Det er en utfordring å lage driftskontrakter som er «gode nok» med et forsvarlig nivå (akseptabel standard) på driften.

Trafikksikkerhet

Trafikksikkerhetsplanen for Vestvågøy kommune blir vedtatt i 2019, for perioden 2019-2023. Dette er en plan som skal ivareta trafikksikkerhetsarbeidet i kommunen og er grunnlag for å få tilskudd fra overordnet myndighet. Trafikksikkerhetsplanen skal i størst grad relateres til forebyggende arbeid, men kan også ha en plan for evt. fysiske tiltak.

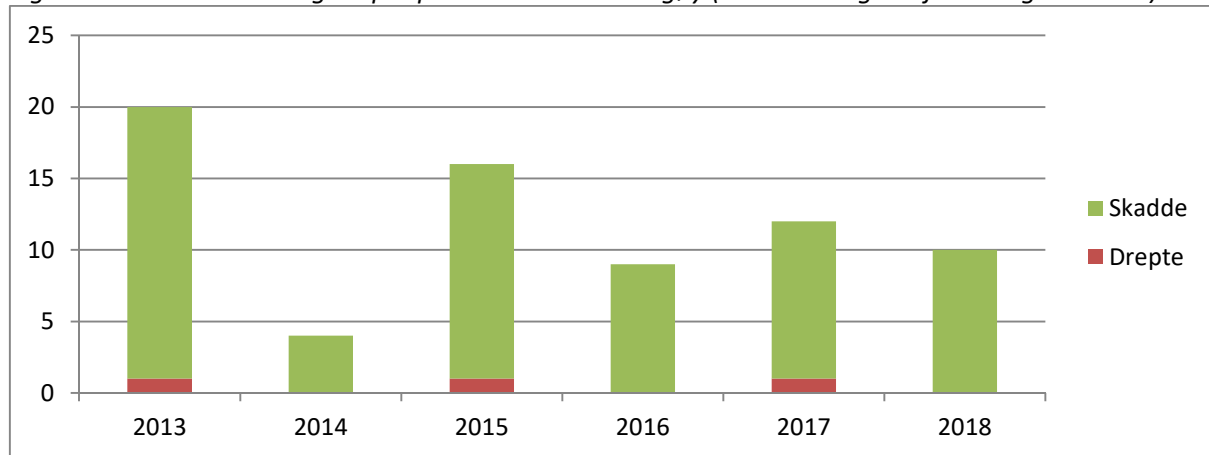
Vestvågøy kommune har de senere årene konsentrert trafikksikkerhetsarbeidet rundt flere skoler. I den forbindelse jobbes det med å lage reguleringsplaner som grunnlag for både tilskudd og for aktuelle tiltak. Målet er å ivareta trafikksikkerhet og finne gode løsninger for trafikkavvikling. Buksnes skole på Gravdal har fått vedtatt reguleringsplan, og Bøstad skole er under utarbeidelse.

Organisatorisk har det vært utfordrende å ha ressurser til trafikksikkerhetsarbeid. Det er nå gjort organisatoriske grep med en ekstra stilling tilknyttet vegområdet. Dette vil gi rom for å jobbe med forebyggende trafikksikkerhetsarbeidet.

Trafikkulykker

Vestvågøy kommune har en nullvisjon på trafikkulykker. Som vegeier har kommunen et særskilt ansvar for trafiksikkerheten på sine veger, men har også et nasjonalt ansvar å samarbeide med andre vegeiere som er Fylkeskommunen og Statens vegvesen. På kommunale veger er det ikke registrert ulykker der noen har blitt drept eller alvorlig skadde de siste 10 årene, mens mellom 0 og 2 personer er lettere skadd hvert år. På hele vegnettet i kommunen er statistikken slik:

Figur 6.1: Antall skadde og drepte på alle veier i Vestvågøy (Kilde: SSB og Nasjonal Vegdatabank)

Klimaendringer

Klimaendringer med større andel av nedbør i form av regn gir utfordringer for drift og vedlikehold av kommunale veger. Dette gir utfordringer med drenering av vann fra vegkroppen og hyppigere behov for vedlikehold. Økt gjennomsnittstemperatur og mindre beitedyr medfører mer vegetasjon og gjør at arbeidet med å holde vegskulder/grøft fri for trær og andre vekster blir mer utfordrende. Dette gir en økning i etterslepet på vedlikehold av kommunale veger.

Trafikkgrupper

Vestvågøy kommune har en beskjeden satsning på tilrettelegging av andre trafikkgrupper enn kjøretøy og fotgjengere. På landsbasis og særlig rundt de store byene, satses det betydelig ressurser på å redusere biltrafikken ved at det tilrettelegges for sykkel som transportmiddel. En slik tilrettelegging krever store ressurser, både for fysiske tiltak og til vedlikehold av slike tiltak. I planarbeidet med nye kommunedelplaner og reguleringsplaner bør tilrettelegging for sykkel være et prioritert område.

Gatelys

Kommunen drifter og vedlikeholder ca. 400 kommunale gatelys, primært langs hovedveier. Private lyslag drifter og vedlikeholder ca. 3.100 gatelys, med tilskudd fra kommunen. Det trengs en avklaring om drift og vedlikehold av gatelys langs offentlig veg er et offentlig ansvar. Kompleksiteten rundt drift og vedlikehold økt, utfra et strammere lovverk og pålegg til anleggseier. Kravene og ansvaret til et privat lyslag nærmer seg en grense der det vil være vanskelig for de disse å oppfylle.

Utfordringer vei

- Oppgradere våre veger samt sikre en tilfredsstillende standard gjennom godt vedlikehold
- Opprettholde bevilgninger til vegområdet i tråd med hovedplan vei
- Sikre tilstrekkelig konkurranse på funksjonskontraktene for sommer- og vintervedlikehold
- Klimaendringer – økende vedlikeholdsbehov pga av endringene.
- Trafikkgrupper – tilrettelegging for bruk av sykkel.
- Gatelys – er dette et offentlig ansvar og skal kommunen overta for de private?

Vann og avløp

Mål fra vann og avløpsområdet

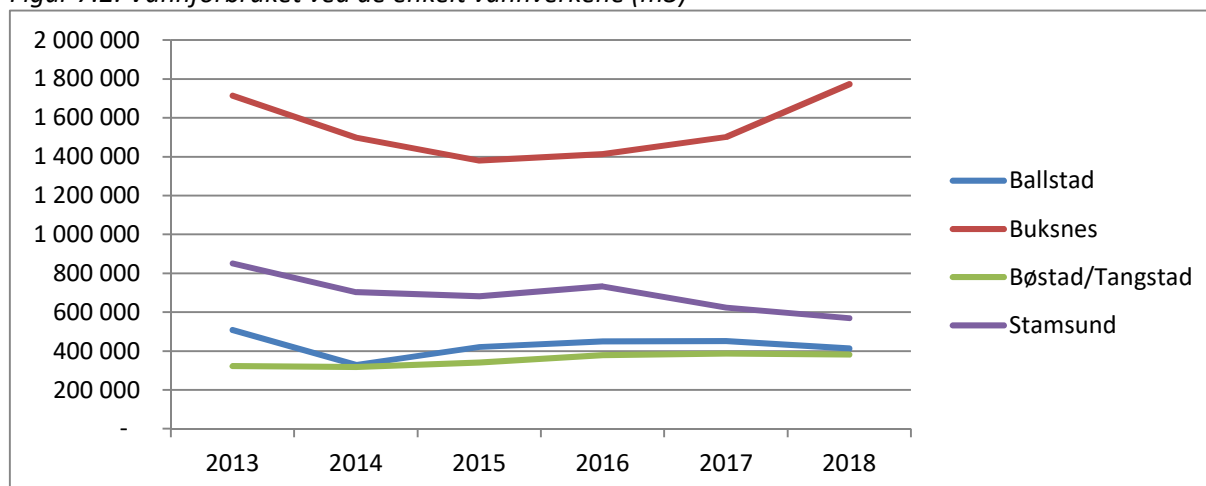
- Kommunen skal levere godt drikkevann, nok drikkevann og trygt drikkevann til sine abonnenter.
- Kommunen skal håndtere kloakken på en miljømessig god måte

Vannforsyning

Målene i hovedplan (kommunedelplan) for vannforsyning deles inn i områdene kapasitet, kvalitet, sikkerhet, effektivitet-økonomi, gode kilder, og vann til andre som ikke er tilknyttet kommunal vannforsyning.

I 2017 ble ny Drikkevannsforskrift gjort gjeldende. Hovedplan/kommunedelplan for vannforsyning har sin forankring i den forrige utgaven av forskriften. Endringer i ny utgave av forskriften har innvirkning på Vestvågøy kommunes målsetning for vannforsyning. Den forrige utgaven av Drikkevannsforskriften krevde Mattilsynets godkjenning av vannverkene. Den vesentligste endringen er at kommunens vannverk nå kun har krav om plangodkjenning fra Mattilsynet. Alle de kommunale vannverkene er plangodkjent. En annen viktig endring i den nye utgaven av forskriften er at det nå kreves tilstrekkelig hygieniske barrierer i vannforsyningssystemet. Mot at det i den forrige utgaven var et krav om minimum 2 hygieniske barrierer i vannforsyningssystemet.

Figur 7.2: Vannforbruket ved de enkelt vannverkene (m3)

Merknad: figuren viser vannforbruket ved de enkelte vannverkene. Dette er summen av drikkevann levert til abonnentene, ukjent tapping/frost-tapping og vannlekkasje på ledningsnett.

Kvalitet - vannforsyning

Kommunen skal overfor sine abonnenter ha en sikker levering, i tilstrekkelige mengder av helsemessig trygt drikkevann - som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge. Vestvågøy kommune leverer drikkevann med god kvalitet.

Det kan oppstå noen få avvik i vannkvaliteten. Årsakene er:

- Humus i vannkilden, som gir forhøyet fargetall i forsyningsområdet (gjelder Stamsund)
- Ikke tilstrekkelig rensing, eller innlekking av forurenset vann, som gir bakterievekst (gjelder alle vannverkene)

Utfordringer vann

- Det er høyt lekkasjenivå/ukjent forbruk på ledningsnett. Det antas å ligge mellom 40 og 50% av totalt levert vannmengde.

- Demningen ved kilden i Stamsund har forringet kvalitet
- Inntakene og vannbehandlingsanlegget på Ballstad har forringet kvalitet
- Høydebassenget i Stamsund har forringet kvalitet
- Ressursbehov i forbindelse med tilrettelegging for næringslivet og kommunens deltagelse i Statens vegvesens vegprosjekter synliggjøres ikke i Hovedplan/kommunedelplan for vannforsyning
- Høyt etterslep på hovedplanstiltak
- Lav fornyingstakt på ledningsnettet
- For liten bemanning/høy «turnover»

Avløp

Hovedplan avløp setter følgende hovedmål:

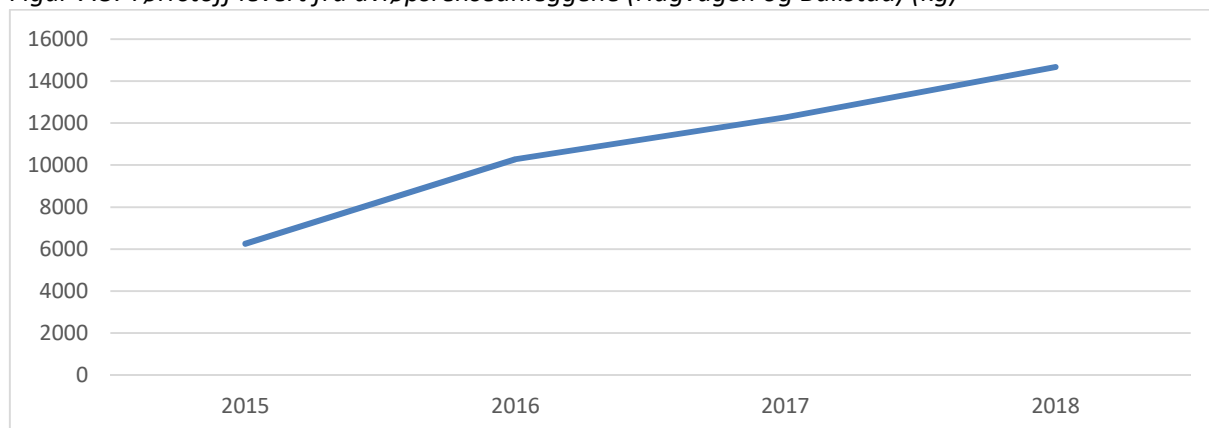
- Fjære- og strandsonen i Vestvågøy kommune skal være hygienisk tilfredsstillende for rekreasjon, turgåing og friluftsliv.
- Alle kommunale avløpsanlegg skal tilfredsstillende kravene i forurensningsforskriften med hensyn til rensing og utslipp
- De prioriterte vannforekomstene skal oppfylle kravet om god kjemisk og økologisk tilstand innen 2033 i henhold til vanndirektivet/vannforskriften.
- Avløpsvannet skal håndteres på en slik måte at det ikke oppstår miljøskade og sjenerende forhold i de sjøområder og vassdrag som benyttes som resipient for avløpsvann.
- Kommunale avløpsanlegg skal være mest mulig energibesparende
- Innbyggerne i Vestvågøy kommune skal være beviste og ikke kaste søppel i do.

Kommunale avløpsanlegg og vannforekomster

Kommunen skal håndtere kloakken på en miljømessig god måte og sikre god til svært god vannkvalitet i sine vannforekomster. Av de 16 utslippspunkt for avløp har bare 2 av disse rensing. I tillegg drifter kommunen 4 mindre avløpsanlegg der abonnentenes avløp renses via private septik-tanker, før det ledes inn på kommunal felles utslippsledning. De fleste utslippsledninger har sitt utløp i strandsonen, og er ikke ført ut på et tilstrekkelig dyp.

Vestvågøy kommune har en utfordring i å hente inn etterslepet på avløpsområdet og innfri myndighetskrav når det kommer til vannforekomstene våre og forurensende avløpshåndtering. Deler av avløpsnettet i kommunen består av fellessystem der kloakk og overvann ledes i samme rør. For å nå kommunens mål om reduksjon i energikostnader ved pumping, vil en separering av kloakk og overvann bidra svært positivt til dette. Når kommunale avløpsanlegg saneres og det gjennomføres separasjon av kloakk og overvann må derfor tilsvarende oppgradering gjennomføres på det private anlegget for at separeringen skal ha effekt.

Figur 7.3: Tørrstoff levert fra avløpsrenseanleggene (Hagvågen og Ballstad) (kg)

Utfordringer avløp

- Det er høyt lekkasjenivå på ledningsnett
- Høyt etterslep på hovedplanstiltak
- Lav fornyingstakt på ledningsnett
- Manglende rensing på det meste av kommunalt kloakkvann
- Overvann legger beslag på kapasitet i kloakknettet
- Det observeres en del feilkoblinger der kloakkvann ledes inn på overvannsnett
- Tilgrising av strandsonen
- Ressursbehov i forbindelse med tilrettelegging for næringslivet og kommunens deltagelse i Statens vegvesens vegprosjekter synliggjøres i liten grad i Hovedplan avløp
- For liten bemanning/høy «turnover»

Havn

Mål for havneområdet

- Sikre at våre havner har en tilfredsstillende standard gjennom godt vedlikehold og kontinuerlig utvikling for å ivareta brukernes behov

Kommunen har ansvar for drift og utvikling av 14 havner. Vi har et administrativt samarbeid med Flakstad kommune. Leknes havn er også en cruisehavn med mellom 50 og 60 anløp i sesongen. Havn er selvfinansierende gjennom kommunale anløpsavgifter og kaivederlag. Oppgavene omfatter:

- Tilrettelegge, dimensjonere og utruste for anløp av fiskefartøyer, gods, cruise.
- Planlegge for bygging av flere kaier, legge ut flere flytebrygger og legge til rette for næringsaktører.
- Få på plass ordentlige avtaler i forbindelse med våre allmenningsskaier, uklare og fraværende avtaler i dag.
- Tilrettelegge for infrastruktur i og rundt havnene.
- Sørge for prisgunstige og effektive havner.
- Samfunnsutvikling, tilrettelegge for næringsutvikling i havner/sjønære områder.
- Leknes havn, planlegge/prosjektere forlengelse av kai slik at vi kan ta inn større cruisefartøy, planlegge/prosjektere ny cruiseterminal samt utleiearealer. Begynner dette arbeidet nå i 2019.
- Miljøvennlige transportalternativer.
- Legge ut gjestebrygger på hensiktsmessige plasser, har hatt stor etterspørsel etter dette.

Det mangler klare og konkrete mål for havneområdet. Selv etter at havneområdet ble tilført en ekstra stillingsressurs vil det være begrenset kapasitet til gjennomføring av mange oppgaver. Det er behov for modernisering av driften, spesielt knyttet til følgende forhold effektivisering, øke inntekter, etablere trådløse nett, overvåkning, kontroll og tilsyn av kaier og anlegg, vedlikeholdsetterslep på eksisterende kaier/anlegg, få på plass nødvendige avtaler, og bedre infrastruktur for cruisenæringen i Leknes havn.

Begrensede ressurser medfører også at ivaretagelsen og utvikling av havneområdet, for å ivareta næringslivets behov, og være i forkant til endrede behov i samfunnet, ikke blir god nok. Når det gjelder utviklingsoppgaver tenker man på følgende:

- Større utbygginger (nasjonal og regional transportplan)
- Etablere nye kaier/anlegg – investeringer.
- Innseiling, havn, kai, passasjerfasiliteter.
- Landstrømanlegg og ladestasjoner i de største havnene, tilpasset hybridbåter og elbåter.
- Stimulere til økt sjøtransport.
- Profesjonalisering av bookingsystem, kontroll og rapportering.

- Markedsføring og promotering av Vestvågøy kommune som turistmål overfor rederier

Utfordringer havn

- Mangler klare og konkrete mål for havneområdet
- Modernisere driften av havnene
- Utvikle havneområdet, opp mot nasjonale planer og større utbygginger

Utbyggingsprosjekter

Mål for utbyggingsprosjekter

- Å levere gode bygg og anlegg til kommunens brukere innenfor gitte rammer.

Ambisjonsnivå

Ambisjonsnivået i handlingsprogrammet er for stort til at det er realistisk at de kan ivaretas. Det er behov for en mye klarere prioritering og spissing av tiltakene.

Stort etterslep

Vestvågøy kommune har manglet gjennomføringsevne for tiltak vedtatt i hovedplan vann og hovedplan avløp. Dette har vært situasjonen de siste 25 årene. Det er fortsatt en stor utfordring å få rekruttert nok prosjektledere og oppnå en stabil i bemanningen som grunnlag for effektiv prosjektgjennomføring. Fornyingsstakten av ledningsnett er urovekkende lav og mange utbyggingsprosjekter i kø.

Erverv av eiendom

Erverv av eiendom og innhenting av grunneiererklæring (rett til å ha anlegg på privat eiendom) er tidkrevende og ofte en vanskelig prosess. Grunnerverv er en nøkkelaktivitet for et vellykket prosjekt. Mange reguleringsplaner er vedtatt, men nødvendige erverv er ikke gjennomført.. Manglende kompetanse/kapasitet innen grunnerverv er årsak til forsinkelser i mange prosjekter. Det er behov for å effektivisere dette arbeidet og det må vurderes å ansette spesialkompetanse.

Bestillerkompetanse

Det er avgjørende at kommunen har bestillerkompetanse. Det kjøpes inn omfattende kontrakter fra eksterne leverandører innen prosjektering og entreprenørtjenester. For at vi skal få mest mulig igjen for våre innkjøp må vi vite hva vi skal bestille, samt at vi må kunne kontrollere at leveransen er i samsvar med bestillingen.

Dagens nivå for bestillerkompetanse er vanskelig å kontrollere, for vi vet ikke i hvor stor grad, eller hvor mye penger vi taper ved at vi ikke evner å:

- avdekke rett behov hos den enheten som bestiller sluttproduktet
- utarbeide en bestilling til prosjekterende fagrådgivere som dekker hele behovet
- kontrollere om produktet fra fagrådgiver er komplett i forhold til bestilling hos entreprenør
- kontrollere om leveransen fra entreprenør er komplett i forhold til bestilling
- oppfølging av bygget i garantitiden for å ivareta reklamasjonsrettigheter

Fagmiljø og kunnskap i eget hus

For at kommunen skal kunne opparbeide best mulig kompetanse så bør det tilstrebes å bygge opp et sterkt fagmiljø. Gjennom erfaringsutveksling og prosjektsamarbeid vil den enkelte medarbeider få økt kompetanse og trygghet for å gjennomføre sitt arbeid til det beste for kommunen. Fokus mot faglig utvikling vil i tillegg til styrket kompetanse føre til økt trivsel, mindre utskifting av personell og økt kapasitet til gjennomføring av utredningsarbeid og vedtatte prosjekter.

Kunnskap i «eget hus» vil redusere behovet for innkjøp av eksterne konsulenter, noe som vil gi bedre økonomi og man vil i langt større grad få en erfaringsoverføring fra prosjekt til prosjekt fremfor at denne erfaringen blir liggende hos den enkelte konsulent.

Gjennomføring av Hovedplan Avløp er et omfattende arbeid som vil vare over 10 år. Dette krever oppbygging av fagkompetanse innen styring og gjennomføring.

Entreprenisemodell

Dersom det er lav kapasitet i kommunen blir man avhengig av å benytte entreprisemodeller hvor entreprenøren tar seg av prosjektstyringen. I en Totalentreprise overlater man i stor grad prosjektet til entreprenør, hvor denne har ansvaret for å finne løsningene innenfor best mulig økonomi (for entreprenør). Denne entreprisemodellen har flere svakheter. Ved økt kompetanse kan kommunen i større grad enn i dag vurdere hvilken prosjektmodell som er hensiktsmessig ut fra kapasitet og kompleksitet. Dette vil gi bedre prosjektøkonomi og bedre kontroll med kvaliteten på det produktet som kjøpes.

Prioritering av kommunal infrastruktur

Det er et etterslep på etablering og renovering av kommunal infrastruktur. I for stor grad blir prosjekter prioritert ut fra hvilke behov næringslivet gir. Dette har resultert i ad-hoc løsninger og midlertidige løsninger som ender opp med svært dårlig økonomiske konsekvenser for kommunen. For å oppnå teknisk og økonomisk gode prosjekter er det viktig at kommunen legger premisser for næringsutvikling og aktivitet i kommunen, ikke omvendt.

Ta vare på det vi har

Kommunen har forpliktelser om å ta vare på befolkning, bærekraft og folkehelse. Under dette ligger også ivaretagelse av kommunale bygg, ledningsnett, veier, havner, grøntområder osv.

Vi skal være stolt av å jobbe i VVK, vi skal være stolt over å kunne forvalte offentlige midler til det beste for fellesskapet. Dette gjør vi best ved å ta godt vare på det vi allerede har. Vi må gjennomføre byggeprosjekter som er lett å vedlikeholde. Vår prosjekter skal være fremtidsrettet og bærekraftige. Dette krever god og oppdatert kunnskap hos den enkelte.

Eiendomsdrift

Kommunestyret vedtok i november 2018 en samlet [eiendomsstrategi](#) for kommunen. Den beskriver 5 hovedutfordringer for kommunale bygg.

Stor kommunal bygningsmasse

Kommunen forvalter i dag bygg på til sammen over 75.000 kvadratmeter, med en forsikringsverdi på nærmere 1,8 milliarder kroner. Det må løpende vurderes avhenging av bygg som ikke er i bruk.

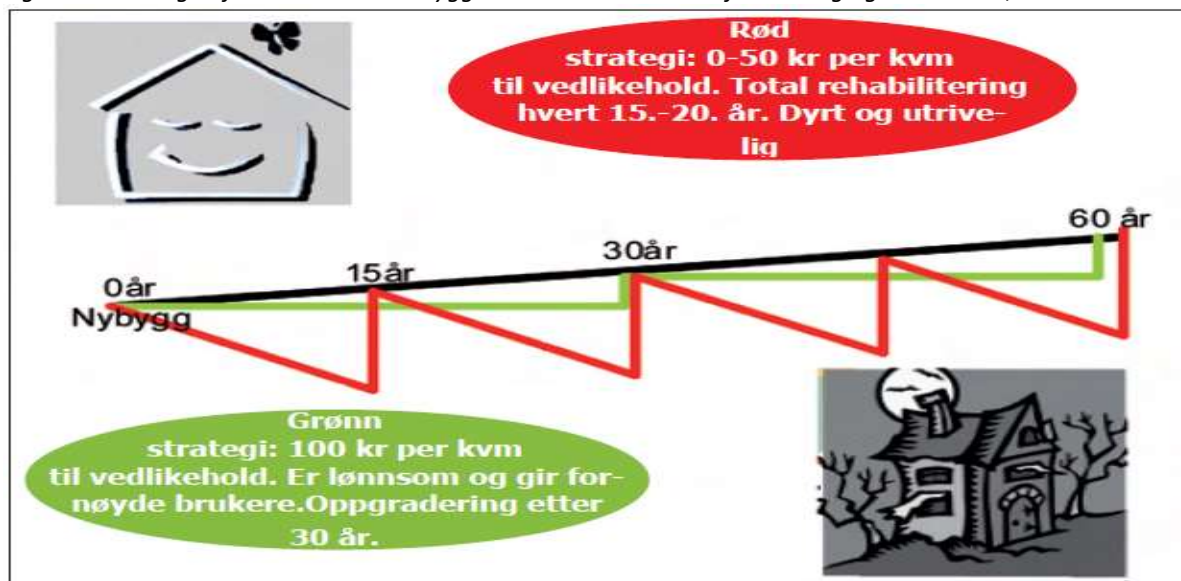
Organisering av byggforvaltningen

Kommunen har mange organisasjoner som har eiendom som arbeidsfelt: Vestvågøy Eiendomsdrift KF, Lofothallen AS, Vestvågøy Boligstiftelse, Kirkelig Fellesråd, samt enhet Prosjekt og infrastruktur. Organisering må løpende vurderes, og en vedtok at Eiendomsdrift KF legges inn i den kommunale organisasjon fra 2020.

Vedlikehold - bevare byggenes verdi

Kommunen bruker i dag 30-40 kroner per kvadratmeter til vedlikehold hvert år. For å bevare byggenes verdi må dette økes til 100-130 kroner per kvadratmeter. Dette vil på sikt redusere investeringsbehovet, og dermed kapitalkostnader i form av renter og avdrag.

Figur 7.4. Strategier for vedlikehold av bygg. Kilde: Bedre eiendomsforvaltning og vedlikehold, veileder KS 2008.

Merknad: Svart linje indikerer økte brukerkrav til standard, samt økte offentlige krav til helse, miljø og sikkerhet.

Miljø- og klimavennlige bygg

Byggene varierer i standard, og kommunen har i dag høyere energiutgifter enn andre kommuner. Det mangler også miljødokumentasjon på byggene.

Langsiktighet og utvikling i forvaltningen

- Byggforvaltningen er for lite **langsiktig og strategisk**. Vi tenker for lite langsiktig, og ser i for liten grad på framtidige behov for kommunale bygg i lys av samfunnsutvikling og demografiske endringer.
- Vi tilpasser byggene i for liten grad til **brukernes behov**. Planlegging og drift tar for lite hensyn til god samhandling og effektiv drift av tjenesteproduksjon. Når behovene endrer seg, så endres ikke byggene (raskt nok) i takt med det.
- Vi har for lite fokus på **langsiktig forvaltning** av kommunens ressurser. Vi mangler definerte **standarder** for nybygg/renoveringer, f.eks. areal per ansatt. Vi har ikke tydelig nok definert **servicenivå** for drift av byggene (her er det utarbeidet bruksavtale som nå implementeres). Vi bruker ikke **måltall** som kan synliggjøre effektiv drift av byggene.
- Det mangler en samlet **tilstandsvurdering** for alle kommunalt eide bygg. En tilstandsvurdering er helt nødvendig av flere årsaker. Det bør etableres en langsiktig vedlikeholdsstrategi (prioriteringsoversikt), som er fundamentert i ei samlet, total vurdering av alle byggenes tilstand. I forbindelse med alle investeringsprosjekter, små som store, vil ei tilstandsvurdering av alle eksisterende bygg på eiendommen ha med nødvendige tilleggsmomenter som må vurderes når prosjektet er under utredning

Utfordringer Eiendomsdrift

- Stor kommunal bygningsmasse
- Organisering av byggforvaltningen
- Vedlikehold - bevare byggenes verdi
- Miljø- og klimavennlige bygg
- Langsiktighet og utvikling i forvaltningen

7: Kommuneøkonomi.

Kommuneproposisjonen 2020

I Kommuneproposisjonen for 2020 signaliserer regjeringen en vekst i frie inntekter på mellom 1 og 2 mrd. kr. Dette utgjør en realvekst på 0,3-0,5 %. Veksten er noe svakere enn foregående år, og må sees i sammenheng med at anslåtte demografi- og pensjonskostnader er betydelig lavere enn tidligere år. Realveksten i kommunesektorens samlede inntekter er anslått til mellom 0,2 og 1,5 mrd. kr. Dette tilsvarer en vekst på mellom 0-0,3 %.

Regjeringen peker på at kommunesektoren de neste tiårene vil stå ovenfor en utvikling der andelen eldre i befolkningen vil øke kraftig. Dette vil gi utfordringer for både finansiering av velferdsstaten og kommunesektoren. Det er i proposisjonen ikke lagt noen føringer på de frie inntektene.

Regjeringen vil innlemme en rekke øremerkede tilskudd i rammetilskuddet i 2020 og avvikle flere tilskudd over tid. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å forenkle øremerkede ordninger. Det pekes også på at det må jobbes for en brukerrettet og effektiv offentlig forvaltning. Det vil være nødvendig å satse på innovasjon for å møte de store utfordringene offentlig sektor står ovenfor, med blant annet strammere økonomiske rammer, demografiske endringer og sektorovergripende utfordringer. Det er forventninger til at kommunene skal bli mer effektive og analyser fra Senter for økonomisk forskning (SØF) viser at samlet effektivitet i gjennomsnitt økte med om lag 0,3 % per år i perioden 2008-2017 innenfor sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Regjeringen legger til grunn en årlig effektivisering på 0,5 % som et realistisk mål. Dette vil kunne frigjøre 1,3 mrd. kr. i året i kommunesektoren.

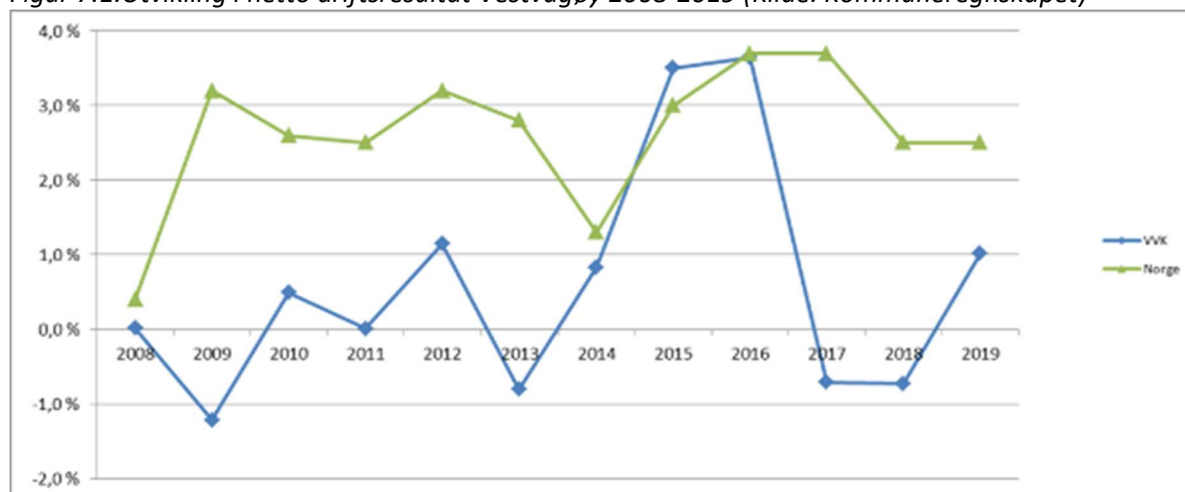
En effektivisering vil i framtiden være nødvendig for å imøtekomme strammere økonomiske tider, i tillegg til utfordringer omkring demografi.

Handlingsrommet

Intervall for frie inntekter er mellom 0,1 og 1,1 mrd. kr, så det er en del usikkerhet hvor stor handlefriheten vil bli når statsbudsjettet legges fram. Det er ikke varslet særskilte satsninger, men også dette kan komme i Statsbudsjettet. Kostnadene innenfor helse- og omsorg vokste i landet som helhet med 8 % fra 2017 til 2018. Dette er en vekst som er klart sterkere enn tidligere år. Her er det også knyttet usikkerhet til hvorfor økningen er så stor, og hvordan denne vil bli framover.

Økonomisk utvikling

Figur 7.1. Utvikling i netto driftsresultat Vestvågøy 2008-2019 (Kilde: Kommuneregnskapet)

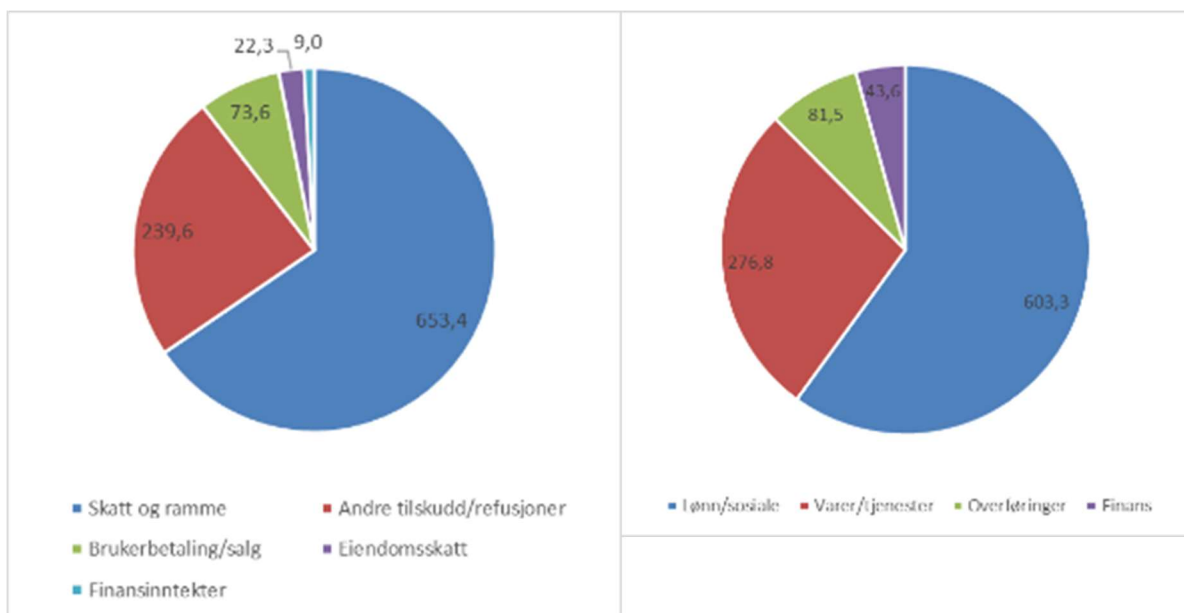
Den økonomiske utviklingen sett bakover i et 5-års perspektiv har vært preget av lav handlefrihet, og varierende resultater. Fra å ha relativt store økonomiske utfordringer fra 2008 til 2013, til en bedring i 2014 og gode resultat i 2015 og 2016, til deretter igjen å ha merforbruk i 2017 og 2018. Som grafen viser har vi de fleste årene hatt lavere netto driftsresultat enn øvrige kommuner i Norge, bortsett fra 2015 og 2016.

Ser vi framover vil kommende år også bli utfordrende økonomisk, vi er i en krevende situasjon der vi er nødt til å redusere driftsutgiftene og/eller øke driftsinntektene. Økonomien er et av de viktigste rammevilkårene for de tjenestene vi tilbyr, og en premissleverandør for vårt samfunnsoppdrag. Utfordringen er å finne riktig nivå på tjenestene, som bidrar til en bærekraftig utvikling samtidig som vi oppnår en sunn kommuneøkonomi.

Driftsinntekter

Kommunens samlede driftsinntekter nærmer seg 1 mrd. kr. Kommunens største inntektskilde er skatt- og rammetilskudd. Skatteinngangen utgjør om lag 30 % av kommunens samlede inntekter, mens rammetilskudd utgjør omlag 37 % (2018-tall). I inntektssystemet gjøres det en såkalt inntektsutjevning som er en delvis utjevning av forskjeller i skatteinntekter mellom skattesvake og skattersterke kommuner. Inntektsutjevningen for kommunene omfatter inntekts- og formuesskatt fra personlige skatteyttere og naturressursskatt fra kraftforetak. I dagens system blir kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet kompensert for 60 % av differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet.

Figur 7.2: Inntekter og utgifter driftsregnskap Vestvågøy 2018 (tall i mill kroner) (Kilde: kommuneregnskapet)

Vestvågøy hadde i 2018 en skatteinngang på 80,7 % av landsgjennomsnittet. Skatteinngangen til Vestvågøy var fra jan-april 2019 på 78,7 % av landsgjennomsnittet. Etter inntektsutjevningen ligger vi på 94,3 % av landsgjennomsnittet.

Driftsutgifter:

Lønnsutgiftene er vår største utgift, og sammen med sosiale kostnader utgjør disse kostnadene omtrent 63 % av våre samlede driftsutgifter i 2018. I perioden fra 2015 til 2018 har driftsinntektene økt med 14,6 % eller 126 mill. kr. Samtidig har driftsutgiftene økt med 19,8 % eller 161 mill. kr. Dette medførte at vi i 2018 gikk med et regnskapsmessig merforbruk («underskudd») på 6,9 mill kroner.

Det har i perioden 2015 til 2018 vært en økning i antall årsverk i kommunen på totalt 68. Fordeling per sektor er som følger:

Sektor	Årsverk B 2015	Årsverk B 2018	Endring
Omsorg	300,6	326,5	25,5
Familie og velferd	116,2	115,9	-0,3
Samfunn og teknikk	55,55	73,15	17,6
Utdanning	203,1	224,3	21,2
Rådmann og støtte	42,7	46,3	3,6

Det er mange årsaker til økningene på de ulike områdene som ulike satsninger, endring i tjenesten, økt behov i samfunnet mv. Framover vil vi ikke ha økonomi til en så stor økning i antall ansatte, og det vil være nødvendig å se på andre måter å løse oppgavene på, eksempelvis ved bruk av teknologi og digitalisering av arbeidsprosesser.

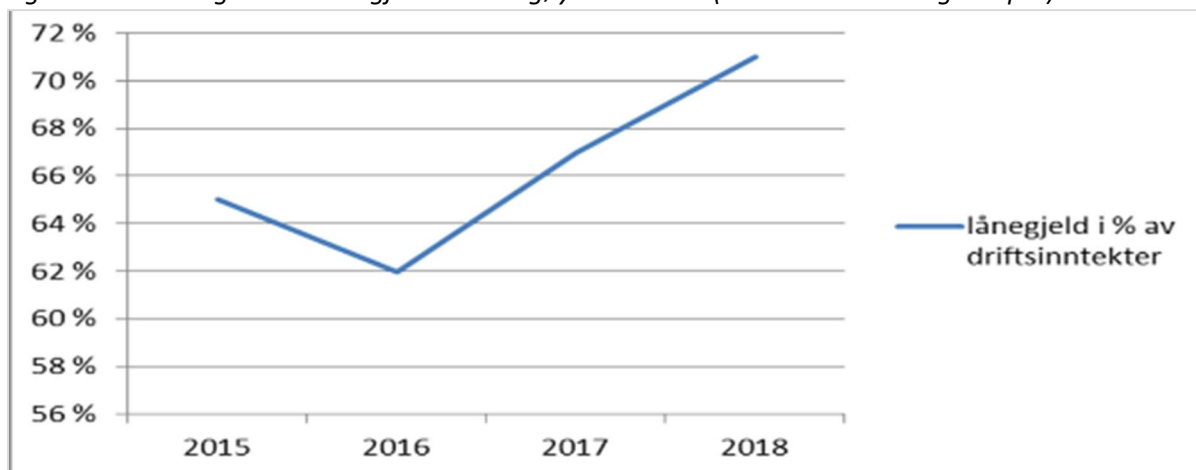
Utviklingen i lånegjeld:

Det er mange ulike investeringsprosjekt på gang i kommunen, og det budsjetteres årlig med låneopptak på omkring 200 mill. kr. Ca. halvparten av denne er selvfinansierende i form av investeringsprosjekter på vann, avløp, havn, mens øvrig gjelder andre utbyggings- og investeringsprosjekter. De store investeringene som er under planlegging vil medføre en økning av kommunens kapitalutgifter i årene som kommer.

Utvikling i lånegjeld siste 4 år:

Lånegjelda øker gradvis, og har økt fra 65 % av netto driftsinntekter i 2015 til 71 % i 2018. Total lånegjeld er per 31.12.18 er 702 mill. kr. (ex. viderefremidlingslån).

Figur 7.3: Utvikling i netto lånegjeld i Vestvågøy 2015-2018 (kilde: Kommuneregnskapet)

Ut fra planlagte investeringer er det forventet at lånegjelden vil øke ytterligere, og dette gjør kommunen mer sårbar for renteøkninger samt at vi må betale mer i avdrag hvert år.

Renterisiko

Det er av stor betydning for kommuneøkonomien at rentenivået er forholdsvis lavt. En eventuell renteøkning vil medføre at kommunen binder opp mer av driftskostnadene, noe som vil medføre at det blir mindre midler til andre tjenestekområder. Det er knyttet en del usikkerhet omkring utvikling i rentenivået framover, men signalene er at renten skal opp.

Innsparinger, omstilling og effektivisering

I handlingsprogrammet for 2018 – 2021 ble det vedtatt innsparinger for perioden på 45 mill. kroner, fordelt på sektorene. For å møte innsparingskravet, må det arbeides metodisk over tid, og det må arbeides med konkrete tiltak og effektivisering. Det er utfordrende å jobbe langsiktig, men det vil være nødvendig hvis vi skal klare målsetning om en sunn kommuneøkonomi. Kortsiktige innsparinger som reduserer kommunens muligheter til å løse de utfordringene vi står ovenfor, er ikke bærekraftig.

Ny kommunelov – krav til økonomiforvaltning:

I 2020 kommer det ny kommunelov som gir noen føringer ift finansielle måltall og økonomireglement. Her innføres det en ny plikt som sier at kommunestyret skal vedta finansielle måltall for utviklingen av kommunens økonomi. Det skal basere seg på lokalt skjønn, men måtallene må være langsiktige. Videre skal kommunestyret vedta handlingsregler, men fastsatte måltall er ikke bindende for budsjetttrammene.

Utfordringer kommuneøkonomi

- Kommuneproposisjonen for 2020 indikerer en lavere vekst enn tidligere år.
- Det er knyttet stor usikkerhet til pensjonskostnader.
- Regjeringen viser til effektiviseringspotensial i kommunesektoren på 0,5 %.
- Vi har i dag større utgifter i kommunen enn inntekter.
- Reduksjon av tjenestetilbudet og/eller økte inntekter vil være nødvendig for å oppnå balanse.
- Vi må i større grad ta i bruk teknologiske løsninger for å effektivisere driften.
- Økt lånegjeld og økt rente vil bidra til økning i finanskostnader som gjør at vi må redusere på tjenesteområdene.
- Handlingsregler må innføres ihht ny kommunelov. Dette gjøres i forbindelse med budsjettarbeidet.

Vedlegg: Folkehelsa i Vestvågøy

Folkehelsa i Vestvågøy

Helse og livskvalitet bygges der folk lever livene sine – hjemme, i nabolaget, i barnehagen og i skolen, på jobben, på internett og i naturen. Derfor har kommunen et stort ansvar å legge til rette for at innbyggerne kan leve gode, helsefremmende liv. Dahlgren og Whiteheads modell viser hvor helse bygges. 10 % av faktorene ligger i helsevesenet, mens 90 % ligger i de andre sektorene. Derfor er folkehelse et tema i alt kommunen gjør.

Her skapes folkehelse!	Her har VVK stor innsats
Helserennet	VS Sykdomsforebygging
Styrker:	Reduserer:
Robusthet	Antall nye sykdommer
Trivsel og velvære	
Positiv psykisk helse	
Treffer alle	Treffer noen få
redusere symptomer på sykdom...	Istedenfor å styrke helse og trivsel

Den aller viktigste målgruppa for en helsefremmende samfunnsutvikling er de aller yngste innbyggerne (-1 til 3 år), her legges grunnlaget for god psykisk og fysisk helse for resten av livet.

I Vestvågøy er det sosiale helseforskjeller. Det vil si at de med god utdanning og inntekt har bedre helse og livskvalitet enn de som har lavere utdanning og inntekt. Dette går igjen innenfor alle tallgrunnlag på folkehelse som vi kan koble til utdanningsnivå.

3 STØRSTE FOLKEHELSEUTFORDRINGER I VESTVÅGØY

Utdanning og mestring i videregående skole

- Vestvågøy har en lavt utdanna befolkning; 73 % i alderen 30-39 år har vgs. eller høyere utdanning, noe som er lavere enn fylket og landet
- Vestvågøy har en høy andel frafall i vgs; det er 26% totalt som faller fra (25% for Nordland og 21% for landet). Av elevene med foreldre med grunnskole som høyeste utdanningsnivå er frafallet 42%.

Trivsel, fritid og framtidstro blant barn og unge (Ungdata 2019)

- Ungdomsskoleelevene i Vestvågøy er i mindre grad enn sammenlignbare kommuner fornøyd med lokalmiljøet (54%) og fornøyd med skolen sin (54%)
- 53% oppgir at de deltar i organiserte fritidsaktiviteter, dette er færre enn sammenlignbare kommune (65%). Samtidig bruker ungdommene i kommunen vår (87%) mer enn to timer foran en skjerm hver dag
- 70 % av ungdomsskoleelevene i Vestvågøy tror de vil få et lykkelig liv

Helsefremmende livsstil

- Vi har høyere andel (selvrapportert) overvekt og fedme hos 17 åringer (33%) enn landet og fylket og høyere forekomst av hjerte og karsykdommer i befolkningen
- 84 % av ungdomsskoleelevene i kommunen trener minst én gang i uka, litt høyere andel enn andre sammenlignbare kommuner

Folkehelsebarometret fra folkehelseprofilen for Vestvågøy kommune 2019

FOLKEHELSEPROFIL 2019

Folkehelsebarometer for kommunen

I oversikten nedenfor sammenliknes noen nøkkeltall for kommunen og fylket med landstall. I figuren og tallkolonnene tas det hensyn til at kommuner og fylker kan ha ulike alders- og kjønns sammensetning sammenliknet med landet. Klikk på indikatornavnene for å se utvikling over tid i kommunen. I KommuneHelse statistikkbank, <http://khs.fhi.no> finnes flere indikatorer samt utfyllende informasjon om hver enkelt indikator.

Vær oppmerksom på at også «grønne» verdier kan innebære en folkehelseutfordring for kommunen, fordi landsnivået ikke nødvendigvis representerer et ønsket nivå. Verdiområdet for de ti beste kommunene i landet kan være noe å strekke seg etter.

- Kommunen ligger signifikant bedre an enn landet som helhet
- Kommunen ligger signifikant dårligere an enn landet som helhet
- Kommunen er ikke signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Kommunen er signifikant forskjellig fra landet som helhet
- Ikke testet for statistisk signifikans
- ◆ Verdien for fylket (ikke testet for statistisk signifikans)
- ▬ Verdien for landet som helhet
- ▬ Variasjonen mellom kommunene i fylket
- ▬ De ti beste kommunene i landet

Tema	Indikator (klikkbare indikatornavn)	Kommune	Fylke	Norge	Enhet (*)	Folkehelsebarometer for Vestvågøy
Befolkning	1 Andel barn, 0-17 år	22	20	21	prosent	
	2 Personer som bor alene, 45 år +	26,4	25,5	25,4	prosent	
	3 Andel over 80 år, framskrevet	5,4	6,1	4,9	prosent	
Oppvekst og levekår	4 Vgs eller høyere utdanning, 30-39 år	73	75	81	prosent	
	5 Lavinntekt (hushold.), 0-17 år (ny def.)	11	9,2	9,2	prosent	
	6 Inntektsulikhet, P90/P10	2,6	2,6	2,8	-	
	7 Bor trangt, 0-17 år	19	18	19	prosent	
	8 Barn av enslige forsørgere	17	17	15	prosent	
	9 Stønad til livsopphold, 20-29 år	10	10	8,5	prosent (a,k)	
	10 Trives på skolen, 10. klasse	78	82	86	prosent (k)	
	11 Blir mobbet, Ungd. 2016	10	9,7	7,3	prosent (a,k)	
	12 Laveste mestringsnivå i lesing, 5. kl.	28	28	24	prosent (k)	
	13 Laveste mestringsnivå i regning, 5. kl.	34	29	23	prosent (k)	
	14 Frafall i videregående skole	26	25	21	prosent (k)	
	15 Tror på et lykkelig liv, Ungd. 2016	72	72	75	prosent (a,k)	
	16 Fornøyd med lokalmiljøet, Ungd. 2016	62	64	70	prosent (a,k)	
	17 Med i fritidsorganisasjon, Ungd. 2016	61	63	65	prosent (a,k)	
	18 Fornøyd med treffsteder, Ungd. 2016	57	46	50	prosent (a,k)	
Miljø, skader og ulykker	19 Ensomhet, Ungd. 2016	19	21	18	prosent (a,k)	
	20 God drikkevannsforsyning (ny def.)	30	70	91	prosent	
	21 Forsyningsgrad, drikkevann	87	91	88	prosent	
	22 Skader, behandlet i sykehus	17,0	14,4	13,7	per 1000 (a,k)	
	23 Lite fysisk aktive, Ungd. 2016	13	14	14	prosent (a,k)	
Helserelatert atferd	24 Skjermtid over 4 timer, Ungd. 2016	30	30	26	prosent (a,k)	
	25 Røyking, kvinner	6,6	7,2	6	prosent (a)	
Helsestatus	26 Forventet levealder, menn	77,4	78,7	79,1	år	
	27 Forventet levealder, kvinner	82,8	83,3	83,3	år	
	28 Utd.forskjeller i forventet levealder	4	4,1	5	år	
	29 Fornøyd med helse, Ungd. 2016	69	68	71	prosent (a,k)	
	30 Psykiske sympt./lid., 15-29 år	162	167	159	per 1000 (a,k)	
	31 Muskel og skjelett	327	341	319	per 1000 (a,k)	
	32 Overvekt og fedme, 17 år	33	28	23	prosent (k)	
	33 Hjerter- og karsykdom	22,5	18,5	17,7	per 1000 (a,k)	
	34 Antibiotikabruk, resepter	288	322	340	per 1000 (a,k)	

Forklaring (tall viser til linjenummer i tabellen ovenfor):

* = standardiserte verdier, a = aldersstandardisert og k = kjønnsstandardisert

1. 2018, 2. 2018, i prosent av befolkningen. 3. 2025, beregning basert på middels vekst i fruktbarhet, levealder og netto innflytting. 4. 2017, høyeste fullførte utdanning (av alle med oppgitt utdanning). 5. 2017, barn som bor i husholdninger med inntekt under 60 % av nasjonal median, og brutto finanskapital under 1G. 6. 2017, forholdet mellom inntekten til den personen som befinner seg på 90-prosentilen og den som befinner seg på 10-prosentilen. 7. 2017, trangboddhet defineres ut ifra antall rom og kvadratmeter i boligen. 8. 2015-2017, 0-17 år, av alle barn det betales barnetrygd for. 9. 2017, omfatter mottakere av uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, arbeidsledighetsstrygd, overgangsstønad for enslige forsørgere og tiltaks-mottakere (individstønad). 10. Skoleåret 2013/14-2017/18. 11. U.skole, opplevd mobbing hver 14. dag eller oftere. 12/13. Skoleåret 2015/16-2017/18. 14. 2015-2017, omfatter elever mottatt i kommunen. 15. U.skole, svarer «ja» på at de tror de kommer til å få et godt og lykkelig liv. 16. U.skole, svært eller litt fornøyd. 17. U.skole, svarer «ja, jeg er med nå». 18. U.skole, svært bra eller nok så bra tilbud. 19. U.skole, ganske mye eller veldig mye plaget. 20. 2017, definert som tilfredsstillende resultater mht. E. coli og stabil drikkevannsforsyning. Omfatter vannverk som forsyner minst 50 personer. 21. 2017, andel av totalbefolkningen som er tilknyttet vannverk som forsyner minst 50 personer. 22. 2015-2017, inkludert forgiftninger. 23. U.skole, fysisk aktiv (svett og andpusten) mindre enn én gang i uken. 24. U.skole, daglig utenom skolen. 25. 2013-2017, fødende som oppga at de røykte i begynnelsen av svangerskapet i prosent av alle fødende med røykeopplysninger. 26/27. 2003-2017, beregnet basert på aldersspesifikk dødelighet. 28. 2002-2016, vurdert etter forskjellen i forventet levealder, ved 30 år, mellom de med grunnskole som høyeste utdanning og de med videregående eller høyere utdanning. 29. U.skole, svært eller litt fornøyd. 30. 2015-2017, brukere av primærhelsetjenestene fastlege og legevakt/fysioterapeut/kiropraktor. 31. 2015-2017, 0-74 år, muskel- og skjelettplager og -sykdommer (ekskl. brudd og skader), brukere av primærhelsetjenestene fastlege/legevakt/fysioterapeut/kiropraktor. 32. 2014-2017, KMI som tilsvarende over 25 kg/m², basert på høyde og vekt oppgitt ved nettbasert sesjon 1. 33. 2015-2017, omfatter innlagte på sykehus og/eller døde. 34. 2017, 0-79 år, utleveringer av antibiotika på resept.

Datakilder: Statistisk sentralbyrå, NAV, Norsk pasientregister, Ungdata-undersøkelsen fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA ved OsloMet - Storbyuniversitetet, Utdanningsdirektoratet, Vernepliktsverket, Vannverksregisteret, Medisinsk fødselsregister, Hjerter- og karregisteret, Primærhelsetjenestene fastlege/legevakt/fysioterapeut/kiropraktor (KUHR-databasen i Helsedirektoratet) og Reseptregisteret. For mer informasjon, se <http://khs.fhi.no>.

Folkehelseprofil for 1860 Vestvågøy, 2019. Befolkningsstørrelse per 1. januar 2018: 11397

Nøkkeltall - kommunestørrelse

